

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİ**

B Ü L L E T E N

№ 1 (27)

Naxçıvan – 2019

*Biz hüquqi dövləti, demokratik dövləti
yaradıırıq. Bunun da ən prinsipial bir
hissəsi məhkəmə sistemində islahatların
keçirilməsi, onun beynəlxalq hüquq
normalarına uyğunlaşdırılmasıdır.*

Heydər Əliyev

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

Rəsmi sayt: www.alimehkeme.nakhchivan.az
www.supremecourt.nakhchivan.az

M Ü N D Ə R İ C A T

**Buraxılış üçün
məsul şəxs:**
Q.V.Əliyev

**Redaksiya
heyəti:**

Ə.K.Allahverdiyev
Y.S.Qurbanov
İ.M.Mirzəyev
V.K.Quliyev
M.Ə.Əliyev
G.Ə.Qurbanova
Y.F.Xəlilov

Məsul katib:
Ə.Z.Əliyev

**Redaksiyanın
ünvanı:**
Naxçıvan şəhəri,
Atatürk küçəsi,
19

Tel: 544-61-71
Faks: 544-70-82

Yeni sənədlər, normativ aktlar

***Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların
dərindənədirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin Fərmanı.....7***

*“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan
Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi
barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu 12*

*“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan
Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi
barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 28
dekabr tarixli 1437-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi
haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
Sərəncamı..... 13*

*Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual
Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan
Respublikasının Qanunu..... 14*

*“Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual
Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında”
Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 28 dekabr
tarixli 1436-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi
barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
Fərmanı.....22*

*“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan
Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi
barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu..... 24*

*“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası-
nın Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azər-
baycan Respublikasının 2018-ci il 7 dekabr tarixli 1386-
VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Dövlət qulluğu
haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun*

<i>tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 29 dekabr tarixli 435 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı.....</i>	25
<i>Apelyasiya instansiyası məhkəmələri sədrlərinin müavinlərinin və məhkəmə kollegiyaları sədrlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	32
<i>Bir sıra birinci instansiya məhkəmələri sədrlərinin və Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi sədrinin müavininin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	33
<i>Bir sıra birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin təyin edilməsi və bəzi birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin vəzifələrinin dəyişdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	33
<i>Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin vəzifədən azad edilmələri haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarı.....</i>	35
<i>Naxçıvan Muxtar Respublikasının bir sıra birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin və sədrlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	36
<i>“Normativ hüquqi aktlar haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanunu.....</i>	36
<i>“Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi deputatının statusu haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanunu.....</i>	38

Məhkəmə fəaliyyəti

Mülki kollegiyadan

<i>Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili .....</i>	39
--	-----------

İnzibati-iqtisadi kollegiyadan

<i>Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili .....</i>	47
---	-----------

Cinayət kollegiyasından

<i>Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili .....</i>	49
---	-----------

Hərbi kollegiyadan

Hərbi kollegiyanın 2018-ci ilin yekunları üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar 57

İnsan hüquqları və məhkəmə təcrübəsi

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı 58

Nəzəriyyə və hüquqtətbiqetmə problemləri

Mülki prosesdə sübutetmə vəzifəsinə dair bəzi mülahizələr 69

Hakimlərin milli və beynəlxalq qurumlarında

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2018-ci ildə baxdığı bir sıra işlər haqqında 77

Azad tribuna

Evtanaziya: Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyində və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarları işığında.....85

Ali Məhkəmənin mətbuat xidmətindən

2019-cü ilin yanvar-may aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi.....95

YENİ SƏNƏDLƏR, NORMATİV AKTLAR

Bülletenin “Yeni sənədlər, normativ aktlar” sərlovhəsini təqdim etməkdə məqsəd muxtar respublikamızla əlaqədar məsələləri nizama salan, habelə məhkəmə sistemi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hüquqi aktları, eləcə də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, qanunvericiliyə edilən dəyişikliklər, normativ-hüquqi aktlar sisteminə daxil olmayan, lakin muxtar respublikamız üçün mühüm əhəmiyyətə malik olan rəsmi sənədlərlə oxucularımızı tanış etməkdir.

Sərlovhədə bu günədək 260-a yaxın qanunvericilik aktı və mühüm rəsmi sənəd dərc edilmişdir. Bu isə məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının, həmçinin əhalinin muxtar respublikamızla bağlı zəruri hüquqi sənədlərlə yaxından tanış olmalarına geniş imkan yaratmışdır. Bülletenin bu sayının sözügedən sərlovhəsində oxucularımızı yeni qəbul edilmiş bir sıra qanunvericilik aktları ilə tanış edirik.

Redaksiya heyəti

***Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
Fərmanı***

Ölkəmizin davamlı tərəqqisinin təmin edilməsi üçün bütün sahələrdə həyata keçirilən islahatlar məhkəmə-hüquq sisteminin inkişafında yeni mərhələnin başlanmasını və bu sahədə islahatların dərinləşdirilməsini zəruri edir.

Müasir dövrün tələblərinə cavab verən, cəmiyyətdə yüksək nüfuza malik ədalət mühakiməsinin formalaşdırılması prosesini sürətləndirmək məqsədilə məhkəməyə müraciət imkanları daha da genişləndirilməli, məhkəmələrin fəaliyyətində şəffaflıq artırılmalı, məhkəmə icraatının effektivliyi yüksəldilməli, məhkəmə qərarlarının tam və vaxtında icra edilməsi təmin olunmalı, süründürməçiliyin və digər neqativ halların aradan qaldırılması üçün görülən tədbirlər gücləndirilməlidir.

Eyni zamanda, ədalət mühakiməsi mexanizmlərinin effektiv fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün hakim və məhkəmə aparatı işçilərinin sosial müdafiəsi daha da yaxşılaşdırılmalı, müvafiq infrastrukturun yenilənməsi işləri davam etdirilməli, məhkəmə icraatında müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqinin üstünlüklərindən hərtərəfli istifadə edilməli, digər mühüm məsələlər həll olunmalıdır.

Ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin və səmərəliliyinin artırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının bütün məhkəmələrinin sədrlərinə və hakimlərinə tövsiyə edilsin ki, məhkəmə hakimliyyətinin nüfuzunun artırılması və cəmiyyətdə məhkəmələrə etimadın möhkəmlənməsi üçün fəaliyyətlərində ədalət, qanunçuluq, qərəzsizlik, aşkarlıq, hər kəsin qanun və məhkəmə qarşısında bərabərliyi və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunlarında təsbit edilmiş ədalət mühakiməsinin digər prinsiplərinə dönmədən riayət etsinlər.

2. Cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cinayətlərin dekriminallaşdırılması üzrə tədbirləri davam etdirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə və Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna tövsiyə edilsin, Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılsın ki, müvafiq qanun layihələrini hazırlayıb üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsinlər.

3. Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə və Məhkəmə-Hüquq Şurasına tövsiyə edilsin, Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılsın ki, aşağıdakı məsələlərə dair normativ hüquqi aktların layihələrini hazırlayıb iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsinlər:

3.1. sahibkarların məhkəməyə müraciət imkanlarının asanlaşdırılması və sahibkarlıqla bağlı mübahisələrə müvafiq sahədə daha dərin hüquqi bilik və təcrübəsi olan hakimlər tərəfindən baxılmasını təmin etmək məqsədilə vergi və gömrük ödənişləri, məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının ödənilməsi ilə bağlı yaranan mübahisələrə, habelə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar digər məsələlərə dair işlər üzrə ixtisaslaşmış məhkəmənin yaradılması;

3.2. məhkəmələrin hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmasının sabitliyini və normativ hüquqi aktların tətbiqi ilə bağlı hüquqi mövqeyinin proqnozlaşdırılan olmasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin vahid məhkəmə təcrübəsi formalaşdırmaq vəzifəsinin və həmin vəzifənin icra olunması mexanizminin təsbit edilməsi;

3.3. hakimlərin müstəqilliyini təmin etmək məqsədilə məhkəmələrin fəaliyyətinə müdaxilənin qarşısının alınması mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və belə müdaxiləyə görə məsuliyyətin artırılması;

3.4. hakimlərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədilə onların maddi təminatının əhəmiyyətli dərəcədə artırılması;

3.5. məhkəmələrdə baxılan işlər üzrə ödənilən dövlət rüsumunun dərəcələrinin verilən iddiaların qiymətinə müvafiq olaraq diferensiasiya edilməsi;

3.6. məhkəmələrdə baxılan işlər üzrə ödənilən dövlət rüsumunun müəyyən hissəsinin məhkəmə aparatları işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə və məhkəmələrin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə yönəldilməsi;

3.7. məhkəmə icraatının obyektivliyini daha dolğun şəkildə təmin etmək üçün bütün məhkəmə iclaslarının fasiləsiz audioyazısının aparılması və protokolun məhkəmə iclasının audioyazısına uyğun tərtibi tələbinin müəyyən edilməsi;

3.8. mülki işlər, habelə inzibati xətalara, iqtisadi və inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə məhkəmə ekspertizasının keçirilməsi və ekspert rəyinin verilməsi müddətlərinin dəqiqləşdirilməsi, məhkəmə prosesi tərəflərinin ekspertiza təyin edilməsi ilə bağlı hüquqlarının genişləndirilməsi.

4. Mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının effektivliyinin artırılması, xüsusən sahibkarlıqla bağlı məsələlərin

məhkəmələrdə daha sürətli və səmərəli həllinin təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə, apelyasiya instansiyası məhkəmələrinə, Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasına və Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasına tövsiyə edilsin, Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə tapşırılsın ki, mülki prosessual qanunvericiliyi kompleks şəkildə birgə təhlil edib, bu sahədə qabaqcıl beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla onun təkmilləşdirilməsi barədə təkliflərini altı ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsinlər.

5. Məhkəmə-Hüquq Şurasına tövsiyə edilsin ki:

5.1. hakimlərin müstəqilliyinin təmin edilməsi, məhkəmələrin fəaliyyətinə müdaxilə və digər neqativ halların aradan qaldırılması məqsədilə müvafiq məlumatların qəbulu üçün qaynar xətt yaratsın;

5.2. hakimlərin və məhkəmə sədrlərinin peşəkarlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi prosedurlarında şəffaflığı daha da artırsın, bu sahədə tətbiq edilən meyarları təkmilləşdirsin;

5.3. hüquq pozuntularına və Hakimlərin Etik Davranış Kodeksinin pozulması hallarına yol verən hakimlərin intizam məsuliyyətinin labüdlüyünü təmin etsin;

5.4. ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində aşkarlığın və qərəzsizliyin daha dolğun şəkildə təmin edilməsi məqsədilə aşağıdakı sahələrdə “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə məhkəmələrin riayət etməsinin mütəmadi monitorinqini aparsın:

5.4.1. məhkəmə qərarlarının elektron qaydada dərc edilməsi;

5.4.2. məhkəmələrdə işlərin təsadüfi və avtomatik şəkildə elektron qaydada bölüşdürülməsi;

5.4.3. qeyri-prosessual münasibətlərin yolverilməzliyinin təmin edilməsi.

6. Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə tövsiyə edilsin ki:

6.1. məhkəmələrdə hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmanın sabitliyini təmin etmək məqsədilə vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması üçün ciddi tədbirlər görsün;

6.2. ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin artırılması məqsədilə məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi sahəsində fəaliyyətini gücləndirsin;

6.3. məhkəmə təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi nəticəsində müəyyən edilmiş, sistemli xarakter daşıyan nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq mexanizm yaradılması barədə təkliflərini iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

7. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi:

7.1. məhkəmələrin və digər orqanların qərarlarının qanunla müəyyən edilmiş müddətdə icrasının təmin edilməsi, “Elektron icra” informasiya sisteminin tətbiqinin genişləndirilməsi, icra məmurlarının süründürməçilik və sui-istifadə hallarına yol vermələrinin qarşısının alınması məqsədilə ciddi tədbirlər görsün;

7.2. məhkəmələrin və digər orqanların qərarlarının icrasının sürətləndirilməsi və effektivliyinin artırılması məqsədilə bu sahədə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərini iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

7.3. məhkəmələrin və digər orqanların qərarlarının icrasının alternativ mexanizmləri, o cümlədən icranın özəl qurumlara həvalə edilməsi ilə bağlı qabaqcıl beynəlxalq təcrübəni öyrənsin və həmin təcrübənin Azərbaycan Respublikasında tətbiqinin mümkünlüyü barədə üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

7.4. məhkəmə ekspertizası fəaliyyətinin alternativ mexanizmləri, o cümlədən ekspertizanın özəl qurumlar tərəfindən həyata keçirilməsi ilə bağlı beynəlxalq təcrübəni təhlil etsin və müvafiq təkliflərini üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

7.5. ədalət mühakiməsinin əlçatanlığını və şəffaflığını daha da artırmaq məqsədilə:

7.5.1. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiqi ilə əlaqədar təşkilati işlərin yekunlaşdırılmasını təmin etsin;

7.5.2. “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində dərc edilən məhkəmə qərarları üzrə müxtəlif meyarlar əsasında effektiv axtarış aparmaq üçün müvafiq funksional imkan yaradılması məqsədilə tədbirlər görsün;

7.5.3. fiziki və hüquqi şəxslərin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemindən istifadəsinin təşviqi üçün tədbirlər görsün;

7.6. mediasiya prosesinin tətbiqi ilə bağlı maarifləndirmə və təşviqat tədbirlərini həyata keçirsin.

7.7. Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzinin və Ədliyyə Akademiyasının fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi, infrastrukturunun və maddi-texniki təchizatının yaxşılaşdırılması üçün Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi və

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi ilə birlikdə təkliflərini hazırlayıb iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

7.8. birinci instansiya məhkəmələrində kargüzarlığın aparılması ilə bağlı dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş vəsaitin birbaşa hakimlərin bank hesablarına köçürülməsi barədə təkliflərini bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

8. Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna tövsiyə edilsin ki, məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi və protest verilməsi təcrübəsini mütəmadi təhlil etsin və bu fəaliyyətin keyfiyyətinin artırılması üçün tədbirlər görsün.

9. Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasına tövsiyə edilsin ki, vəkillərin hakimlərlə və cinayət təqibini həyata keçirən orqanların əməkdaşları ilə qeyri-prosessual münasibətlərə yol verməsinin qarşısının alınması üçün tədbirləri gücləndirsin.

10. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi:

10.1. bu Fərmanın 3.1-ci və 3.4–3.6-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş layihələrin hazırlanmasında iştirak etsin;

10.2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi ilə birlikdə aşağıdakı məsələlər barədə təkliflərini bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin:

10.2.1. məhkəmələrdə mövcud olan iş yükünü nəzərə alaraq, onlara məhkəmə icraatının təmin edilməsi, o cümlədən kargüzarlığın aparılması üçün ayrılan vəsaitin ehtiyaclara uyğun artırılması;

10.2.2. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə birlikdə məhkəmə infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi və məhkəmələrdə “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiqi ilə əlaqədar təşkilati işlərin yekunlaşdırılması məqsədilə əlavə maliyyə vəsaitinin ayrılması.

11. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılsın və Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlar (İşgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasına tövsiyə edilsin ki, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı mübahisələrin məhkəmədən kənar həlli vasitələrinin genişləndirilməsi məqsədilə, xarici dövlətlərin qabaqcıl təcrübəsi nəzərə alınmaqla ölkəmizdə səmərəli beynəlxalq arbitraj prosedurlarının təşviqinə dair birgə təkliflərini üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsinlər.

12. Məhkəmələrin fəaliyyətinin daha optimal şəkildə qurulması, ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və məhkəmələrdə işlərə

baxılma müddətlərinin qısaldılması məqsədilə Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sistemində daxil olan məhkəmələrin hakimlərinin ümumi sayı 200 nəfər artırılınsın.

13. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

13.1. dövlət hesabına həyata keçirilən hüquqi yardım üçün tələb olunan vəsaitin dəqiq proqnozlaşdırılmasını və mərkəzləşdirilmiş uçotunu təmin etmək məqsədilə cari ilin və növbəti illərin dövlət büdcəsində dövlət hesabına göstərilən hüquqi yardıma görə vəsaitin birbaşa Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasına ayrılması barədə müvafiq normativ hüquqi aktların layihələrini hazırlayıb bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

13.2. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 3 aprel 2019-cu il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 5, maddə 413; 1999, № 5, maddə 284, № 7, maddə 396, № 10, maddə 570; 2001, № 5, maddə 292, № 6, maddə 379, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 4, № 12, maddə 706; 2003, № 6, maddə 278; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133, № 4, maddə 199, № 8, maddələr 597, 598, № 9, maddə 669; 2005, № 1, maddə 7, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4, № 12, maddə 1005; 2007, № 5, maddələr 439, 446, № 7, maddə 712, № 11, maddə 1078, № 12, maddə 1222; 2008, № 3, maddə 163, № 7, maddə 609; 2009, № 2, maddə 46, № 11, maddə 878; 2010, № 7, maddə 596, № 10, maddə 842; 2011, № 4, maddə 265; 2013, № 1, maddə 21; 2014, № 2, maddə 85,

№ 7, maddələr 782, 784; 2015, № 2, maddə 98, № 4, maddə 346, № 5, maddə 483, № 11, maddə 1286; 2016, № 6, maddə 1004, № 11, maddə 1789, № 12, maddə 2033; 2017, № 6, maddə 1034, № 7, maddə 1305, № 11, maddə 1965; 2018, № 1, maddə 12, № 3, maddə 395, № 5, maddə 888, № 7, maddə 1442) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 5-ci maddənin ikinci hissəsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Məhkəmələrin bütün qərarları qəbul olunduğu gündən bir aydan gec olmayaraq anonimləşdirilməklə elektron qaydada yayılmalıdır.”.

2. 86-cı maddənin üçüncü hissəsinə “aparılması” sözündən sonra “, o cümlədən işlərin təsadüfi və avtomatik şəkildə elektron qaydada bölüşdürülməsi və elektron qaydada yayılan məhkəmə qərarlarının anonimləşdirilməsi” sözləri əlavə edilsin.

3. 87-ci maddəyə aşağıdakı məzmununda dördüncü hissə əlavə edilsin:

“Məhkəmə statistikas, həmçinin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi vasitəsilə elektron qaydada aparılır.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 28 dekabr 2018-ci il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 28 dekabr tarixli 1437-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 28 dekabr tarixli 1437-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan

Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 28 dekabr 2018-ci il.

§

**Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində
dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının
Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsinə (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 1, maddə 17, № 5, maddə 323; 2002, № 5, maddə 236; 2003, № 1, maddələr 23, 24, № 6, maddə 279; 2004, № 7, maddə 505, № 8, maddə 598, № 10, maddə 761; 2005, № 4,

maddələr 277, 278; 2006, № 2, maddə 64, № 12, maddə 1006; 2007, № 1, maddələr 3, 4, № 2, maddə 68, № 5, maddə 439, № 6, maddə 560, № 7, maddə 712, № 8, maddə 756; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddə 602, № 12, maddə 1046; 2009, № 6, maddə 402; 2010, № 2, maddə 75, № 4, maddə 276; 2011, № 6, maddələr 471, 476, № 7, maddələr 583, 619, № 12, maddələr 1096, 1105; 2012, № 5, maddə 411, № 6, maddə 511; 2013, № 5, maddə 472, № 6, maddə 625, № 11, maddələr 1266, 1307; 2015, № 6, maddə 677, № 12, maddə 1435; 2016, № 5, maddə 836, № 6, maddə 1016, № 11, maddələr 1761, 1763, № 12, maddə 2047; 2017, № 2, maddə 155, № 4, maddə 523, № 5, maddələr 706, 750, № 11, maddələr 1935, 1975; 2018, № 5, maddə 879, № 8, maddə 1672; Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 30 oktyabr tarixli 1292-VQD və 1315-VQD nömrəli qanunları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 4.4-cü maddə ləğv edilsin.

2. Aşağıdakı məzmununda 10-1-ci maddə əlavə edilsin:

“Maddə 10-1. Mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının elektron qaydada aparılması

10-1.1. Elektron qaydada mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatı bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş ümumi prosesual qaydalara uyğun olaraq “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi vasitəsilə aparılır.

10-1.2. Məhkəmə və proses iştirakçıları tərəfindən ərizə, şikayət və digər sənədlərin elektron formada tərtib edilməsi, göndərilməsi, qəbulu, sənədlərin elektron qeydiyyatı və elektron dövriyyəsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi ilə birlikdə müəyyən etdiyi “Elektron məhkəmə” informasiya sistemindən istifadə qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilir.

10-1.3. İqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatı, o cümlədən ərizə, şikayət və digər sənədlərin göndərilməsi, qəbulu, habelə məhkəmə sənədlərinin məhkəməyə və proses iştirakçılarına çatdırılması “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılan elektron kabinet vasitəsilə həyata keçirilir.

10-1.4. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə mülki işlər üzrə məhkəmə icraatı, o cümlədən ərizə, şikayət və digər sənədlərin göndərilməsi, qəbulu, habelə məhkəmə sənədlərinin proses iştirakçılarına çatdırılması “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi vasitəsilə həyata keçirilə bilər.

10-1.5. Bu Məcəllənin 10-1.3-cü və 10-1.4-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada təqdim edilmiş sənədlərin digər qaydada verilməsi tələb oluna bilməz.

10-1.6. Məhkəmə iclasının real vaxt rejimində müşahidə edilməsi imkanı iclasda iştirak edə bilməyən tərəfin ərizəsinə əsasən və buna texniki imkanlar yol verdiyi halda məhkəmənin qərarı ilə təşkil oluna bilər.

10-1.7. “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində elektron sənəd dövryyəsi üçün gücləndirilmiş elektron imzadan və sertifikatlaşdırılmış elektron imza vasitələrindən istifadə edilir.

10-1.8. “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada elektron sənəd formasında tərtib edilmiş iş materialları kağız daşıyıcıda olan materiallara bərabər tutulur və onlarla eyni hüquqi qüvvəyə malikdir.”.

3. Aşağıdakı məzmununda 41-1-ci maddə əlavə edilsin:

“Maddə 41-1. Kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılan iddianın aidiyyəti

Kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında işlərə baxılarkən iddia ərizəsi bu fəsilə müəyyən edilmiş aidiyyət üzrə məhkəməyə verilir.”.

4. Aşağıdakı məzmununda 47.4-cü maddə əlavə edilsin:

“47.4. Məhkəmə işdə iştirak edən şəxslərə onların prosessual hüquq və vəzifələrinin izahı haqqında bildiriş göndərir.”.

5. Aşağıdakı məzmununda 108.3-cü maddə əlavə edilsin:

“108.3. Dövlət rüsumu yalnız elektron ödəniş sistemləri vasitəsilə ödənilməlidir.”.

6. 135-ci maddə üzrə:

6.1. 135.1-ci maddəyə “Bu Məcəllənin” sözlərindən sonra “135.6-cı və 135.8-ci maddələrində müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla, bu Məcəllənin” sözləri əlavə edilsin;

6.2. 135.5-ci maddədə “və 135.3-cü” sözləri “, 135.3-cü, 135.6-cı və 135.8-ci” sözləri ilə əvəz edilsin;

6.3. aşağıdakı məzmununda 135.6 -135.8-ci maddələr əlavə edilsin:

“135.6. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə mülki işlər üzrə işdə iştirak edən şəxslər “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində qeydiyyatdan keçmişlərsə, məhkəmə sənədləri bu şəxslərin həmin sistemdə yaradılmış “elektron kabinet”lərində yerləşdirilir və onlara bu barədə məlumat həmin sistem vasitəsilə elektron qaydada (elektron poçt, SMS və s. vasitəsilə) çatdırılır.

135.7. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə mülki işlər üzrə işdə iştirak edən şəxslər “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində qeydiyyatdan keçməmişlərsə, onlara məhkəmə sənədləri barədə məlumat bu sistem vasitəsilə şəxsin təqdim etdiyi mobil telefon nömrəsinə SMS-lə çatdırılır.

135.8. İqtisadi mübahisələr üzrə işdə iştirak edən şəxslərin məhkəmə sənədləri onların “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış “elektron kabinet”lərində yerləşdirilir və onlara bu barədə məlumat həmin sistem vasitəsilə elektron qaydada (elektron poçt, SMS və s. vasitəsilə) çatdırılır.”.

7. 138.1-ci və 138.2-ci maddələrdə “, habelə” sözündən əvvəl “, prosessual hüquq və vəzifələri” sözləri əlavə edilsin.

8. 138.5-ci maddə ləğv edilsin.

9. Aşağıdakı məzmununda 139.2.7-1-ci maddə əlavə edilsin:

“139.2.7-1. işdə iştirak edən şəxslərin prosessual hüquq və vəzifələrinin izahı;”.

10. 151.3-cü maddədə “iddia ərizəsini” sözlərindən sonra “(kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılan iddia ərizələri istisna olmaqla)” sözləri əlavə edilsin, “2 həftə” sözləri “10 gün” sözləri ilə əvəz edilsin.

11. Aşağıdakı məzmununda 166.3-cü və 166.4-cü maddələr əlavə edilsin:

“166.3. Məhkəmənin hazırlıq iclası ərizə məhkəməyə daxil olduqdan sonra 15 (on beş) gündən gec olmayaraq təyin olunur. İşdə iştirak edən şəxslərin sayının çoxluğu və ya baxışın təşkilinin xüsusilə mürəkkəb olması ilə əlaqədar bu müddət məhkəmənin qərarı ilə 15 (on beş) gündən artıq olmayan müddətə uzadıla bilər.

166.4. İşdə iştirak edən şəxslərə hazırlıq iclası barədə həmin iclasın keçirilməsinə ən azı 5 (beş) iş günü qalmış bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada məlumat verilməlidir.”.

12. 173-cü maddənin mətni aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“173.1. İşə məhkəmə iclasında baxılır. İşdə iştirak edən şəxslər məhkəmə iclası barədə həmin iclasa ən azı 5 (beş) iş günü qalmış xəbərdar edilməlidirlər.

173.2. Məhkəmə baxışı məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirildiyi vaxtdan 30 (otuz) gündən gec olmayan müddətdə təyin olunmalıdır. İşdə iştirak edən şəxslərin sayının çoxluğu və ya baxışın təşkilinin xüsusilə mürəkkəb olması ilə əlaqədar bu müddət məhkəmənin qərarı ilə 15 (on beş) gündən artıq olmayan müddətə uzadıla bilər.”.

13. Aşağıdakı məzmununda 176.5-1-ci maddə əlavə edilsin:

“176.5-1. Məhkəmə iclasının audio, video və digər yazan texniki vasitələrdən istifadə etməklə qeydə alınması və iclasın real vaxt rejimində müşahidə edilməsi imkanı, habelə proses iştirakçılarının iclasa gəlmədən texniki vasitələrdən istifadə olunmaqla iclasda iştirak etmək imkanı “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi vasitəsilə təmin olunur.”.

14. 183-cü maddənin mətni aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Sədrlik edən işdə iştirak edən şəxslərə prosesual hüquq və vəzifələrinin izahı barədə bildirişin çatdırılıb-çatdırılmadığını müəyyən edir. Hüquq və vəzifələrin izahı haqqında bildiriş alınmadığı təqdirdə, məhkəmə iclasında hüquq və vəzifələrinin izahı haqqında bildiriş işdə iştirak edən hər bir şəxsə yazılı qaydada təqdim olunur və o, bunu öz imzası ilə təsdiq edir. Sədrlik edən eyni zamanda tərəflərə, mübahisəni həll etmək üçün münisiflər məhkəməsinə müraciət etmək hüquqlarını və bunun nəticələrini izah edir. Məhkəmə iclasına gəlmiş işdə iştirak edən şəxslərin müraciəti ilə məhkəmə onların hüquq və vəzifələrini izah etməlidir.”.

15. Aşağıdakı məzmununda 188.3-cü maddə əlavə edilsin:

“188.3. Hakim bu Məcəllədə müəyyən edilmiş əsaslarla işə baxılmasını qabaqcadan nəzərdə tutula bilməyən və ya müstəsna hallarda təxirə sala bilər. İşə baxılması 3 dəfədən çox olmayaraq təxirə salına bilər. Bundan sonra məhkəmə baxışı növbəti dəfə təxirə salındıqda, hakim bu barədə əsaslandırılmış qərardad qəbul etməlidir.”.

16. 214-cü maddə üzrə:

16.1. 214.1-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“214.1. Qətnaməni qəbul etdikdən sonra hakim məhkəmə iclası zalına qayıdır (tərəflərin məhkəmə iclasına gəlmədiyi hallar istisna olmaqla), qətnamənin giriş və nəticə hissələrini elan edir, qətnamədən şikayət etmə qaydası və müddətini, habelə tərəflərin müraciəti olduğu halda qətnamənin nəticə hissəsini izah edir.”;

16.2. 214.3-cü maddə ləğv edilsin;

16.3. 214.4-cü maddəyə aşağıdakı məzmununda üçüncü cümlə əlavə edilsin:

“Qətnamənin giriş və nəticə hissələrini əks etdirən çıxarış təsdiq olunaraq elan olduğu gün tərəflərə rəsmi qaydada verilməlidir.”.

17. Aşağıdakı məzmununda 216.5-ci, 227.4-cü, 263.5-1-ci, 266.3-cü və 281.4-cü maddələr əlavə edilsin:

“216.5. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə qətnamənin elan edilmiş nəticə hissəsi barədə məlumat

həmin gün hakimin elektron imzası ilə təsdiq edilməklə “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yerləşdirilir.

227.4. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə hakim qətnaməni tərtib etdikdən sonra onu elektron imzası ilə təsdiq etməklə 3 (üç) gün ərzində işdə iştirak edən şəxslərin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış elektron kabinetlərində yerləşdirilməsini təmin edir.

263.5-1. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə elan olunmuş qərardad barədə məlumat həmin gün hakimin elektron imzası ilə təsdiq edilməklə “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yerləşdirilir.

266.3. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə hakim qərardadı çıxardıqdan sonra 5 (beş) gün müddətində elektron imzası ilə təsdiq etməklə işdə iştirak edən şəxslərin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış elektron kabinetlərində yerləşdirilməsini təmin edir.

281.4. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə hakim məhkəmə əmrini elektron imzası ilə təsdiq etməklə 3 (üç) gün müddətində işdə iştirak edən şəxslərin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış elektron kabinetlərində yerləşdirilməsini təmin edir.”.

18. 243-cü maddənin mətni 243.1-ci maddə hesab edilsin və aşağıdakı məzmununda 243.2-ci maddə əlavə edilsin:

“243.2. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə hakim qiyabi qətnaməni elektron imzası ilə təsdiq etməklə qiyabi qətnamə çıxarıldığı vaxtdan 10 (on) gündən gec olmayan müddətdə işdə iştirak edən şəxslərin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış elektron kabinetlərində yerləşdirilməsini təmin edir.”.

19. 271.2.7-ci maddəyə “elan edilməsinə” sözlərindən əvvəl “bildirilməsinə və ya” sözləri əlavə edilsin.

20. 272.4-1-ci maddənin birinci cümləsində “İqtisadi mübahisələr üzrə” sözlərindən sonra “, həmçinin “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə” sözləri əlavə edilsin.

21. Aşağıdakı məzmununda 23-1-ci fəsil əlavə edilsin:

“Fəsil 23-1

Kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat

Maddə 284-1. Kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat

Mülki işlər üzrə iddianın qiyməti iki min manatdan, iqtisadi mübahisələrə dair işlər üzrə iddianın qiyməti on min manatdan az olan iddialar (kiçik iddialar) üzrə işlərə bu fəslə uyğun olaraq sadələşdirilmiş qaydada baxılmasına yol verilir.

Maddə 284-2. Ərizənin verilməsi

Kiçik iddialara dair işlərdə ərizə bu Məcəllənin 4-cü fəslində müəyyən edilmiş ümumi aidiyyət qaydalarına əsasən verilir.

Maddə 284-3. Ərizənin forması və məzmunu

284-3.1. Ərizə məhkəməyə ümumi qaydada verilir. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiq olunduğu məhkəmələrdə ərizə həmin sistemdə qeydiyyatdan keçmiş mülki işlər üzrə işdə iştirak edən şəxslər, habelə iqtisadi mübahisələr üzrə işdə iştirak edən şəxslər tərəfindən “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış elektron kabinet vasitəsilə göndərilir.

284-3.2. Ərizədə aşağıdakılar göstərməlidir:

284-3.2.1. ərizənin verildiyi məhkəmənin adı;

284-3.2.2. iddiaçı və cavabdehin adları, onların poçt ünvanları;

284-3.2.3. iddiaçının tələbi və onun əsaslandığı hallar;

284-3.2.4. tələbin əsaslılığını təsdiq edən sənədlər;

284-3.2.5. əlavə edilən sənədlərin siyahısı.

284-3.3. Ərizə ümumi qaydada verildikdə, iddiaçı və ya onun nümayəndəsi tərəfindən imzalanır və iddiaçının əsaslandığı sənədlər ona əlavə edilir. Nümayəndə tərəfindən verilən ərizəyə onun səlahiyyətlərini təsdiq edən sənəd də əlavə edilməlidir.

284-3.4. Ərizə “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində yaradılmış elektron kabinet vasitəsilə göndərildikdə iddiaçının və ya onun nümayəndəsinin elektron imzası ilə təsdiq olunur. Ərizəyə əlavə edilən sənədlər “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada elektron sənəd formasında təqdim edilir.

Maddə 284-4. İşə baxılmasının sadələşdirilmiş qaydasının yolverilməzliyi

284-4.1. Məhkəmə kiçik iddialara dair işlərə sadələşdirilmiş qaydada baxılması ilə əlaqədar ərizənin qəbul olunmasından aşağıdakı hallarda imtina edir:

284-4.1.1. bu Məcəllənin 153.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar müəyyən edilmişdirsə;

284-4.1.2. verilmiş tələb bu Məcəllənin 284-1-ci maddəsinə uyğun deyildirsə;

284-4.1.3. verilmiş tələbi təsdiq edən sənədlər təqdim olunmamışdırsa;

284-4.1.4. ərizənin əsaslandığı tələb etmə hüququ barədə mübahisə vardırsa.

284-4.2. Bu Məcəllənin 284-4.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda məhkəmə ərizənin daxil olduğu gündən 5 (beş) iş günü müddətində onun qəbul edilməsindən imtina haqqında əsaslandırılmış qərardad çıxarır. Məhkəmə bu müddət ərzində ərizəni qəbul etməkdən imtina etməyibsə, o, qəbul edilmiş sayılır. Ərizəni qəbul etməkdən imtina barədə qərardaddan şikayət verilə bilməz.

284-4.3. Ərizənin qəbul edilməsindən imtina olunması iddiaçının həmin tələb üzrə iddia icraatı qaydasında iddia verməsinə mane olmur. Bu halda iddiaçı tərəfindən ödənilmiş dövlət rüsumu ödənilməli olan dövlət rüsumuna hesablanır.

Maddə 284-5. Ərizəyə baxılması qaydası

284-5.1. Ərizənin qəbulundan imtina olunmamışdırsa, onun məhkəməyə daxil olduğu vaxtdan 5 (beş) iş günü ərzində işə baxan hakim cavabdeh rəsmi qaydada bildiriş göndərir. Bildirişdə iddiaçının tələbinə dair cavabdehin əsaslandırılmış etirazının olduğu halda öz dəlillərini və onları təsdiq edən sənədləri təqdim etməli olduğu qeyd edilir.

284-5.2. Cavabdeh bildirişi rəsmi qaydada aldığı gündən 10 (on) iş günü müddətində iddiaya qarşı əsaslandırılmış etirazını və ona əlavə olunmuş sənədləri, elektron qaydada verildikdə isə elektron imza ilə təsdiq edilmiş etirazını və ona əlavə olunmuş, "Elektron imza və elektron sənəd haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada elektron sənəd formasında tərtib edilmiş sənədləri məhkəməyə göndərə bilər.

284-5.3. Ərizə məhkəməyə daxil olduğu gündən 30 (otuz) iş günü ərzində işə tərəflərin təqdim etdiyi sənədlər əsasında, məhkəmə baxışı keçirilmədən və tərəflər izahatları dinlənilmək üçün çağırılmadan baxılmalı və həmin işin həllinə dair qətnamə çıxarılmalıdır.

284-5.4. Tərəflərin təqdim etdiyi sənədlər iş üzrə yekun qərarın çıxarılması üçün kifayət etmirsə, habelə iş üzrə əlavə araşdırmanın, o cümlədən tərəfləri çağıraraq izahatların alınması, yaxud şahidlərdən ifadələrin və ya ekspertlərdən rəyin alınması zərurəti yaranırsa məhkəmə işə iddia icraatı qaydasında baxılması haqqında əsaslandırılmış qərardad çıxarır. Bu qərardaddan şikayət verilə bilməz.

Maddə 284-6. Ərizə üzrə məhkəmə qətnaməsi

284-6.1. İşə mahiyyəti üzrə baxan hakim tərəfindən iddianın təmin və ya rədd edilməsi haqqında qətnamə qəbul edilir.

284-6.2. Məhkəmə qətnaməsindən bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş qaydada apelyasiya şikayəti verilə bilər.

284-6.3. Kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılmış işlər üzrə çıxarılmış məhkəmə qətnaməsindən şikayət verilməmişdirsə, qətnamə qəbul edildiyi gündən 1 (bir) ay keçdikdən sonra qanuni qüvvəyə minir.”.

22. 375-ci maddənin mətni aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Sədrlik edən işdə iştirak edən şəxslərə prosesual hüquq və vəzifələrinin izahı barədə bildirişin çatdırılıb-çatdırılmadığını müəyyən edir. Hüquq və vəzifələrin izahı haqqında bildiriş alınmadığı təqdirdə, məhkəmə iclasında hüquq və vəzifələrinin izahı haqqında bildiriş işdə iştirak edən hər bir şəxsə yazılı qaydada təqdim olunur və o, bunu öz imzası ilə təsdiq edir. Məhkəmə iclasına gəlmiş işdə iştirak edən şəxslərin müraciəti ilə məhkəmə onların hüquq və vəzifələrini izah etməlidir.”.

23. 415-1.2-ci maddənin ikinci cümləsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“İşdə iştirak edən şəxslərə bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş hüquq və vəzifələrinin izahı barədə bildirişin çatdırılıb-çatdırılmadığını müəyyən edir. Hüquq və vəzifələrin izahı haqqında bildiriş alınmadığı təqdirdə, məhkəmə iclasında hüquq və vəzifələrinin izahı haqqında bildiriş işdə iştirak edən hər bir şəxsə yazılı qaydada təqdim olunur və o, bunu öz imzası ilə təsdiq edir. Məhkəmə iclasına gəlmiş işdə iştirak edən şəxslərin müraciəti ilə məhkəmə onların hüquq və vəzifələrini izah etməlidir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 28 dekabr 2018-ci il.

§

**“Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində
dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 28
dekabr tarixli 1436-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi
barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
Fərmanı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Mülki

Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 28 dekabr tarixli 1436-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

3. Müəyyən edilsin ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 10-1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi həyata keçirir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 28 dekabr 2018-ci il.

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2001, № 1, maddə 1, № 3, maddə 131; 2002, № 12, maddə 693; 2003, № 1, maddə 16; 2004, № 1, maddə 10, № 4, maddə 199, № 5, maddə 321, № 8, maddə 597, № 11, maddə 884; 2005, № 6, maddələr 463, 475, № 10, maddə 874; 2006, № 5, maddə 386, № 6, maddə 479, № 8, maddə 657, № 11, maddə 927, № 12, maddələr 1005, 1014; 2007, № 2, maddə 83, № 5, maddələr 434, 436, № 7, maddə 711, № 10, maddə 934, № 11, maddələr 1049, 1074, 1078, № 12, maddələr 1213, 1219; 2008, № 3, maddə 153, № 5, maddələr 326, 341, № 6, maddələr 471, 481, № 7, maddə 602, № 8, maddə 699, № 10, maddə 881; 2009, № 2, maddə 54, № 5, maddə 311, № 6, maddə 403, № 10, maddə 771, № 11, maddə 878, № 12, maddə 964; 2010, № 4, maddə 276; 2011, № 2, maddə 71, № 3, maddə 165, № 6, maddə 463; 2012, № 5, maddə 413, № 10, maddə 945, № 11, maddə 1049; 2015, № 1, maddə 9, № 5, maddə 488, № 10, maddə 1100; 2016, № 8, maddə 1365, № 11, maddələr 1760, 1782, 1785; 2017, № 5, maddə 726, № 6, maddə 1054, № 7, maddə 1267, № 8, maddə 1513, № 11, maddə 1974, № 12, I kitab, maddə 2192; 2018, № 2, maddələr 158, 159, № 3, maddə 392, №5, maddələr 864, 880, №6, maddə 1191, №7, I kitab, maddələr 1383, 1428) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 8.1.6-cı maddədə “və inzibati ərazi dairələri” sözləri “, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəlikləri və sahə inzibati ərazi dairələri” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. 11.1.8.2-ci maddəyə “nümayəndələrinin” sözündən sonra “və sahə inzibati ərazi dairələri nümayəndələrinin” sözləri əlavə edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 dekabr 2018-ci il.

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 7 dekabr tarixli 1386-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 29 dekabr tarixli 435 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 7 dekabr tarixli 1386-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 30-1.7-ci maddəsinə uyğun olaraq dövlət qulluqçusunun xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi qaydasını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla üç ay müddətində müəyyən etsin;

1.3. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.5. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 29 dekabr tarixli 435 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının

Qanunvericilik Topplusu, 2001, № 1, maddə 28; 2002, № 8, maddə 495; 2005, № 12, maddə 1111; 2007, № 12, maddə 1241; 2008, № 5, maddə 363; 2010, № 2, maddə 80; 2017, № 8, maddə 1518; 2018, № 2, maddə 170; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 12 noyabr tarixli 336 nömrəli Fərmanı) 3-cü hissəsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“3. Müəyyən edilsin ki:

3.1. “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12.2-ci maddəsinin ikinci cümləsində, 15-1.3-cü, 15-2.3-cü, 17.5-ci, 23.4-cü, 25.4-cü maddələrində, 27.3-cü maddəsinin ikinci cümləsində, 28.2-ci maddəsinin birinci hissəsində, 28.3-cü maddəsinin birinci cümləsində, 28.4-cü maddəsinin ikinci hissəsində, 28.6-cı maddəsinin ikinci hissəsinin ikinci cümləsində və üçüncü hissəsində, 28.7-ci maddəsinin altıncı və səkkizinci cümlələrində, 28.13-cü maddəsinin birinci cümləsində, 28-1.1-ci maddəsində, 29.2-ci maddəsinin birinci hissəsinin üçüncü cümləsində, 29.4-cü maddəsinin birinci hissəsində, 29.6-cı, 29.7-ci və 29.12-ci (ikinci halda) maddələrində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;

3.2. həmin Qanunun 11.4-cü maddəsinin ikinci hissəsində, 21.6-cı maddəsinin birinci cümləsində, 22-1.8-ci maddəsində, 28.2-ci maddəsinin ikinci hissəsində, 28.3-cü maddəsinin ikinci cümləsində, 28.5-ci maddəsinin üçüncü cümləsində və 30-1.7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının, həmçinin 8.1.1-ci, 11.1.1.1-ci, 11.1.2.1-ci, 11.1.3.2-ci və 11.1.4.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan dövlətinin başçısının icra səlahiyyətlərini həyata keçirən orqanın səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti həyata keçirir;

3.3. həmin Qanunun 2.5-ci maddəsinin birinci cümləsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərini icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər;

3.4. həmin Qanunun 7.1-ci maddəsində və 25.10-cu maddəsinin ikinci cümləsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu qismində Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi nəzərdə tutulur;

3.5. həmin Qanunun 8.1.1-ci, 11.1.1.1-ci, 11.1.2.2-ci, 11.1.3.3-cü və 11.1.4.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan dövlətinin başçısının fəaliyyətini bilavasitə təmin edən digər orqanların səlahiyyətlərini

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Xüsusi Tibb Xidməti həyata keçirirlər;

3.6. həmin Qanunun 8.1.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş:

3.6.1. Naxçıvan Muxtar Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti həyata keçirir;

3.6.2. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları, onlara bərabər tutulan orqanlar (Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası) və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti həyata keçirirlər;

3.7. həmin Qanunun 8.1.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş:

3.7.1. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentlikləri və dövlət xidmətlərinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentlikləri və dövlət xidmətləri həyata keçirirlər;

3.7.2. Naxçıvan Muxtar Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərini Naxçıvan Muxtar Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər;

3.8. həmin Qanunun 8.1.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş:

3.8.1. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti orqanları (Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti istisna olmaqla) həyata keçirirlər;

3.8.2. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələrinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələri həyata keçirirlər;

3.8.3. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanlar, Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentlikləri və dövlət xidmətləri və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının yanında olan orqanlar həyata keçirirlər;

3.9. həmin Qanunun 8.1.6-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş:

3.9.1. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin, müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların yerli bölmələrinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət

agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin, Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların yerli bölmələri həyata keçirirlər;

3.9.2. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında olan orqanların səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti başçıının yanında avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişindəşmə idarələri həyata keçirirlər;

3.9.3. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərinin və sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərinin səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti başçıının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəlikləri və sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəlikləri həyata keçirirlər;

3.10. həmin Qanunun 11.1.1.1-ci və 11.1.2.1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasında Azərbaycan Respublikası Birinci vitse-prezidentinin fəaliyyətini təmin edən struktur bölməsinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının struktur bölməsi Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidentinin Katibliyi həyata keçirir;

3.11. həmin Qanunun 11.1.3.6-cı və 11.1.4.7-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentlikləri və dövlət xidmətləri həyata keçirirlər;

3.12. həmin Qanunun 11.1.3.7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti həyata keçirir;

3.13. həmin Qanunun 11.1.5.4-cü (Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti istisna olmaqla), 11.1.7.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və 11.1.8.2-ci maddəsində (ikinci halda) nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər;

3.14. həmin Qanunun 11.1.6.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərini Naxçıvan Muxtar Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər;

3.15. həmin Qanunun 11.1.6.4-cü və 11.1.7.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş:

3.15.1. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələrinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələri, müvafiq icra

hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanlar, Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentlikləri və dövlət xidmətləri həyata keçirirlər;

3.15.2. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının tabeliyində olan orqanların səlahiyyətlərini Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının yanında olan orqanlar həyata keçirirlər;

3.16. həmin Qanunun 11.1.7.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin, onların yanında, tabeliyində olan orqanların yerli bölmələrinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin, Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların yerli bölmələri həyata keçirirlər;

3.17. həmin Qanunun 11.1.8.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş:

3.17.1. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər;

3.17.2. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələrinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələri, müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanlar həyata keçirirlər;

3.17.3. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının tabeliyində olan orqanların səlahiyyətlərini Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının yanında olan orqanlar həyata keçirirlər;

3.17.4. müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin, onların yanında, tabeliyində olan orqanların yerli bölmələrinin səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərinin və dövlət xidmətlərinin, Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında, tabeliyində olan orqanların yerli bölmələri həyata keçirirlər;

3.18. həmin Qanunun 11.1.8.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yanında olan orqanların səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti başçılarının yanında avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişindaşıma idarələri həyata keçirirlər;

3.19. həmin Qanunun 22-1.9-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının tədris-elm müəssisəsi Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Ədliyyə Akademiyasıdır;

3.20. həmin Qanunun 25.8-ci maddəsinin birinci cümləsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini tabelik qaydasında yuxarı dövlət orqanı həyata keçirir;

3.21. həmin Qanunun 28.2-ci maddəsinin birinci hissəsində, 28.3-cü maddəsinin birinci cümləsində, 28.4-cü maddəsinin ikinci hissəsində, 28.6-cı maddəsinin ikinci hissəsinin ikinci cümləsində, 28-1.1-ci maddəsində, 29.2-ci maddəsinin birinci hissəsinin üçüncü cümləsində, 29.4-cü maddəsinin birinci hissəsində və 29.7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qurum Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzidir;

3.22. həmin Qanunun 28.2-ci maddəsinin üçüncü hissəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Tarif (qiymət) Şurası həyata keçirir;

3.23. həmin Qanunun 28.12-ci maddəsinin birinci cümləsində, 29.2-ci maddəsinin birinci hissəsinin birinci cümləsində, üçüncü və dördüncü hissələrində, 29.3-cü maddəsinin birinci və ikinci hissələrinin birinci cümlələrində müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti orqanları, yerli icra hakimiyyəti başçılarının yanında avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişindaşıma idarələri, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklər və sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklər həyata keçirirlər;

3.24. həmin Qanunun 29.12-ci (birinci halda) maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi həyata keçirir;

3.25. həmin Qanunun 32-1.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq dövlət orqanının səlahiyyətlərini:

3.25.1. Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının aparatlarında və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Aparatında Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri;

3.25.2. Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yanında yaradılan dövlət agentliklərində və dövlət xidmətlərində həmin mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının rəhbəri;

3.25.3. Azərbaycan Respublikası apelyasiya məhkəmələrinin aparatlarında Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri;

3.25.4. Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin Aparatında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri həyata keçirirlər;

3.26. bu Fərmanın 3.27-ci bəndində nəzərdə tutulmuş dövlət orqanları istisna olmaqla, digər dövlət orqanlarında dövlət qulluğunda olmanın yaş həddinə çatmış dövlət qulluqçusunu vəzifəyə təyin edən səlahiyyətli şəxs həmin dövlət qulluqçusunun müvafiq vəzifəyə təyin edilməsi barədə qərar qəbul etdikdə, “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-1.2-ci maddəsinə uyğun olaraq, həmin dövlət qulluqçusunun dövlət qulluğunda olma müddəti uzadılmış hesab edilir;

3.27. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanına aid sahədə dövlət qulluğunda olmanın yaş həddinə çatmış dövlət qulluqçusunun “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-1.2-ci maddəsinə uyğun olaraq dövlət qulluğunda olma müddəti həmin mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının rəhbəri tərəfindən uzadılır;

3.28. bu Fərmanın 3.25-ci bəndində nəzərdə tutulmuş dövlət orqanları istisna olmaqla, inzibati vəzifələrin ali-üçüncü təsnifatına aid vəzifələrdə dövlət qulluğu keçən dövlət qulluqçusunu vəzifəyə təyin edən səlahiyyətli şəxs həmin dövlət qulluqçusunun müvafiq vəzifəyə təyin edilməsi barədə qərar qəbul etdikdə, “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-1.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş razılıq verilmiş hesab edilir;

3.29. “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 31 may tarixli 267-VQD nömrəli Qanunu qüvvəyə minənədək elan edilmiş müsabiqələrdə iştirak edərək dövlət qulluğunun ehtiyat kadrlarının siyahısına daxil edilmiş şəxslər həmin siyahıda olduqları müddətdə dövlət orqanlarında analoji vakant vəzifəyə təyin edilə bilərlər. Həmin şəxslərə dövlət qulluğu vəzifəsinə təyin olunduğu gündən sertifikat verilir.”

3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının

Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 25 yanvar 2019-cu il.

§

Apelyasiya instansiyası məhkəmələri sədrlərinin müavinlərinin və məhkəmə kollegiyaları sədrlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Məhkəmə-Hüquq Şurasının təkliflərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Aşağıdakı şəxslər Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin məhkəmə kollegiyalarının sədrləri təyin edilsinlər:

Allahverdiyev Əli Kərim oğlu - Mülki Kollegiyanın sədri

Qurbanov Yusifəli Süleyman oğlu - İnzibati-İqtisadi Kollegiyanın sədri

Mirzəyev İlqar Məhərrəm oğlu - Cinayət Kollegiyasının sədri

Quliyev Vüqar Kərim oğlu - Hərbi Kollegiyanın sədri

...

3. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 dekabr 2018-ci il.

§

Bir sıra birinci instansiya məhkəmələri sədrələrinin və Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi sədrinin müavininin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Məhkəmə-Hüquq Şurasının təkliflərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Hicran Xasay oğlu Muradov Naxçıvan Muxtar Respublikası İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.

...

4. Aşağıdakı şəxslər Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrinin sədrləri təyin edilsinlər:

Əliyev Zamiq Xudaverdi oğlu - Babək Rayon Məhkəməsinin sədri
Məmmədov Mehrab Fərmayıl oğlu - Culfa Rayon Məhkəməsinin sədri
Əhmədov Zülfüqar Əziz oğlu - Kəngərli Rayon Məhkəməsinin sədri
Haqverdiyev Tural Ziyat oğlu - Ordubad Rayon Məhkəməsinin sədri
Zülfüqarov Hüseyn Nadir oğlu - Sədərək Rayon Məhkəməsinin sədri
Əliyev Mehdi Ədalət oğlu - Şərur Rayon Məhkəməsinin sədri

...

7. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 dekabr 2018-ci il.

§

Bir sıra birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin təyin edilməsi və bəzi birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin vəzifələrinin dəyişdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Məhkəmə-Hüquq Şurasının təkliflərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 9-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər birinci instansiya məhkəmələrinin hakimləri təyin edilsinlər:

...

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Məhkəməsi
Hüseynov Səxavət Səməd oğlu
Salmanov Elşən Fizuli oğlu

...

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri üzrə:
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi
Hüseynov Elnur Heydər oğlu
Səfərəliyeva Gülnar Xanlar qızı
Babək Rayon Məhkəməsi
Əliyev Zamiq Xudaverdi oğlu
Səfərov Daşqın Yaqub oğlu
Culfa Rayon Məhkəməsi
Məmmədov Mehrab Fərmayıl oğlu
Ordubad Rayon Məhkəməsi
Haqverdiyev Tural Ziyat oğlu
Şərur Rayon Məhkəməsi
Əliyev Mehdi Ədalət oğlu
Qarayev Seymur Əlfəddin oğlu

...

2. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinə və 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq aşağıdakı hakimlərin vəzifələri dəyişdirilsin:

Səxavət Şahhüseyn oğlu Bəylərli Babək Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Naxçıvan Muxtar Respublikası Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

...

Zülfüqar Əziz oğlu Əhmədov Sədərək Rayon Məhkəməsinin hakimi və sədri vəzifəsindən azad edilərək Kəngərli Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Hüseyn Nadir oğlu Zülfüqarov Şərur Rayon Məhkəməsinin hakimi və sədri vəzifəsindən azad edilərək Sədərək Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

...

3. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 112-ci maddələrinə uyğun olaraq Nurəddin Abuzər oğlu Bağirov Bakı şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Sabirabad Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

4. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 dekabr 2018-ci il.

§

**Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin
vəzifədən azad edilmələri haqqında
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisin Qərarı**

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinin ikinci hissəsini nəzərə alaraq və 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qərara alır:

1. Aşağıdakı hakimlər vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilsinlər:

Polad Vəli oğlu Həsənov,

Qabil Neymət oğlu Məmmədov.

2. Bu Qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Oqtay Əsədov

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri

Bakı şəhəri, 28 dekabr 2018-ci il.

§

Naxçıvan Muxtar Respublikasının bir sıra birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin və sədrələrinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 9-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Polad Vəli oğlu Həsənov Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Məhkəməsinin hakimi və həmin məhkəmənin sədri təyin edilsin.

2. Qabil Neymət oğlu Məmmədov Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin hakimi və həmin məhkəmənin sədri təyin edilsin.

3. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 yanvar 2019-cu il.

§

“Normativ hüquqi aktlar haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanunu

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının 24-cü maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndini rəhbər tutaraq qərara alır: “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 1.0.3-cü maddədə “Qanunda nəzərdə tutulan dövlət və ya yerli özünüidarə orqanı tərəfindən qəbul” sözləri “Qanunun 4.1-ci maddəsində müəyyən” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. 1.0.21-ci maddədən “o cümlədən dövlət standartları, sahə standartları, texniki şərtlər,” sözləri çıxarılsın.

3. 25.2-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“25.2. Bir və ya bir neçə normativ hüquqi aktda dəyişikliklər edildikdə, həmçinin bir və ya bir neçə normativ hüquqi akt ləğv edildikdə, həmin dəyişiklikləri və ya ləğvetməni nəzərdə tutan aktın adında dəyişikliklər edilən və ya ləğv edilən normativ hüquqi aktın (aktların) adı (adları) göstərməlidir.”.

4. 70.1-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“70.1. Ad və ya rəqəm dəyişiklikləri, həmçinin normativ hüquqi aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar bir neçə normativ hüquqi aktda dəyişikliklərin edilməsi zərurətinin yarandığı hallar (bu Qanunun 25.2-ci maddəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla) istisna olmaqla, bir normativ hüquqi akt yalnız bir normativ hüquqi aktda dəyişikliklər edə bilər. Bu halda dəyişikliklər edilməli olan normativ hüquqi aktların sayı çox olduqda, həmin dəyişikliklərin bir neçə normativ hüquqi akt çərçivəsində edilməsinə yol verilir.”.

5. 71.1-ci maddədə “və ya onların struktur elementləri (bölmələr, fəsilələr, maddələr, hissələr və sair)” sözləri “(onların struktur elementləri isə bu Qanunun 27-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq)” sözləri ilə əvəz edilsin.

6. Aşağıdakı məzmununda 71.3-cü maddə əlavə edilsin:

“71.3. Ad və ya rəqəm dəyişiklikləri, həmçinin normativ hüquqi aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar bir neçə normativ hüquqi aktın ləğv edilməsi zərurətinin yarandığı hallar (bu Qanunun 25.2-ci maddəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla) istisna olmaqla, bir normativ hüquqi akt yalnız bir normativ hüquqi aktı ləğv edə bilər. Bu halda ləğv edilməli olan normativ hüquqi aktların sayı çox olduqda, ləğvetmənin bir neçə normativ hüquqi akt çərçivəsində edilməsinə yol verilir.”.

Vasif Talbov

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri

Naxçıvan şəhəri, 27 dekabr 2018-ci il

“Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi deputatının statusu haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanunu

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının 24-cü maddəsinin I hissəsinin 2-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi deputatının statusu haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununun 29-cu maddəsinin mətni aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü əsasında deputat mandatından məhrum edilmiş və Ali Məclisin iclaslarında üzrsüz səbəbdən iştirak etmədiyinə görə deputat səlahiyyətlərini itirmiş deputatlar istisna olmaqla, deputatın, sabiq deputatın və onun ailə üzvlərinin pensiya təminatı “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq həyata keçirilir.”

Vasif Talıbov

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri

Naxçıvan şəhəri, 27 dekabr 2018-ci il

MƏHKƏMƏ FƏALİYYƏTİ

MÜLKI KOLLEGIYADAN

Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ildə 1915 mülki işə baxılmaqla nəticə verilmişdir. 2017-ci ildə isə həmin məhkəmələr tərəfindən 1679 mülki işə baxılmışdır. Bu onu göstərir ki, baxılan mülki işlərin sayı 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə 14,06% artmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrinin mülki işlər üzrə çıxarıqları qətnamə və qəraradlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə 2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 144 apelyasiya şikayətinə baxılıb nəticə verilmişdir.

Apelyasiya şikayətləri ilə bağlı 144 mülki işdən 126 işə apelyasiya qaydasında baxılaraq 67 qətnamə və 10 qərarad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 13 qətnamə dəyişdirilmiş, 33 qətnamə və 3 qərarad isə ləğv edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 369-cu maddəsində göstərilən əsasla 18 apelyasiya şikayətinin icraatına isə xitam verilmişdir.

Apelyasiya şikayəti ilə əlaqədar kollegiyada baxılıb nəticə verilmiş işləri mülki hüquq münasibətlərinin mahiyyətinə görə təsnif etdikdə bu işlər üzrə göstəricilər aşağıdakı qaydada müəyyən olunur:

- ailə münasibətləri üzrə mübahisələr – 31 iş
- mənzil mübahisələri – 9 iş
- müqavilələrdən əmələ gələn öhdəliklər üzrə mübahisələr – 36 iş
- torpaq mübahisələri – 1 iş

Məhkəmə fəaliyyəti

- mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar mübahisələr – 3 iş
- əmək mübahisələri – 3 iş
- vərəsəlik hüququ üzrə mübahisələr – 9 iş
- mülki hüquq pozuntularından (deliktlərdən) əmələ gələn öhdəliklər üzrə mübahisələr – 2 iş
- xüsusi icraat qaydasında baxılan işlər üzrə mübahisələr – 7 iş
- digər mülki işlər – 25 iş

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ildə baxılmış mülki işlər üzrə çıxarılan qərarlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə apelyasiya şikayətlərinin sayı 23,08% artmışdır. Belə ki, 2017-ci ildə birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən mülki işlər üzrə qəbul edilmiş qərarlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 117 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır. Bu artım isə onu deməyə əsas verir ki, əhəlinin məhkəmə orqanlarına və ədalət mühakiməsinin obyektiv şəkildə həyata keçirilməsinə inamı gün keçdikcə artmaqdadır.

Qəbul edilmiş qərarların sabitliyi üzrə göstərici 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə aşağı olmuşdur. Belə ki, 2017-ci ildə rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən qəbul edilən 1679 qətnamə və qərardaddan 1,91%-i apelyasiya qaydasında dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdirsə, 2018-ci ildə məhkəmələrin baxdığı işlər üzrə çıxarılan 1915 qətnamə və qərardaddan 2,56%-i dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdir. Bu isə o deməkdir ki, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 2017-ci ildə 98,09%, 2018-ci ildə isə 97,44% təşkil etmişdir.

Statistik məlumatlara görə kollegiya tərəfindən 2018-ci ildə apelyasiya qaydasında baxılan qərarların 38,89%-nin ləğv və yaxud dəyişdirilməsinə həmin işlərə baxılarkən birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının tələblərinin pozulması və məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün halların aydınlaşdırılmaması səbəb olmuşdur.

Apelyasiya baxışının nəticələrinə görə muxtar respublikanın ayrı-ayrı məhkəmələri üzrə 2017 və 2018-ci illərə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəllərdə göstərildiyi kimi olmuşdur.

Məhkəmə fəaliyyəti

2017-ci ildə apelyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r					Qəraradlar	
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	Ərizə baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	44	9	23	2	4		2		4
Babək	8		5				2		1
Şərur	20	3	6	3	2	1	1	3	1
Şahbuz	8	4	1	1	1		1		
Kəngərli	2	1	1						
Culfa	24	3	14	1	3		2		1
Ordubad	9	3	5				1		
Sədərək	2			1	1				
YEKUN	117	23	55	8	11	1	9	3	7

2018-ci ildə apelyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r					Qəraradlar	
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	Ərizə baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	46	7	29	2	1		2		5
Babək	11	1	7		1	1			1
Şərur	26	4	8	5	2	1	4	1	1
Şahbuz	11		3	4	2	1	1		
Kəngərli	9	1	5		2				1
Culfa	15		9		2		2		2
Ordubad	18		5	1	7		3	2	
Sədərək	8	5	1	1		1			
YEKUN	144	18	67	13	17	4	12	3	10

Apelyasiya qaydasında 2018-ci ildə ləğv edilmiş və yaxud dəyişdirilmiş məhkəmə qərarları üzrə ayrı-ayrı məhkəmələrin göstəricilərini bir-biri ilə, eləcə də həmin məhkəmələr tərəfindən çıxarılmış qətnamə və qəraradların ümumi sayı ilə müqayisə etdikdə müəyyən olur ki, qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə ən aşağı göstəriciyə Ordubad Rayon Məhkəməsi, ən yüksək göstəriciyə isə Babək Rayon Məhkəməsi malikdir. Belə ki, 2018-ci ildə *Ordubad Rayon Məhkəməsində* çıxarılan 122 qərardan 11 qətnamə və 2 qərarad, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 10,66%-i ləğv edildiyinə və dəyişdirildiyinə görə məhkəmə qərarlarının sabitliyi üzrə göstərici 89,34% olduğu halda, Babək Rayon Məhkəməsinin qətnamə və qəraradlarının sabitliyi üzrə göstərici 99,22% təşkil etmişdir. Çünki həmin dövrdə *Babək Rayon Məhkəməsi* tərəfindən çıxarılmış 257 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə ləğv edilmişdir.

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ildə çıxarılan 578 qətnamə və qəraraddan 5 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 0,87%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 99,13% təşkil etmişdir.

Kəngərli Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ildə çıxarılan 135 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 1,48%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 98,52% təşkil etmişdir.

Culfa Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ildə çıxarılan 159 qətnamə və qəraraddan 4 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 2,52%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 97,48% təşkil etmişdir.

Şərur Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ildə çıxarılan 415 qətnamə və qəraraddan 12 qətnamə və 1 qərarad, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 3,13%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 96,87% təşkil etmişdir.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ildə çıxarılan 211 qətnamə və qəraraddan 8 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 3,79%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 96,21% təşkil etmişdir.

Sədərək Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ildə çıxarılan 38 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların

Məhkəmə fəaliyyəti

5,26%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 94,74% təşkil etmişdir.

2017-ci ildə isə baxılmış işlər üzrə qəbul edilmiş qətnamə və qəraradların sabitlik göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* – 100% (108 qətnamə və qəraraddan heç biri ləğv edilməmiş və ya dəyişdirilməmişdir);

- *Babək Rayon Məhkəməsi* – 99,1% (223 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni 0,9%-i ləğv edilmişdir);

- *Ordubad Rayon Məhkəməsi* – 99,02% (102 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni 0,98%-i ləğv edilmişdir);

- *Şahbuz Rayon Məhkəməsi* – 98,56% (209 qətnamə və qəraraddan 3 qətnamə, yəni 1,44%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi* – 98,44% (514 qətnamə və qəraraddan 8 qətnamə, yəni 1,56%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Şərur Rayon Məhkəməsi* – 97,14% (350 qətnamə və qəraraddan 7 qətnamə və 3 qərarad, yəni 2,86%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Culfa Rayon Məhkəməsi* – 96% (150 qətnamə və qəraraddan 6 qətnamə, yəni 4%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Sədərək Rayon Məhkəməsi* – 91,3% (23 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni 8,7%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir).

Qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə 2017 və 2018-ci illərə dair göstəricilərin müqayisəsi onu göstərir ki, Şərur, Kəngərli, Şahbuz və Ordubad rayon məhkəmələrinin sabitlik göstəricisi 2017-ci illə müqayisədə aşağı düşmüş, Naxçıvan şəhər, Babək, Culfa və Sədərək rayon məhkəmələrinin qətnamə və qəraradlarının sabitlik göstəricisi isə yüksəlmişdir.

Qətnamə və qəraradların sabitlik göstəricisi, yəni buraxılan məhkəmə səhvlərinin həcmi bir çox amillərlə yanaşı, həm də məhkəmənin üzərinə düşən iş yükündən də asılı olmuşdur.

Muxtar respublika məhkəmələrinin mülki mühakimə icraatı üzrə iş yükünə görə təsnif etdikdə müəyyən olunur ki, ötən ildə olduğu kimi 2018-ci ildə də ən çox mülki işə Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində baxılmışdır. Belə ki, bu məhkəmədə 2017-ci ildə 514 mülki işə, 2018-ci ildə isə 578 mülki işə baxılmışdır.

Digər məhkəmələr üzrə iş yükü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- *Şərur Rayon Məhkəməsi* – 415 iş (2017-ci ildə 350 işə baxılmışdır);

- *Babək Rayon Məhkəməsi* – 257 iş (2017-ci ildə 223 işə baxılmışdır);

- *Şahbuz Rayon Məhkəməsi* – 211 iş (2017-ci ildə 209 işə baxılmışdır);

- *Culfa Rayon Məhkəməsi* – 159 iş (2017-ci ildə 150 işə baxılmışdır);

- *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* – 135 iş (2017-ci ildə 108 işə baxılmışdır);
- *Ordubad Rayon Məhkəməsi* – 122 iş (2017-ci ildə 102 işə baxılmışdır);
- *Sədarək Rayon Məhkəməsi* – 38 iş (2017-ci ildə 23 işə baxılmışdır).

Göründüyü kimi 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə muxtar respublika məhkəmələrinin mülki mühakimə icraatı üzrə iş yükü artmışdır.

Məhkəmələr üzrə “nikahın ləğvi” tələbinə dair işlər üzrə statistik göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 50 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 199 mülki iş, ümumilikdə 249 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 127 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 34 qərardad çıxarılaqla 11 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 23 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 23 mülki iş geri qaytarılmış, 65 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Şərur Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 53 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 194 mülki iş, ümumilikdə 247 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 101 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 46 qərardad çıxarılaqla 22 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 24 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 14 mülki iş geri qaytarılmış, 86 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Babək Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 22 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 116 mülki iş, ümumilikdə 138 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 74 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 31 qərardad çıxarılaqla 8 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 23 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 6 mülki iş geri qaytarılmış, 27 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Culfa Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 20 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 72 mülki iş, ümumilikdə 92 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 53 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 20 qərardad çıxarılaqla 4 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 16 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmiş, 1 mülki iş geri qaytarılmış, 17 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Kəngərli Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 30 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 42 mülki iş, ümumilikdə 72 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 40 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 14 qərardad çıxarılaqla 10 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 4 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş

aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmiş, 17 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Ordubad Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 10 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 41 mülki iş, ümumilikdə 51 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 31 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 4 qərardad çıxarılmaqla 1 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış 3 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 8 mülki iş geri qaytarılmış, 8 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 10 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 51 mülki iş, ümumilikdə 61 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 28 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 22 qərardad çıxarılmaqla 10 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 12 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş geri qaytarılmış, 10 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

Sədərk Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən 2018-ci ilə 3 iş qalıq qalmış, 2018-ci ildə 12 mülki iş, ümumilikdə 15 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 8 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 2 qərardad çıxarılmaqla 1 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 1 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 2 mülki iş geri qaytarılmış, 3 iş 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

2018-ci ildə məhkəmələr tərəfindən “nikahın ləğvi” tələbinə dair 106 iş üzrə (16.69%) icraata tərəflərin barışması səbəbindən xitam verilmişdir. Xitam verilmiş işlər üzrə məhkəmələrin göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Şahbuz Rayon Məhkəməsi - 24% (50 işdən 12 işin icraatına xitam verilib);

- Culfa Rayon Məhkəməsi - 21,92% (73 işdən 16 işin icraatına xitam verilib);

- Babək Rayon Məhkəməsi – 21,90% (105 işdən 23 işin icraatına xitam verilib);

- Şərur Rayon Məhkəməsi - 16,33% (147 işdən 24 işin icraatına xitam verilib);

Məhkəmə fəaliyyəti

- Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi - 14,29% (161 işdən 23 işin icraatına xitam verilib);

- Kəngərli Rayon Məhkəməsi - 7,41% (54 işdən 4 işin icraatına xitam verilib);

- Sədərək Rayon Məhkəməsi - 10% (10 işdən 1 işin icraatına xitam verilib);

- Ordubad Rayon Məhkəməsi - 8,57% (35 işdən 3 işin icraatına xitam verilib).

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında baxılan mülki işlər üzrə qəbul olunmuş qətnamə və qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasına 25 kassasiya şikayəti verilmiş, həmin şikayətlərdən 21 işə mahiyyəti üzrə baxılaraq Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının 15 qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmış, 5 qətnaməsi ləğv edilmiş, 1 qətnaməsi dəyişdirilmiş, 4 kassasiya şikayəti isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2018-ci ildə qəbul edilən qərarlar üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının sabitlik göstəricisi 95,24% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

İNZİBATİ-İQTİSADI KOLLEGIYADAN

Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına ümumilikdə inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 199 iş daxil olmuş, onlardan 14 iş 2017-ci ildən 2018-ci ilə qalıq qalmış, 185 iş isə 2018-ci ildə daxil olmuşdur. Daxil olmuş işlərdən 51 iş iqtisadi mübahisələr üzrə, 148 iş isə inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə olmuşdur.

İqtisadi mübahisələr üzrə işlərdən 48 işə mahiyyəti üzrə baxılmaqla 38 iş üzrə iddia təmin edilmiş, 2 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 2 iş üzrə icraata xitam verilmiş, 6 iş üzrə iddia ərizəsi geri qaytarılmış, 3 mülki iş isə 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

İnzibati mübahisələrə dair işlərdən 141 işə mahiyyəti üzrə baxılmaqla 23 iş üzrə iddia təmin, 1 iş üzrə iddia rədd edilmiş, 28 işin icraatına xitam verilmişdir. 89 iş üzrə iddia ərizəsi geri qaytarılmış, 7 iş isə 2019-cu ilə qalıq qalmışdır.

2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı daxil olan işlərin sayı 6,57% azalmışdır. Belə ki, 2017-ci ildə İnzibati-İqtisadi Məhkəmənin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 213 iş daxil olmuşdur.

Məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, İnzibati-İqtisadi Məhkəməyə 2018-ci ildə daxil olan işlərin böyük əksəriyyətini məcburetmə haqqında iddia tələbinə dair (99 iş - yəni 49,75%) və öhdəliyin icrası haqqında iddia tələbinə dair (42 iş - yəni 21,11%) işlər təşkil etmişdir.

2018-ci ildə inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 25 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır. Kollegiyada həmin şikayətlərə baxılaraq 17 iş üzrə 8 qərar və 9 qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 8 iş üzrə isə 7 qərar və 1 qərardad ləğv edilmişdir. 2017-ci ildə inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 22 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə kollegiyada baxılan inzibati mübahisələrlə bağlı işlərin sayı artmışdır.

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati –İqtisadi Məhkəməsinin iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlərlə bağlı çıxardığı qətnamə və qərardadlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə 2 apelyasiya şikayətinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-

iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 1 qətnamə və 1 qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılan iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlər üzrə qəbul olunmuş qətnamə və qərardadlardan kassasiya şikayəti verilməmişdir.

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılan inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul olunmuş qərar və qərardadlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasına 12 kassasiya şikayəti verilmiş, kassasiya şikayətlərinə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 3 qərar və 5 qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 3 qərar və 1 qərardad ləğv edilmişdir.

Beləliklə, 2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının sabitlik göstəricisi 85,19% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

CİNAYƏT KOLLEGIYASINDAN

Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin ərazi yurisdiksiyasına aid olan muxtar respublika məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ildə 35 nəfərin barəsində 30 cinayət işinə mahiyyəti üzrə baxılmışdır. Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2017-ci ildə həmin məhkəmələr tərəfindən 27 nəfərin barəsində 26 cinayət işinə baxılmışdır.

Birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ildə baxılmış 28 cinayət işi üzrə 33 nəfərin barəsində ittiham hökmləri çıxarılmışdır.

İttiham hökmünün çıxarılması ilə nəticələnən işləri obyektə görə qruplaşdırdıqda 2017 və 2018-ci illərə dair göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Cinayətlərin növü	2017-ci il üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)	2018-ci il üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)
Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar cinayətlər	3 / 3	10 / 9
Həyat və sağlamlıq əleyhinə olan cinayətlər	4 / 4	6 / 6
Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər	2 / 2	4 / 2
Şəxsiyyətin cinsi toxunulmazlığı və cinsi azadlığı əleyhinə olan cinayətlər	1 / 1	
Ədalət mühakiməsi əleyhinə olan cinayətlər	2 / 2	1 / 1
İqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlər	6 / 5	8 / 6
İdarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər	2 / 2	1 / 1
Hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan cinayətlər	6 / 6	3 / 3

Məhkəmə fəaliyyəti

Cədvəldən göründüyü kimi 2017-ci ildən fərqli olaraq 2018-ci ildə hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə, ədalət mühakiməsi əleyhinə və idarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər azalmış, həyat və sağlamlıq əleyhinə olan, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar və iqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlər artmış, mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər üzrə göstəricilər isə dəyişməmişdir. 2017-ci ildən fərqli olaraq 2018-ci ildə şəxsiyyətin cinsi toxunulmazlığı və cinsi azadlığı əleyhinə olan cinayətlərə dair işlər daxil olmamışdır.

2017 və 2018-ci illərdə məhkumlara təyin olunan cəzalar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Təyin olunan əsas cəzaların növləri	2017-ci il üzrə məhkumların sayı	2018-ci il üzrə məhkumların sayı
Müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə	22 nəfər	29 nəfər
Şərti məhkum etmə	1 nəfər	-
Cərimə	2 nəfər	4 nəfər
İslah işləri	1 nəfər	-

Cədvəldən göründüyü kimi müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilənlər 2017-ci ildə məhkum edilmiş şəxslərin 84,62%-ni, 2018-ci ildə isə məhkum olunanların 87,88%-ni təşkil etmiş, yəni 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə cəzaların ümumi kütləsində azadlıqdan məhrum etmə cəzasının həcmi 3,26% artmış, azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəzaların həcmi isə əksinə 3,26% azalmışdır (ümmilikdə götürüldükdə).

2017 və 2018-ci illərdə baxılan cinayət işlərinə dair göstəricilər ayrı-ayrılıqda muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri üzrə aşağıdakı kimi olmuşdur:

Məhkəmə fəaliyyəti

Məhkəmənin adı	2017-ci il üzrə (cinayət işinin və məhkumun sayı)	2018-ci il üzrə (cinayət işinin və məhkumun sayı)
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsi	8 / 8	14 / 17
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	1 / 1	5 / 5
Culfa Rayon Məhkəməsi	6 / 7	6 / 6
Şərur Rayon Məhkəməsi	7 / 7	2 / 2
Babək Rayon Məhkəməsi	-	1 / 1
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	-	-
Ordubad Rayon Məhkəməsi	1 / 1	1 / 1
Sədərək Rayon Məhkəməsi	3 / 3	-
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	-	1 / 3

Cədvəldən göründüyü kimi 2017-ci ildən fərqli olaraq 2018-ci ildə Şərur Rayon Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı azalmış, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsində və Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı artmış, Culfa və Ordubad rayon məhkəmələrinin icraatına daxil olan cinayət işləri üzrə göstəricilər isə dəyişməmişdir. Ötən ildən fərqli olaraq 2018-ci ildə Şahbuz və Babək rayon məhkəmələrinin icraatına cinayət işləri daxil olmuş, Sədərək Rayon Məhkəməsinin icraatına isə cinayət işi daxil olmamışdır. Kəngərli Rayon Məhkəməsinin icraatına 2017-ci ildə olduğu kimi cinayət işi daxil olmamışdır.

2018-ci ildə birinci instansiya məhkəmələrində baxılmış cinayət işləri üzrə çıxarılan hökmlərdən verilmiş apelyasiya şikayətlərinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasında baxılaraq 13 hökm dəyişdirilmədən saxlanılmış, 2 hökm isə dəyişdirilmişdir.

Dəyişdirilən hökmlər muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələrinin 2018-ci ildə çıxarıqları bütün hökmlərin 7,14%-ni təşkil etdiyi üçün məhkəmələr üzrə hökmlərin sabitlik göstəricisi 92,86% olmuşdur.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2017-ci ildə birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış hökmlərin sabitlik göstəricisi 76% təşkil etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən xüsusi icraat qaydasında 2018-ci ildə 74 işə (materiala) baxılmışdır. 2017-ci illə müqayisədə bu göstərici 72,09% artmışdır (həmin dövrdə 43 işə baxılmışdır).

Məhkəmə fəaliyyəti

2018-ci ildə xüsusi icraat qaydasında həll edilən işlərdən 36 iş (48,65%) həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi, 5 iş (6,76%) Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 152-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda tutulma, 5 iş (6,76%) cəza çəkməkdən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə, 1 iş (1,35%) şəxsin ekspertizadan keçirilməsi və tibbi müəssisəyə yerləşdirilməsi üçün tibbi müəssisəyə çatdırılması, 4 iş (5,41%) cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi və 23 iş (31,08%) digər məsələlər barədə olmuşdur.

Muxtar respublikanın rayon (şəhər) məhkəmələri üzrə xüsusi icraat qaydasında baxılan işlərlə əlaqədar 2017 və 2018-ci illərin göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir edildiyi kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2017-ci il üzrə (işlərin və şəxslərin sayı)	2018-ci il üzrə (işlərin və şəxslərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	19 / 19	35 / 35
Şərur Rayon Məhkəməsi	6 / 6	3 / 3
Babək Rayon Məhkəməsi	2 / 2	5 / 5
Culfa Rayon Məhkəməsi	1 / 1	1 / 1
Ordubad Rayon Məhkəməsi	2 / 2	-
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	13 / 13	25 / 25
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	-	3 / 3
Sədərək Rayon Məhkəməsi	-	2 / 2

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrində 2018-ci ildə 325 nəfərin barəsində 312 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır.

2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə baxılan inzibati xəta haqqında işlərin sayı 31,13%, inzibati xəta törətmiş şəxslərin sayı isə 30,70% azalmışdır (2017-ci ildə 469 nəfərin barəsində 453 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır).

2018-ci ildə barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərdən 169 nəfərə (52%) inzibati həbs, 33 nəfərə (10,15%) inzibati cərimə, 1 nəfərə (0,31%) inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektinə olmuş predmetin müsadirəsi, 80 nəfərə (24,62%) inzibati xəta törətmiş fiziki şəxsin ona verilmiş xüsusi hüququnun məhdudlaşdırılması, 1 nəfərə (0,31%) isə ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tədbirləri tətbiq olunmuş, 41 nəfərin (12,62%) barəsində 41 inzibati xəta haqqında işin icraatına isə xitam verilmişdir.

Məhkəmə fəaliyyəti

İnzibati tənbeh tədbirinin tətbiqinə dair qərarın çıxarılması ilə nəticələnən inzibati xətaları növünə görə qruplaşdırdıqda 2017 və 2018-ci illərə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

İnzibati xətanın növləri	2017-ci il üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)	2018-ci il üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)
Döymə	19 nəfər / 18 iş	9 nəfər / 8 iş
Xırda xuliqanlıq	37 nəfər / 37 iş	47 nəfər / 47 iş
Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi	7 nəfər / 7 iş	17 nəfər / 16 iş
Aksiz markası ilə markalanmalı olan məhsulların (malların) belə marka olmadan az miqdarda satılmasına, satış məqsədilə saxlanmasına və ya istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarılması	2 nəfər / 2 iş	10 nəfər / 10 iş
Xırda talama	22 nəfər / 21 iş	15 nəfər / 13 iş
Polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama	58 nəfər / 53 iş	72 nəfər / 64 iş
Qumar oyununda iştirak etmə	13 nəfər / 7 iş	4 nəfər / 3 iş
Məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsi	16 nəfər / 16 iş	23 nəfər / 23 iş
İnzibati cərimə və ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsi	154 nəfər / 154 iş	80 nəfər / 80 iş
Malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən gömrük nəzarətindən gizlədilməklə keçirilməsi	1 nəfər / 1 iş	1 nəfər / 1 iş
Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilən malların və ya nəqliyyat vasitələrinin bəyan edilməməsinə görə, bu az miqdarda olduqda	1 nəfər / 1 iş	-

Məhkəmə fəaliyyəti

Balıq və digər su bioresurslarının mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə	-	2 nəfər / 2 iş
Ov qaydalarının kobud şəkildə pozulmasına (lazımı icazə olmadan və ya qadağan olunmuş yerlərdə, yaxud qadağan olunmuş müddətlərdə, qadağan edilmiş alətlərlə və ya üsullarla ov edilməsinə), habelə digər ov qaydalarının müntəzəm pozulması	4 nəfər / 1 iş	-
Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi	1 nəfər / 1 iş	-
Avtomobil nəqliyyatı sahəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanı əməkdaşının xidməti vəzifəsinin yerinə yetirilməsinə mane olma		1 nəfər / 1 iş
Digər inzibati xətalər	1 nəfər / 1 iş	3 nəfər / 3 iş

Göründüyü kimi 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən baxılan döymə ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 52,63%, xırda talama ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 31,82%, qumar oyununda iştirak etmə ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 69,23%, inzibati cərimə və ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 48,05% azalmış, xırda xuliqanlıqla bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 27,03%, qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi ilə bağlı olan inzibati xətalara dair işlər üzrə barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 2 dəfə, aksiz markası ilə markalanmalı olan məhsulların (malların) belə marka olmadan az miqdarda satılmasına, satış məqsədilə saxlanmasına və ya istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarılmasına görə barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 5 dəfə, polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe

Məhkəmə fəaliyyəti

olmama ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 24,14%, məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 43,75%, digər inzibati xətalara bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 3 dəfə artmış, malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən gömrük nəzarətindən gizlədilməklə keçirilməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı isə dəyişməmişdir. Ötən ildən fərqli olaraq 2018-ci ildə Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilən malların və ya nəqliyyat vasitələrinin bəyan edilməməsinə görə, ov qaydalarının kobud şəkildə pozulmasına (lazımi icazə olmadan və ya qadağan olunmuş yerlərdə, yaxud qadağan olunmuş müddətlərdə, qadağan edilmiş alətlərlə və ya üsullarla ov edilməsinə), habelə digər ov qaydalarının müntəzəm pozulmasına görə, nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi ilə bağlı olan inzibati xətalara dair işlər daxil olmamış, balıq və digər su bioresurslarının mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə və avtomobil nəqliyyatı sahəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanı əməkdaşının xidməti vəzifəsinin yerinə yetirilməsinə mane olma ilə bağlı olan inzibati xətalara dair işlər isə daxil olmuşdur.

Baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə muxtar respublika məhkəmələrinin 2017 və 2018-ci illərə dair göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2017-ci il üzrə (iş və şəxslərin sayı)	2018-ci il üzrə (iş və şəxslərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	140 / 140	107 / 107
Şərur Rayon Məhkəməsi	126 / 140	75 / 85
Babək Rayon Məhkəməsi	55 / 55	38 / 38
Culfa Rayon Məhkəməsi	35 / 35	33 / 33
Ordubad Rayon Məhkəməsi	23 / 23	32 / 35
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	40 / 42	10 / 10
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	26 / 26	15 / 15
Sədərək Rayon Məhkəməsi	8 / 8	2 / 2

2018-ci ildə muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılmış qərarlardan

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 6 apelyasiya şikayəti verilmişdir.

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin 3 qərarından verilən apelyasiya şikayətlərinə baxılaraq 1 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 2 qərar isə dəyişdirilmiş, Culfa Rayon Məhkəməsinin 2 qərarından verilən apelyasiya şikayətlərinə baxılaraq qərarlar dəyişdirilmiş, Ordubad Rayon Məhkəməsinin 1 qərarından verilən apelyasiya şikayətinə isə baxılaraq qərar ləğv edilmişdir.

Muxtar respublikanın şəhər və rayon məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ildə inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılan qərarlardan 1,6%-i ləğv edildiyindən və ya dəyişdirildiyindən qərarların sabitlik göstəricisi 98,4% təşkil etmişdir.

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasında baxılan işlər üzrə çıxarılan qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 4 kassasiya şikayəti verilmiş, həmin şikayətlərdən 3 iş üzrə 3 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 iş isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2018-ci ildə qəbul edilən qərarlardan dəyişdirilən və ya ləğv edilən olmadığından Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

HƏRBİ KOLLEGIYADAN

Hərbi kollegiyanın 2018-ci ilin yekunları üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasında 2018-ci ildə 7 nəfərin barəsində 7 cinayət işi üzrə apelyasiya şikayətlərinə baxılmışdır. 2017-ci ildə isə kollegiyada 27 nəfərin barəsində 16 cinayət işi üzrə apelyasiya şikayətlərinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə hərbi kollegiyanın icraatına daxil olan işlərin sayı 56,25% azalmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Məhkəməsində çıxarılmış ittiham hökmlərindən verilmiş apelyasiya şikayətləri cinayətlərin təsnifatına görə böyük ictimai təhlükə törətməyən, az ağır və ağır cinayətlər üzrə işlərdən ibarət olmuşdur.

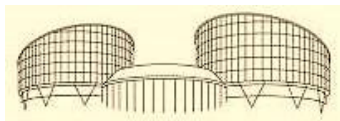
Məhkumların təqsirli bilindikləri konkret əməllərə gəldikdə mübahisələndirilən hökmlərlə üç nəfər Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 332.1, bir nəfər 351.2, bir nəfər 230 və 338.1, bir nəfər 281.2, bir nəfər isə 341.3-cü maddələri ilə məhkum edilmişlər.

Barəsində apelyasiya qaydasında işə baxılmış məhkumlardan 1 nəfər zabit, 1 nəfər çavuş, 5 nəfər isə əsgər olmuşdur.

Apelyasiya şikayətlərinə baxılması zamanı məhkəmə iclasları məhkəmə istintaqı aparılmadan keçirilməklə 7 hökm dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

2018-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasında baxılan cinayət işləri üzrə çıxarılan qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasına 1 kassasiya şikayəti verilmiş, həmin şikayətə baxılaraq 1 iş üzrə 1 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Beləliklə, 2018-ci ildə qəbul edilən qərarlardan dəyişdirilən və ya ləğv edilən olmadığından Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyanının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

İNSAN HÜQUQLARI VƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİ

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı

Bülletenin hər buraxılışında insan hüquq və azadlıqlarına dair məsələlər üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyini əks etdirən qərarların icmalı dərc olunur.

Bu sayımızda da oxucuların tanış olması məqsədilə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının müvafiq maddələrinin pozuntusunun təsdiq edildiyi bir neçə qərarının icmalını təqdim edirik:

1. Avropa Məhkəməsinin **B.A.C. Yunanıstana qarşı** (ərizə № 11981/15) 13 oktyabr 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 8

Ölkədən çıxarılma

8-ci maddənin 1-ci bəndi

Şəxsi həyata hörmət hüququ

Sığınacaq axtaran şəxsin şikayətinə ən yüksək apelyasiya instansiyasının uzun müddət baxmaması səbəbindən onun illərlə qeyri-müəyyən şəraitdə yaşaması: pozuntu baş verib.

Faktlar – Ərizəçi Türkiyə vətəndaşıdır. Türkiyədə həbs edilərək ölkənin konstitusiyaya quruluşunu sarsıtmaqda ittiham edildikdən sonra o, Yunanıstana qaçmış və 2002-ci ildə orada sığınacaq istəmişdi. Onun vəsatəti birinci instansiya qismində işə baxmış inzibati orqan tərəfindən aparılan sadələşdirilmiş prosedurdan sonra rədd edilmişdi. Ərizəçi ictimai asayiş məsələləri üzrə nazirə bu qərardan inzibati qaydada şikayət etmişdi. Daxili qanunvericiliyə əsasən, nazir Sığınacaq məsələləri üzrə məşvərət komitəsinin rəyini aldıqdan sonra 90 gün ərzində qərar çıxarmalı idi. 2003-cü ildə komitə ərizəçi ilə müsahibə apardı və ona qaçqın statusu verilməsinin lehinə rəy verdi (ərizəçinin təqdim etdiyi sənədlər onun işgəncə barəsindəki iddialarını təsdiq edirdi). Lakin ərizəçinin şikayəti ilə bağlı heç bir dəqiq cavab alınmadı.

Türkiyə ərizəçinin ekstradisiyası üçün sorğu verdi. 2003-cü ildə məhkəmələr qəddar rəftar təhlükəsinin mövcud olduğunu və sorğuda iddia

edilən cinayətin qeyri-müəyyən və mücərrəd xarakterini əsas gətirərək sorğunu rədd etdilər.

2003-cü ildən etibarən ərizəçi Afinada yaşadı və hər altı aydan bir polis orqanında qeydiyyatdan keçərək sığınacaq axtaran şəxs kartını yeniləməli oldu. Elə həmin il arvadı onun yanına gəldi, amma arvadının ölkədə yaşayışı yalnız 2008-ci ildə arvadı tərəfindən əmək müqaviləsi bağlandıqdan sonra qanuniləşdirildi.

Hüquqi məsələlər

Maddə 8: Hazırkı işdə yaranan problem ölkədən çıxarılma və ya deportasiya qərarı ilə deyil, ərizəçinin uzun müddət ərzində, yəni sığınacaq üçün verdiyi vəsatətin rədd edildiyi barədə qərardan şikayət verdiyi vaxtdan bəri qeyri-sabit və qeyri-müəyyən vəziyyətdə olması ilə əlaqədar idi (o, on iki ildən artıq idi ki, şikayətinə cavab almamışdı). Bu kontekstdə ərizəçinin statusu ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sadəcə olaraq sığınacaq axtaran şəxsin vəsatəti ilə bağlı prosesin nəticəsini gözləməsi üçün ağılabatan sayıla bilən müddətin hüdudlarından kənara çıxaraq tamamilə fərqli xarakter almışdı.

Bu qeyri-müəyyən vəziyyətin aşağıdakı bir neçə aspektini qeyd etmək lazımdır:

- qərarın qəbulunu gözlədiyi müddətdə ərizəçi iş icazəsi olmadan işləyirdi. Həmin dövrdə sığınacaq axtaranların iş icazəsi almasına məhdudlaşdırıcı şərtlər tətbiq edilirdi: onlar, digər məsələlərlə yanaşı, sübut etməli idilər ki, konkret peşədə və ya müəyyən sektorda çalışmağa işsiz ölkə vətəndaşları, Avropa İttifaqının digər ölkələrinin vətəndaşları, yaxud artıq qaçqın statusu almış hər hansı şəxs maraq göstərmir və bu hüquqi maneədən əlavə, iqtisadi böhranla və iş axtaran işsizlərin sayının çoxluğu ilə əlaqədar praktiki çətinlik də mövcud idi;

- sadəcə olaraq sığınacaq axtaran şəxs kartına sahib olan ərizəçi bank hesabı açmaq və ya vergi ödəyicisinin eyniləşdirmə nömrəsini almaq (bunlar peşə fəaliyyətini həyata keçirmək üçün zəruri şərtlər idi), yaxud hətta sürücülük vəsiqəsi almaq və ya universitetə daxil olmaq imkanına malik deyildi;

- ərizəçinin şəxsi həyatına gəlincə, 2008-ci ilə qədər arvadı ilə yaşaması qeyri-mümkün və ya qanunsuz idi, ondan sonra birgə yaşamaları isə ailə üzvlərinin qovuşmasını tənzimləyən hər hansı normaların deyil, arvadının həmin ildə Yunanıstanda məhdud müddətə iş icazəsi əldə etməsinin nəticəsi idi.

Buradan belə qənaətə gəlmək olar ki, ictimai asayiş məsələləri üzrə nazirin ərizəçinin sığınacaq üçün vəsatəti ilə bağlı qərar qəbul etməməsi

əsassız idi; bu vəziyyətlə bağlı heç bir izahat verilməmişdi və bu hal on iki ildən artıq idi ki, davam edirdi, halbuki milli hakimiyyət orqanları ərizəçiyə sığınacaq verilməsini zəruri hesab etmiş və həmçinin Türkiyənin hakimiyyət orqanlarının ekstradisiya sorğusunu rədd etmişdilər.

Müvafiq olaraq, səlahiyyətli orqanlar pozitiv öhdəliklərini yerinə yetirməmişdilər, yəni şəxsi həyata hörmət hüququnun müdafiəsi üçün səmərəli və əlçatan prosedurun mövcudluğunu müvafiq hüquq normalarının vasitəsilə təmin etməmiş və beləliklə həm də ərizəçinin durumunun qeyri-müəyyənliyinin mümkün qədər qısamüddətli olmasından ötrü onun sığınacaq üçün vəsatətinə ağılabatan müddətdə baxılmasını təmin etməmişdilər.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Məhkəmə həmçinin 8-ci maddə ilə əlaqəli şəkildə götürülmüş 13-cü maddənin pozulduğunu müəyyən etdi (yekdilliklə).

13-cü maddə ilə əlaqəli şəkildə götürülmüş 3-cü maddə: Məhkəmə ərizəçinin ekstradisiyasının rədd edilməsi barədə məhkəmə qərarlarının onun Türkiyəyə qaytarılmasının qarşısını aldığı barədə Hökumətin arqumentini rədd etdi və müəyyən etdi ki, sözügedən qərarlar onun sığınacaq üçün vəsatətinin rədd edilməsi barədə inzibati qərarları qüvvədən salmırdı və buna görə də onu beynəlxalq himayə ilə təmin edən qərarlar sayıla bilməzdi.

Beləliklə, Məhkəmə bu nəticəyə gəldi ki, ərizəçinin sığınacaq üçün vəsatətinə baxılması hələ də davam edir və qeyd etdi ki, polislerin yazışmalarında bunu təsdiqləyən faktları tapmaq olar. Onun hüquqi statusu qeyri-müəyyən olaraq qaldığına görə, ərizəçi sığınacaq üçün vəsatətinin səmərəli şəkildə araşdırılması imkanına malik olmadan qəflətən Türkiyəyə göndərilmək riski altındadır, baxmayaraq ki, həmin ölkədə onun 3-cü maddəyə zidd olan rəftara məruz qalacağına dair əhəmiyyətli təhlükə mövcuddur.

Nəticə: Yunanistanın hakimiyyət orqanları hazırkı durumda ərizəçinin fərdi situasiyasını Məhkəmənin müvafiq presedent hüququnda müəyyən edilmiş meyarların işığında qiymətləndirmədən onu Türkiyəyə qaytaracaqları təqdirdə pozuntu baş verəcək (yekdilliklə).

Maddə 41: mənəvi ziyana görə 4.000 avro təyin edildi.

2. Avropa Məhkəməsinin **Mürrey (Murray) Niderlanda qarşı** (*Böyük Palata*) (*ərizə № 10511/10*) 26 aprel 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 3

Ləyaqəti alçaldan rəftar

Qeyri-insani rəftar

Ruhi xəstəlikdən əziyyət çəkən məhbusa faktiki olaraq sonradan yüngülləşdirilməsi mümkün olmayan ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasının təyin olunması: *pozuntu baş verib*.

Faktlar – Ruhi xəstəlikdən əziyyət çəkən ərizəçi adam öldürdüyünə görə 1980-ci ildə Niderlanda məxsus Antil adalarında məhkum olundu və ömürlük azadlıqdan məhrum edildi. Onun əfv olunmaq üçün dəfələrlə verdiyi vəsatətlər rədd edildi. Avropa Məhkəməsinə Konvensiyanın 3-cü maddəsi əsasında verdiyi şikayət ərizəsində o, hökmə və saxlanma şəraitinə yenidən baxılması imkanı olmadan təyin olunmuş ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasından şikayət etdi.

10 dekabr 2013-cü il tarixli qərarında Məhkəmənin Palatası yekdilliklə bu qənaətə gəldi ki, ərizəçinin ömürlük azadlıqdan məhrum edilməsi məsələsində Konvensiyanın 3-cü maddəsi pozulmayıb. O qeyd etdi ki, ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasına yenidən baxılması 2011-ci ildə qanunvericiliyə daxil edilmiş müddəə əsasında mümkün idi, həmin müddədə nəzərdə tutulurdu ki, ömürlük azadlıqdan məhrum edilmiş şəxs, əgər ömürlük həbs cəzası daha hər hansı əğlabatan məqsədə xidmət etmirsə, cəzasının ən azı 20 ilini çəkdikdən sonra vaxtından əvvəl şərti azad edilə bilər. Müvafiq olaraq, ərizəçinin işinin icraatı təzələndi, amma belə hesab edildi ki, o, vaxtından əvvəl azad edilə bilməz, çünki hələ də təhlükəlidir və yeni cinayət törədə bilər. Palata həmçinin yekdilliklə qərara aldı ki, ərizəçinin saxlanma şəraiti məsələsində Konvensiyanın 3-cü maddəsi pozulmayıb.

2014-cü ildə ərizəçi sağlamlığı ilə əlaqədar əfv edildi və azadlığa buraxıldı.

17 aprel 2014-cü ildə iş ərizəçinin vəsatəti əsasında Böyük Palatanın icraatına verildi. Bundan az sonra o vəfat etdi.

Hüquqi məsələlər – Maddə 3: Məhkəmə hər şeydən əvvəl bu işə tətbiq edilə bilən ümumi prinsiplərin qısa xülasəsini təqdim etdi və onları daha da təkmilləşdirdi.

a) *Ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzaları* – Yetkinlik yaşına çatmış şəxsə ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasının təyin olunması Konvensiyanın 3-cü maddəsinə zidd deyil, bu şərtlə ki, bu cəza açıq-aydın

qeyri-mütənasib olmamalı və cəzanın təyin olunduğu tarixdən etibarən şəxsin azad edilməsi və hökmə yenidən baxılması perspektivi mövcud olmalıdır. Mövcud müqayisəli hüquq normalarına və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq, ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edildikdən sonra iyirmi beş ildən gec olmayaraq bu cəzaya dövrü qaydada yenidən baxılması imkanı mövcud olmalıdır və bu yenidən baxma dövlət hakimiyyəti orqanlarına cəzaçəkmənin gedişində məhbusun həyatında hər hansı dəyişikliklərin və islah olunması istiqamətində irəliləyişlərin olub-olmadığını nəzərdən keçirmək və beləliklə onun bu qədər uzun müddət həbsdə saxlanması qanuni cəzanın məqsədlərinə daha xidmət etmədiyini müəyyənləşdirə bilmək imkanı verməlidir. Bu qiymətləndirmə kifayət qədər aydın və dəqiq normalara, öncədən müəyyən edilmiş obyektiv meyarlara əsaslanmalı və yetərli prosesual təminatlarla müşayiət olunmalıdır.

b) Ömürlük azadlıqdan məhrum edilmiş məhbusların islahı və azad edilmə perspektivi – Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, hökmə yenidən baxma dövlət hakimiyyəti orqanlarına cəzaçəkmənin gedişində məhbusun həyatında hər hansı dəyişikliklərin və islah olunması istiqamətində irəliləyişlərin olub-olmadığını qiymətləndirmək imkanı verməlidir. Avropa hüququnda və beynəlxalq hüquqda Avropa Məhkəməsi tərəfindən də dəstəklənən belə bir prinsip aydın şəkildə dəstəklənir ki, ömürlük azadlıqdan məhrum edilənlər də daxil olmaqla bütün məhbuslara islah olunma imkanı verilməli və islah məqsədinə nail olunduqda onların azadlığa çıxma perspektivi mövcud olmalıdır. Dövlətin daşdığı pozitiv öhdəlik bu məqsədə çatmanın vasitələrindən biridir və buna, məsələn, məhbusu öz şəxsiyyətini inkişaf etdirərək məsuliyyətli və cinayətdən azad həyat sürməyə həvəsləndirən fərdi proqramın hazırlanması və mütəmadi olaraq yenidən nəzərdən keçirilməsi yolu ilə nail olmaq olar.

c) Ruhi sağlamlıq problemləri olan məhbuslara tibbi qulluq – Həbsdə olan məhbuslar üçün lazımı tibbi yardımın olmaması dövlətin Konvensiyanın 3-cü maddəsi üzrə məsuliyyətini doğura bilər. Həmin maddə üzrə öhdəliklər dövlətin məhbusları adekvat müalicə ala biləcəkləri xüsusi müəssisələrə köçürməsinə tələb edəcək qədər ciddi ola bilər. Ruhi xəstəliyi olan məhbuslara gəlincə, konkret həbsdə saxlanma şəraitinin 3-cü maddənin standartlarına uyğun olub-olmadığını qiymətləndirərkən nəzərə almaq lazımdır ki, məhbuslar həssas vəziyyətdə olmaları səbəbindən konkret müalicənin təsiri ilə bağlı şikayətlərini ziddiyyətsiz şəkildə ifadə etmək və ya ümumiyyətlə bildirmək iqtidarında olmaya bilərlər. Onların müayinə olunması və diaqnoz qoyulması yetərli deyil; diaqnozun göstərdiyi

problemlə bağlı düzgün müalicə və münasib tibbi nəzarət də təmin edilməlidir.

d) Ömürlük azadlıqdan məhrum edilən, psixi pozuntuları və (və ya) ruhi sağlamlıq problemləri olan məhbuslar – Cinayət məsuliyyətinə cəlb edilərək ömürlük azadlıqdan məhrum edilmiş məhbusların müəyyən ruhi sağlamlıq problemləri ola bilər ki, bu da onların yenidən cinayət törətməsi riskinə öz təsirini göstərə bilər. Dövlətlər belə məhbusların islahını asanlaşdırmaq və təkrar cinayət törətmələri riskini azaltmaq məqsədi ilə onların müalicəyə olan ehtiyaclarını qiymətləndirməli və xüsusən müalicə ömürlük azadlıqdan məhrum edilmiş məhbusların gələcəkdə azad edilməsi üçün zəruri ilkin şərtdirsə, həbsxana şəraitində mövcud olan məhdud imkanlar daxilində onların lazımi müalicə almalarına imkan yaratmalıdırlar. Lakin dövlətlər həm də cəmiyyəti zorakı cinayətlərdən müdafiə etməyə yönələn tədbirlər görmək öhdəliyini daşıyırlar və Konvensiya ciddi cinayətə görə məhkum olunmuş şəxsin dövlətlər tərəfindən cəmiyyətin müdafiəsi üçün zəruri olan hallarda uzun müddət həbsdə qalmasına imkan yaradan qeyri-müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum edilməsini qadağan etmir.

Hazırkı işin konkret hallarına gəlinə, ərizəçi şikayət ərizəsini Məhkəməyə təqdim etdiyi zaman otuz ilə yaxın idi ki, həbsdə saxlanılırdı. Onun əfv üçün dəfələrlə verdiyi vəsatətlər, digər səbəblərlə yanaşı, residivizm riskinin mövcudluğu səbəbindən rədd edilmişdi. Ərizəçinin məhkəmə araşdırması zamanı onun müxtəlif ruhi sağlamlıq problemlərinin olduğunu göstərən diaqnoz qoyulsa da, həbsxanada o heç vaxt müalicə almamışdı. Əksinə, konkret və real alternativlərin olmadığı bir vəziyyətdə o, son nəticədə ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzası almışdı.

Buna baxmayaraq ərizəçinin penitensiar xəstəxanada deyil, həbsxanada saxlanması tövsiyə olunan müalicənin zəruriliyini aradan qaldırmırdı. Sadəcə olaraq ona təyin olunmuş cəzanın onun müalicəsini nəzərdə tutmaması və onun heç vaxt müalicə üçün müraciət etməməsi cavabdeh dövləti ərizəçinin uzun müddətə azadlıqdan məhrum edilməsi ilə əlaqədar olan öhdəliklərindən və onun islahına yardım üçün lazımi müalicəni təmin etmək vəzifəsindən azad etmədi. Məhbusların islah olunması prinsipi ən azı 1999-cu ildən etibarən daxili qanunvericilikdə aydın şəkildə nəzərdə tutulsa da, ərizəçinin yenidən cinayət törətməsi riski onun əfv olunmasına və ya şərti azadlığa buraxılmasına imkan verməyəcək dərəcədə yüksək hesab edilmişdi. Müalicə praktiki olaraq ərizəçinin islah olunma istiqamətində irəliləyişə nail olmasına imkan yaradan zəruri ilkin şərt idi. Beləliklə, müalicənin olmaması və ya onun müalicə ehtiyaclarının qiymətləndirilmə-

məsi o deməkdir ki, ərizəçi Məhkəməyə şikayət ərizəsi verdiyi zaman əfv üçün təqdim etdiyi hər hansı vəsatət faydasız olacaqdı, yəni onun islah olunma istiqamətində nail olduğu hər hansı əhəmiyyətli irəliləyiş onun həbsdə saxlanması daha cəzanın məqsədinə xidmət etmədiyi qənaətinə gəlmək üçün yetərli olmayacaqdı. Buradan belə nəticə çıxır ki, faktiki olaraq ərizəçinin ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzasını Konvensiyanın 3-cü maddəsinin tələbinə uyğun olaraq daha yüngül cəza ilə əvəz etmək mümkün deyildi.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: Qərara alındı ki, pozuntunun müəyyən edilməsi hər hansı mənəvi ziyanı görə ədalətli kompensasiya təşkil edir.

≈ ≈ ≈

3. Avropa Məhkəməsinin **A.B. və başqaları Fransaya qarşı** (*Böyük Palata*) (ərizə № 11593/12) 12 iyul 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 3

Ləyaqəti alçaldan rəftar

Qeyri-insani rəftar

Ölkədən çıxarılma proseduru çərçivəsində yetkinlik yaşına çatmayanların inzibati həbsi: *pozuntular baş verib.*

Maddə 5

5-ci maddənin 1(f) bəndi

Ölkədən çıxarılma

Ölkədən çıxarılma proseduru çərçivəsində ailələr barəsində inzibati həbs tədbirinə alternativ olan tədbirlərin dövlət orqanları tərəfindən nəzərdən keçirilməsinin tələb olunması: ərizəçilərin bəzilərinə münasibətdə pozuntular baş verib, bəzilərinə münasibətdə isə pozuntu baş verməyib.

(Bu icmal həmçinin aşağıdakı işlər üzrə 12 iyul 2016-cı il tarixli qərarları əhatə edir: R.K. və başqaları Fransaya qarşı (ərizə № 68264/14); R.C. və V.C. Fransaya qarşı (ərizə № 76491/14); R.M. və başqaları Fransaya qarşı (ərizə № 33201/11); A.M. və başqaları Fransaya qarşı (ərizə № 24587/12))

Faktlar – Yetkinlik yaşına çatmayan uşaqları ilə birlikdə Rusiya və Rumıniyadan gəlmiş ailələr olan ərizəçilər deportasiya prosedurları

kontekstində Tuluza-Kornbarrye və Mets-Kale inzibati saxlama mərkəzlərinə yerləşdirildilər.

Hüquqi məsələlər

Maddə 3: Böyüklər tərəfindən müşayiət olunan yetkinlik yaşına çatmayanların inzibati həbs yerinə yerləşdirilməsinə aid işlərdə Məhkəmə o cümlədən bu qənaətə gəlib ki, üç amilin eyni vaxtda mövcudluğu ilə əlaqədar olaraq 3-cü maddənin pozuntusu baş verib: uşaqların azyaşlı olması, inzibati həbsin müddəti və müvafiq saxlanma yerlərinin uşaqlar üçün İnzibati həbs yerində saxlanmanın maddi şəraitinə gəlincə, Tuluza-Kornbarrye və Mets-Kale mərkəzləri ailələri qəbul etmələrinə "icazə verilən" mərkəzlər idi. Dövlət orqanları ailələrin digər saxlanılanlardan ayrı saxlanmasına və xüsusi olaraq onların ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış yataq otağı ilə və uşaqlara qulluq üçün müvafiq avadanlıqlarla təmin edilməsinə ciddi yanaşırdılar.

Lakin Tuluza-Kornbarrye mərkəzi aeroportun uçuş zolağının bilavasitə yaxınlığında tikilmişdi; buna görə də olduqca güclü səs-küyə məruz qalırdı. Beləliklə, müəyyən müddət bayırda oynamağa ehtiyacı olan uşaqlar həddən artıq səs-küyün təsirinə məruz qalırdılar.

Ümumiyyətlə, həbsdə saxlanma üçün səciyyəvi olan və xüsusən azyaşlı uşaqlar üçün çətinliklər yaradan məhdudiyyətlər, eləcə də mərkəzdə təşkil olunmuş yaşayış şəraiti qaçılmaz olaraq ərizəçilərin uşaqlarına narahatlıq yaradırdı. Konkret olaraq, onlar daim mərkəzdəki səsgücləndiricilər vasitəsilə səsləndirilən elanları dinləməli olurdular. Bundan başqa, Mets-Kele mərkəzində ailə zonasının daxili həyəti "kişi" zonasından yalnız metal məfillərlə ayrılmışdı ki, bu da həyətin daxilində baş verənlərin hamısını oradan müşahidə etməyə imkan verirdi.

Qısa müddət ərzində bu psixi və emosional problemlərin təkrarlanması və üst-üstə yığılması azyaşlı uşaqlara qaçılmaz olaraq mənfi təsir göstərirdi ki, bu da 3-cü maddənin tətbiq dairəsinə düşən müvafiq sərtlik dərəcəsini aşan təsir idi. Buradan belə nəticə çıxır ki, həbsdə saxlanmanın müddəti mühüm əhəmiyyət daşıyırdı.

Saxlanma müddəti qısa olsa da, dörd yaşlı uşağın yuxarıda qeyd edilən şəraitdə on səkkiz gün saxlanması normal müddət həddini aşmışdı (A.B. və başqalarının işi). Bundan əlavə, onu tək qoymaq yolverilməz olduğuna görə, valideynləri situasiyanın tələb etdiyi bütün toplantılara, məhkəmə iclaslarına və inzibati dinləmələrə gedərkən onu özləri ilə birlikdə aparmalı idilər. Belə yerlərə aparılarkən onun silahlı və uniformalı polis əməkdaşlarının yaxınlığında olması tələb olunurdu. Nəhayət, saxlanma yerində

valideynlərinin emosional və psixi iztirabları ona təsir göstərirdi, belə ki, valideynləri uşağı qorumaq üçün onu baş verənlərdən kənar saxlaya bilmirdilər.

Yuxarıda qeyd edilən inzibati həbs müddəti qısa olsa da, aşağıdakı hallarda normal müddət həddini aşmışdı:

i) iki yaş yarımliq uşağın və dörd aylıq digər bir uşağın mərkəzdə azı yeddi gün saxlanması (A.B. və başqalarının işi);

ii) yeddi aylıq uşağın mərkəzdə azı yeddi gün saxlanması (R.M. və başqalarının işi);

iii) iki yaşlı uşağın mərkəzdə on gün saxlanması (R.C. və V.C.-nin işi);

iv) on beş aylıq uşağın mərkəzdə azı doqquz gün saxlanması (R.K. və başqalarının işi).

Nəticə: ərizəçilərin uşaqlarına münasibətdə pozuntu baş verib (yekdilliklə).

5-ci maddənin 1(f) bəndi: Valideynləri tərəfindən müşayiət olunan uşağın inzibati həbs mərkəzində saxlanması 5-ci maddənin 1(f) bəndinə yalnız o halda uyğun sayıla bilər ki, dövlət hakimiyyəti orqanları real olaraq hər hansı digər məcburiyyət tədbirinin tətbiqinin mümkün olmadığına əmin olduqdan sonra son vasitə kimi bu tədbirə əl atdıqlarını sübut etmiş olsunlar.

a) A.B. və başqalarının işi, R.M. və başqalarının işi və R.K. və başqalarının işi: Ailələrə münasibətdə inzibati həbs tədbirinə alternativ olan tədbirlərin tətbiqi nəzərdən keçirilməmişdi.

Nəticə: ərizəçilərin uşaqlarına münasibətdə pozuntu baş verib (yekdilliklə).

b) A.B. və başqalarının işi: Daha yüngül məcburiyyət tədbirinin tətbiqi prefekt tərəfindən rədd edilmiş və belə əsas gətirilmişdi ki, ərizəçi ölkəni tərk etməsinin təşkili məsələsində sərhəd polisi ilə əməkdaşlıqdan imtina edib, şəxsiyyət sənədləri olmayıb və yaşadığı yer də məlum olmayıb.

c) R.C. və V.C.-nin işi: Daha yüngül məcburiyyət tədbirinin tətbiqi prefekt tərəfindən rədd edilmiş və belə əsas gətirilmişdi ki, ərizəçi əvvəllər ağır cinayətlərə görə məhkum edilib, mənşə ölkəsinə qayıtmaq istəmədiyini bildirib və müəyyən yaşayış yeri olmayıb.

Beləliklə, dövlət hakimiyyəti orqanları faktiki olaraq bu ailələrin inzibati həbs yerinə yerləşdirilməsinin alternativinin olmadığını və bunun son vasitə olduğunu müəyyən etməyə cəhd etmişdilər.

Nəticə: pozuntu baş verməyib (yekdilliklə).

Məhkəmə həmçinin bu nəticəyə gəldi ki, ərizəçilər Rusiyaya geri göndəriləcəyi təqdirdə Konvensiyanın 3-cü maddəsi pozulmayacaq (R.M. və başqalarının işi və R.K. və başqalarının işi).

O həmçinin müəyyən işlərdə ərizəçilərin uşaqlarına münasibətdə 5-ci maddənin 4-cü bəndinin pozulduğunu (A.B. və başqalarının işi, R.M. və başqalarının işi və R.K. və başqalarının işi) və bütün ərizəçilərə münasibətdə 8-ci maddənin pozulduğunu müəyyən etdi (A.B. və başqalarının işi və R.K. və başqalarının işi).

Qalan işlərdə isə Məhkəmə ərizəçilərin uşaqlarına münasibətdə 5-ci maddənin 4-cü bəndinin və 8-ci maddənin pozulmadığını müəyyən etdi (A.M. və başqalarının işi və R.C. və V.C.-nin işi).

Maddə 41: mənəvi ziyana görə 1.500 avrodan 9.000 avroyadək məbləğlər təyin edildi.

≈ ≈ ≈

4. Avropa Məhkəməsinin *Ciniç (Džinić) Xorvatiyaya qarşı* (ərizə № 38359/13) 17 may 2016-cı il tarixli qərarından

1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi

1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin ikinci hissəsi

Mülkiyyətdən istifadəyə nəzarət

Cinayət prosesi çərçivəsində bu tədbirin mütənəsibliyi qiymətləndirilmədən əmlakın üzərinə həbs qoyulması: *pozuntu baş verir*.

Faktlar: Şirkət direktoru olan ərizəçi iqtisadi cinayətlərdə şübhəli bilindiyinə görə barəsində araşdırma aparılırdı. İcraatın gedişində rayon məhkəməsi ərizəçi tərəfindən əldə edildiyi güman olunan maddi gəlirlərin məbləğini əhatə edən mümkün müsadirə qərarının icrasını təmin etmək üçün onun bir neçə daşınmaz əmlakının üzərinə həbs qoyulması barədə prokurorun vəsatətini təmin etdi. Əmlakın üzərinə həbs qoyulması barədə qərar Ali Məhkəmə tərəfindən qüvvədə saxlanıldı. Ərizəçi üzərinə həbs qoyulmuş əmlakın dəyərinin onun güman edilən maddi gəlirlərindən xeyli çox olduğunu əsas gətirərək qərarın ləğv edilməsi və ya ona yenidən baxılması üçün vəsatət verdi, amma vəsatəti rədd edildi.

Hüquqi məsələlər – 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi: Məhkəmənin qarşısında duran yeganə sual bu idi ki, ərizəçinin əmlakının üzərinə həbs qoyulması mütənəsib tədbir idimi, başqa sözlə, cəmiyyətin ümumi

maraqlarının tələbləri ilə fərdin təməl hüquqlarının qorunması tələbləri arasında ədalətli balans gözlənilmişdimi?

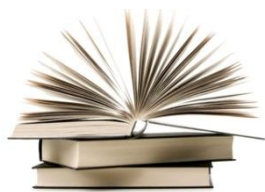
Ərizəçi cinayətlərin törədilməsi nəticəsində təxminən 1.060.000 avro maddi gəlir əldə etməkdə şübhəli bilinirdi. Müvafiq olaraq, mümkün müsadirə qərarının icrasını təmin etmək üçün prokurorluq tərəfindən görülmüş tədbirləri tənqid etmək üçün əsas yox idi. Bununla belə, ərizəçinin üzərinə həddən artıq ağır yük qoyulduğunu nəzərə alsaq, bu tədbirin görülməsi məhkəmələri əmlakın üzərinə həbs qoyulmasının şərtlərinə riayət edilib-edilmədiyini və bu həbsin xarakterinin və həcmnin mütənasibliyini yoxlamaq vəzifəsindən azad etmirdi. Əlində əmlakın dəyəri ilə bağlı heç bir sübut olmadığına baxmayaraq, rayon məhkəməsi bütün əmlakların müsadirəsi barədə vəsatəti təmin etmiş və onların dəyərinin güman edilən gəlirlərin məbləği ilə mütənasibliyini müəyyənləşdirmək üçün heç bir qiymətləndirmə aparmamışdı. Ali Məhkəmə tədbirin mütənasibliyini qiymətləndirərkən bu nöqsanı düzəltməmiş, sonra isə faktiki olaraq əmlakın dəyərinin, demək olar ki, 10.000.000 avro olduğu barədə ərizəçi tərəfindən cinayət prosesi çərçivəsində irəli sürülmüş iddiaları fərziyyə xarakterli hesab edərək rədd etmiş və bunu heç nə ilə əsaslandırmamışdı. Avropa Məhkəməsi bu halı önəmli hesab etdi ki, həmin əmlaklar cinayət nəticəsində əldə edilməmişdi və cinayət əməlinə onların heç bir aidiyyəti yox idi. Buna baxmayaraq, onların üzərinə iki il yarımından artıq müddət ərzində həbs qoyulmuşdu.

Nəticədə bu həbs prinsipə qanuni və əsaslı olsa da, üzərinə həbs qoyulmuş əmlakın dəyərinin mümkün müsadirə tələbinin dəyərinə mütənasib olub-olmaması qiymətləndirilməmişdi. Beləliklə, tədbirin tətbiq edilmə üsulu "ədalətli balansın" gözlənildiyini nümayiş etdirmək üçün adekvat üsul deyildi.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: Mənəvi ziyana görə 2.000 avro təyin olundu; maddi ziyan barəsindəki tələb isə rədd edildi.

Mənbə: Avropa Məhkəməsinin Hudoc məlumat bazasının rəsmi internet sahifəsinin (<http://hudoc.echr.coe.int/>) materialları əsasında hazırlanmışdır.

NƏZƏRİYYƏ VƏ HÜQUQTƏTBİQETMƏ PROBLEMLƏRİ

Mülki prosesdə sübutetmə vəzifəsinə dair bəzi mülahizələr

Sübutetmə – tərəflərin tələb və etirazlarını əsaslandırılan halların və işi düzgün həll etmək üçün əhəmiyyəti olan başqa halların mövcud olduğunun və ya olmadığını müəyyən edilməsidir. Sübutetmə vəzifəsi – iş üzrə icraat zamanı işin həlli üçün əhəmiyyətli olan halların mövcudluğunun əsaslandırılması vəzifəsinin proses iştirakçıları arasında bölüşdürülməsi qaydasıdır. Mülki prosesdə sübutetmə vəzifəsi tərəflərin öz tələblərini və etirazlarını əsaslandırılan halları sübut etmələrini ehtiva edir. Sübutetmə yükü isə konkret işə baxılan zaman sübut edilməli hal üzrə sübutetmə öhdəliyinin bu və ya digər tərəf üzərinə qoyulmasından ibarətdir.

Sovet İttifaqı dövründə mülki prosesdə sübutetmə vəzifəsi baxımından “hakimin aktivliyi” prinsipi qüvvədə olmuş, hakim öz qulluq mövqeyinə görə iş üzrə bütün sübutları toplamağa səlahiyyətli olmuşdur.

Müstəqilliyin əldə edilməsi və sərbəst bazar iqtisadiyyatına keçidlə əlaqədar, həmçinin Avropa hüquq məkanına inteqrasiya edilməsi ilə bağlı olaraq qanunvericilik sistemində köklü dəyişikliklər edilməsi zərurəti yaranmışdır. 1995-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının qəbul edilməsi ilə başlayan sistemli hüquqi islahatlar 2000-ci ilin sentyabr ayının 1-də Azərbaycan Respublikasının Cinayət, Cinayət Prosesual, Mülki, Mülki Prosesual, İnzibati xətalər məcəllələrinin qüvvəyə minməsi ilə davam etmişdir. Yeni qəbul edilmiş qanunvericilik aktlarında əsaslı kəmiyyət və keyfiyyət dəyişiklikləri edilmişdir. Həyata keçirilən qanunvericilik islahatları Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsindən (bundan sonra – AR MPM) də yan keçməmişdir. Belə ki, köklü islahatlardan sonra mülki-prosessual qanunvericiliyin müddəalarında mülki prosesdə tətbiq edilən sosialist ruhlu “hakimin aktivliyi” prinsipindən imtina edilərək klassik “sən mənə fakt ver, mən sənə hüquq verim” formulundan istifadə olunmağa başlanmışdır ki, bu da mülki prosesdə “tərəflərin aktivliyi (dispozitivlik) prinsipi”nə üstünlük verilməsi deməkdir.

Bu prinsipin ilk müddəası Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsinin 9.1-ci maddəsində öz əksini belə tapmışdır: “*Ədalət*

mühakiməsi çəkişmə, tərəflərin bərabərliyi və faktlar əsasında həyata keçirilir”.

Həmin prinsip inkişaf etdirilərək AR MPM-in 14.2-ci maddəsində aşağıdakı qaydada ifadə olunmuşdur: *“Məhkəmə yalnız tərəflərin təqdim etdikləri sübutları araşdırmalı və onlardan istifadə etməlidir”.*

Yuxarıdakı müddəaların məntiqi davamı kimi AR MPM-in 77.1-ci maddəsində deyilir: *“Hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir”.*

Bu müddəalardan görünür ki, qanunverici mülki prosesdə sübutetmə vəzifəsinin tərəflərin üzərində olmasını aydın şəkildə müəyyənləşdirmişdir. Buradan isə belə nəticə çıxarmaq olar ki, şəxs məhkəmədə iddia qaldırırsa, dəlillər təqdim etməklə öz tələbini (tələbə etiraz edən tərəf müvafiq qaydada öz etirazını) sübut etməlidir. Əgər sübut təqdim edilmirsə, hakim öz qulluq mövqeyinə əsasən sübut toplamamalıdır. Əks təqdirdə AR MPM-in 9-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş “tərəflərin bərabərliyi” prinsipi pozula bilər. Çünki hakimin tərəflərin birinə üstünlük verərək onun xeyrinə sübutlar toplaması və bununla da digər tərəfi əlverişsiz vəziyyətə salması “tərəflərin bərabərliyi” prinsipinə xələl gətirər. Bu halda həmçinin hakimin qərəzsizliyi və obyektivliyi də şübhə altında qalar. Təsadüfi deyil ki, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi **“Krçmarın Çex Respublikasına qarşı”** iş üzrə 03 mart 2000-ci il tarixli qərarında bəyan etmişdir ki, ədalətli araşdırma anlayışını daha genişləndirən elementlərdən biri olan tərəflərin bərabərliyi prinsipi hər tərəfə, onu qarşı tərəfə nisbətən əhəmiyyətli dərəcədə əlverişsiz şəraitdə qoymayan şəkildə öz işini təqdim etmək imkanının verilməsini tələb edir.

Bəs, məhkəmə həqiqətə nail olmaq üçün nə etməlidir? Bu suala AR MPM-in 14.1-ci maddəsi belə cavab verir: *“Məhkəmə həqiqətə nail olmaq üçün işin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiqinə lazımı şərait yaradır. Bunun üçün məhkəmə: işdə iştirak edən şəxslərə onların prosessual hüquq və vəzifələrini izah edir, görülməyəcək, yaxud görülməyəcək hərəkətlərin nəticələri barədə onları xəbərdar edir, onların prosessual hüquqlarının həyata keçməsinə kömək göstərir”.*

Tərəflər tələb və etirazlarını necə sübut edirlər? AR MPM-in 76.1-ci maddəsinə müəyyən olunur ki, “tərəflərin tələb və etirazlarını əsaslandırmaq hallarının və işi düzgün həll etmək üçün əhəmiyyəti olan başqa halların mövcud olduğunu və ya olmadığını məhkəmə müəyyən edərkən bu Məcəllədə və başqa qanunlarda müəyyən olunmuş qaydada əldə etdiyi məlumatlar sübutlar hesab olunur”. Həmin maddənin ikinci hissəsinə əsasən

isə “bu məlumatlar yazılı və maddi sübutlarla, ekspertlərin rəyləri ilə, yerində müayinə keçirməklə, səs və video yazıları ilə, şahidlərin ifadələri ilə, işdə iştirak edən şəxslərin izahatları ilə müəyyən edilir”.

Əgər tərəflərin təqdim etdiyi sübutlar əsasında işə baxmaq mümkün olmazsa, AR MPM-in 77.3-cü maddəsinə müvafiq olaraq məhkəmə zəruri olan əlavə sübutları təqdim etməyi tərəflərə təklif edə bilər. Tərəflərdən hər hansı birinin təklif olunan sübutu müstəqil əldə etmək imkanı olmazsa, AR MPM-in 78.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq tərəf həmin sübutu tələb etmək barədə vəsəttlə məhkəməyə müraciət edə bilər, zərurət olduqda məhkəmə həmin sübutu əldə etmək üçün tərəfə sənəd verə bilər. Buradan da görüldüyü kimi hakim, məhkəmə sadəcə sübutun əldə edilməsi üçün tərəfə köməklik göstərir.

Hakim işə baxarkən tərəflərin bütün sübutları təqdim edib-etməmələrini aydınlaşdırır, lakin hakimin işdə iştirak edən şəxslərə təklif etməsinə baxmayaraq, onların iddia ərizəsinə dair rəyi (etirazı) və ya əlavə sübutları təqdim etməməsi AR MPM-in 184.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq işdə olan mövcud materiallar əsasında işə baxılmasına mane olmur.

Məhkəmə təqdim olunmuş bütün sübutları araşdırmalı olsa da, yekun qərar qəbul edərkən yalnız işə aid olan sübutlara istinad etməlidir.

Qeyd edək ki, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin **“Kraska İsveçrəyə qarşı”** iş üzrə 19 aprel 1993-cü il tarixli qərarında ifadə etdiyi hüquqi mövqeyə görə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin təsir dairəsi digər məsələlərlə yanaşı, “məhkəmə” üçün öz qərarına aid olub-olmamasına qabaqcadan qiymət vermədən tərəflərin təqdim etdiyi bütün müraciətləri, dəlilləri və sübutları hərtərəfli araşdırmaq öhdəliyi yaradır.

AR MPM-in 80-ci maddəsinə əsasən isə məhkəmə işin gedişində təqdim olunmuş ancaq o sübutları qəbul edir və nəzərə alır ki, onlar işdə tərəflərin tələblərini müəyyən edən faktlarla və hallarla əlaqədardır. MPM-in həmin müddəasını İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin yuxarıda göstərilən qərarı çərçivəsində dəyərləndirərkən belə nəticəyə gəlmək olur ki, məhkəməyə təqdim olunmuş sübutların aidliyi-sübutların qəbul edilməsi və nəzərə alınması iş üzrə yekun qərarın əsaslandırılmasına münasibətdə qiymətləndirilməlidir. Yoxsa ki, MPM-in 80-ci maddəsi məhkəməyə təqdim olunmuş bütün müraciətləri, dəlilləri və sübutları araşdırmaq öhdəliyindən azad etmir.

Bütün yuxarıda göstərilənlər mülki prosesdə sübutetmə vəzifəsinin hakimin üzərində olmadığını bir daha təsdiq edir ki, bu da ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinin ruhuna tam uyğundur.

Mövzu ilə əlaqədar olaraq daha iki məsələ haqqında mülahizələrimizi oxucularla bölüşmək istərdik.

Birinci məsələ AR MPM-in 385.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş apelyasiya qaydasında məhkəmə qətnaməsinin ləğv edilməsi üçün əsaslarla əlaqədardır. Belə ki, həmin maddədə sadalanan əsaslar, maddi hüquq normalarının və ya prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsi əsası istisna olmaqla bu və ya digər şəkildə sübutlarla əlaqədardır. Lakin AR MPM-in 391-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslarla məhkəmənin qətnaməsinin ləğv edilməsi tamamilə fərqli mahiyyət daşıyır. Belə ki, həmin maddəyə əsasən “bu Məcəllənin 19-cu və 20-ci fəsillərində göstərilən əsaslar olduqda işin icraatına xitam verilməklə və ya ərizə baxılmamış saxlanılmaqla məhkəmənin qətnaməsi ləğv edilməlidir”.

Qeyd edək ki, AR MPM-in 19-cu fəslində nəzərdə tutulmuş ərizənin baxılmamış saxlanması əsasları olduqda ərizənin baxılmamış saxlanılmaqla məhkəmənin qətnaməsinin ləğv edilməsi anlaşılandır. Çünki bir qayda olaraq həmin əsaslar birinci instansiya məhkəməsinə də məlum olan əsaslardır. Lakin MPM-in 20-ci fəslində iş üzrə icraata xitam verilməsi əsaslarından 261.0.4, 261.0.5, 261.0.7 və 261.0.8-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş əsaslar birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən qətnamə çıxarıldıqdan sonra yarandıqda apelyasiya instansiyası məhkəməsində işin icraatına xitam verilməklə birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsini düzgün saymırıq.

İkinci məsələ haqqında:

AR MPM-in 385.1.2-ci maddəsinə görə “*məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmaması*” məhkəmə qətnaməsinin apelyasiya qaydasında ləğv edilməsi üçün əsasdır. Bu müddəa sübutetmə vəzifəsi daşıyan tərəfin birinci instansiya məhkəməsində təqdim etmədiyi, lakin apelyasiya instansiya məhkəməsində təqdim etdiyi sübutların qəbul edilərək həmin sübutların işin nəticəsinə təsir etdiyi hallarda, yaxud apelyasiya instansiyası məhkəməsində işə baxılarkən sübut edilməli hal üzrə hakimin özü tərəfindən sübutlar toplanması və hakimin topladığı sübutların iş üzrə birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən gəlinən nəticədən fərqli nəticəyə gəlməyə səbəb olduğu hallarda mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bəzən təcrübədə elə hallara rast gəlinir ki, işə baxan birinci instansiya məhkəməsi AR MPM-in 167 (mülki işi məhkəmə baxışına hazırlamaq mərhələsində), 184 və 209-cu maddələrinə (məhkəmə baxışı mərhələsində) əsasən tərəflərə sübutları təqdim etmək üçün lazımı şərait yaradır. Lakin

tərəf sübut təqdim etmir və ya sübutun əldə edilməsi üçün köməklik göstərilməsi barədə AR MPM-in 78-ci maddəsinə müvafiq olaraq vəsatət vermir. Belə vəziyyətdə hakim nə etməlidir? Təbii ki, bu vəziyyətdə AR MPM-in 184.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq işdə olan mövcud materiallar əsasında işə baxaraq nəticə verməlidir. Məsələyə bu prizmadan yanaşdıqda, onu deyə bilərik ki, bu kimi hallarda AR MPM-in 385.1.2-ci maddəsində təsbit olunan “məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmaması” əsasına görə məhkəmə qətnaməsinin ləğv olunmasını düzgün hesab etmirik. Fikrimizcə, lazımı şərait yaradıldığı halda heç bir əsaslı səbəb olmadan sübut təqdim edilməməsinin nəticələrinə sübutetmə vəzifəsi daşıyan tərəf qatlanmalıdır.

Nəzərə almaq lazımdır ki, AR MPM-in yuxarıda sadalanan müddəalarına müvafiq olaraq hakimin sübutetmə vəzifəsini üzərinə götürməməli olduğu halda bu vəzifəni üzərinə götürməsi və tərəflərin birinin xeyrinə olan sübutlar toplaması və nəticədə birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv olunması həm ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinin ruhuna, həm hakimin qərəzsizliyi və obyektivliyinə, həm də mülki prosesdə dispoitivlik prinsipinə ziddir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun “Könül Namidar qızı Qəribovanın şikayəti ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi MİÜMK-nın 16 avqust 2006-cı il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” 08 may 2008-ci il tarixli qərarında göstərilir ki, dispoitivlik prinsipi işdə iştirak edən şəxslərin, ilk növbədə tərəflərin iş materiallarından və prosessual hüquqlardan maraqlarına uyğun sərbəst istifadə etməsinin mümkünlüyünü nəzərdə tutur. Buna uyğun olaraq iddianın qaldırılması, onun əsasının və predmetinin müəyyənləşdirilməsi, habelə iddiadan imtina edilməsi iddiaçının iradəsindən asılıdır. Barışıq sazişinin bağlanması, çıxarılmış məhkəmə aktı ilə razılaşılması və ya ondan şikayət verilməsi hər iki tərəfin iradəsi əsasında müəyyən olunur. İddianın etiraf edilməsi (qəbul edilib-edilməməsi), habelə iddia müddətinin tətbiq olunub-olunmaması isə cavabdehin mövqeyindən asılıdır. Tərəflər öz hüquqlarının müdafiəsi üsullarını müstəqil şəkildə özləri seçə bilərlər, məhkəmə isə mülki məhkəmə icraatının prinsiplərini, maddi və prosessual hüquq normalarını rəhbər tutaraq yalnız ədalət mühakiməsi funksiyasını həyata keçirir.

Xüsusilə qeyd olunmalıdır ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin səlahiyyətinə dair qanunvericinin iradəsi MPM-in 78.1 və 372.2-ci

maddələrində birmənalı şəkildə əks olunmuşdur: sübutlar işdə iştirak edən şəxslər tərəfindən birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilir; əlavə faktlar və sübutlar məhkəmə tərəfindən o halda qəbul edilir ki, ərizəçi onların birinci instansiya məhkəməsində təqdim edilməsinin ondan asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığını əsaslandırır.

Qanunverici tərəfindən apelyasiya instansiyası məhkəməsində faktların və sübutların təqdim olunmasının məhdudlaşdırılması ona görə vacibdir ki, əks halda faktiki olaraq tərəf bu və ya digər formada iddianı qaldırmaq və ya iddia ilə bağlı öz mövqeyini müdafiə etmək imkanını birinci instansiya məhkəməsində deyil, məhz apelyasiya instansiyası məhkəməsində əldə etmiş olur. Belə vəziyyət isə nəinki ölkədə qəbul olunmuş yeni mülki məhkəmə icraatı qaydalarının pozulmasına, həm də apelyasiya instansiyası məhkəməsinin təyinatından artıq işlərlə yüklənməsinə, əks tərəfin mövqeyinin müdafiəsi üçün daha çox imkan verən bir məhkəmə instansiyasında - birinci instansiya məhkəməsində ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququndan məhrum edilməsinə, birinci instansiya məhkəməsində aparılan icraatın əhəmiyyətsiz olmasına gətirib çıxara bilər.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi ondan ibarətdir ki, Konstitusiyanın 127-ci maddəsinin II hissəsinin müddəası baxımından məhkəmə hər hansı bir hüquq mübahisəsinə baxarkən heç bir halda tərəflərin əvəzinə onların səlahiyyətlərini yerinə yetirməməlidir. Əks halda o, baxılan iş üzrə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi funksiyasının ziddinə hərəkət edir və eyni zamanda mülki məhkəmə icraatının prinsiplərini pozmuş olur.

AR MPM-in 371-ci və 372.2-ci maddələrinin tələbinə əsasən yeni və əlavə faktlar və sübutlar apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən o halda qəbul edilir ki, işdə iştirak edən şəxslər, o cümlədən ərizəçi həmin sübut və faktların birinci instansiya məhkəməsində təqdim edilməsinin onlardan asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığını əsaslandırır. Bu müddəa isə onu söyləməyə əsas verir ki, apelyasiya instansiya məhkəməsində yeni, əlavə faktlar və sübutlar təqdim edilərsə, işə baxan məhkəmə tərəfindən təqdim edilmiş yeni fakt və sübutların nəyə görə məhz apelyasiya instansiya məhkəməsində təqdim edilməsinin səbəbləri ətraflı araşdırılmaqla göstərilən son iki maddənin tələblərini nəzərə almalıdırlar.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 372.5-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 155, 156 və 372.4-cü maddələri ilə müqayisəli şəkildə şərh edilməsinə dair" 27 avqust 2012-ci il tarixli

qərarında da həmin məhkəmə apelyasiya instansiya məhkəməsində yeni və əlavə sübutların təqdim edilməsi ilə əlaqədar hüquqi mövqeyini aşağıdakı kimi açıqlamışdır:

“Yeni və əlavə sübutların təqdim edilməsi üçün bir sıra halların mövcud olması vacibdir:

- işə birinci instansiya məhkəməsində baxılan zaman işdə iştirak edən şəxsin sübutu təqdim etmək imkanının olmamasının sübut edilməsi. Yeni və əlavə sübutu təqdim etmənin mümkünsüzlüyünü sübut etmək yükü bu sübutların yoxlanılmasına dair vəsatət vermiş şəxsin üzərinə düşür;

- yeni və əlavə sübutların yoxlanılmasına dair vəsatətin subyektivi işdə iştirak edən istənilən şəxs, onun nümayəndəsi, həmçinin mübahisələndirilən aktla hüquqlarına toxunulan, yəni apelyasiya şikayətilə müraciət etmiş şəxs ola bilər;

- yeni və əlavə sübutlar aidiyyət və mümkünlük tələblərinə cavab verməlidirlər. Əgər sübutlar işin hallarına aid deyildirsə və ya qanunun tələblərinə uyğun olaraq mümkünsüzdürsə onlar qəbul oluna bilməzlər;

- apelyasiya məhkəməsi sübutun birinci instansiya məhkəməsində təqdim edilməməsinin səbəblərini üzrlü hesab etsin.”

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq aşağıdakı nəticəyə gələ bilərik: işə apelyasiya məhkəməsində baxılarkən məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün faktiki halların birinci instansiya məhkəməsinə təqdim olunmuş sübutlar dairəsində aydınlaşdırılması və ya obyektiv səbəbdən birinci instansiya məhkəməsinə təqdim olunmamış və apelyasiya instansiyası məhkəməsində təqdim olunan sübutların tədqiq edilməsi nəticəsində birinci instansiya məhkəməsinin gəldiyi nəticədən fərqli nəticəyə gəlməyə əsaslar yarandığı halda birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi AR MPM-in 385.1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsasla apelyasiya qaydasında ləğv edilir.

İstifadə olunmuş normativ-hüquqi aktların və ədəbiyyatın siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsi. Bakı, Digesta, 2019.

2. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun “Könül Namidar qızı Qəribovanın şikayəti ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi MİÜMK-nin 16 avqust 2006-cı il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” 08 may 2008-ci il tarixli qərarı.

3. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 372.5-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 155, 156 və 372.4-cü maddələri ilə müqayisəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 27 avqust 2012-ci il tarixli qərarı.

4. Quliyev A.İ. Hüquq Ensiklopediyası. Bakı, Qanun, 2007.

5. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}) internet resursu.

HAKİMLƏRİN MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ QURUMLARINDA

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2018-ci ildə baxdığı bir sıra işlər haqqında

Bülletenin bu sərlovhəsinin əsas məqsədlərindən biri hakimləri Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə çıxarılmış qərarları ilə müntəzəm olaraq tanış etməkdən ibarətdir. Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı qərarların digər hakimlərin nəzərinə çatdırılmasının zəruriliyi, xüsusilə intizam tənbehlərinə səbəb olan pozuntular barədə hakim korpusunun məlumatlandırılmasının vacibliyi hakimlərin statusuna aid beynəlxalq hüquqi sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. Hesab edirik ki, bu yolla həm hakimlərin özünüidarəsi sahəsində şəffaflyq prinsipi təmin olunur, həm də eyni pozuntuların digər hakimlər tərəfindən törədilməsi hallarının qarşısı alınmış olur. Bu məqsədlərdən çıxış edərək Bülletenin hazırkı buraxılışında 2018-ci ildə Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi bir sıra qərarlar barəsində ümumiləşdirilmiş məlumatları və buna dair müvafiq təhlili muxtar respublika hakimlərinin diqqətinə çatdırmaq istərdik.

2018-ci ildə Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən 6 hakim barəsində intizam icraatı başlanılmış, həmin intizam icraatları üzrə 6 hakimin intizam məsuliyyətinə cəlb olunması haqqında qərar qəbul edilmişdir. Bu qərarlar Məhkəmə-Hüquq Şurasının 27 fevral və 05 oktyabr 2018-ci il tarixli iclaslarında qəbul olunmuşdur. Həmin qərarlar əsasında intizam icraatı başlanılan hakimlərdən 1 nəfər Bakı Şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin və 1 nəfər Tovuz Rayon Məhkəməsinin və 1 nəfər Bakı Şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin hakimlərinin iş yerlərinin dəyişdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət olunmuşdur. Barəsində intizam icraatı başlanılmış 1 nəfər Bakı Şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsinin hakiminə irad tutulmuşdur.

1 nəfər Zaqatala Rayon Məhkəməsinin hakiminin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi barədə qanunla müəyyən edilmiş qaydada Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təklif verilmişdir.

İntizam icraatının başlanmasına 5 halda Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və 1 halda Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin müraciətləri əsas olmuşdur.

4 halda intizam icraatının başlanmasına səbəb işlərə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərinin dəfələrlə və kobudcasına pozulması, 2 halda isə işlərə baxılarkən əmək və icra intizamı haqqında qanunvericiliyin tələblərinin pozulması olmuşdur.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 05 oktyabr 2018-ci il tarixli qərarından görünür ki, Bakı Şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin hakimi Nurəddin Bağirov mülki işlərə baxarkən mülki-prosessual qanunvericiliyin tələblərinin dəfələrlə pozulmasına yol vermiş, habelə vətəndaşların hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr yaratmışdır.

Belə ki, onun tərəfindən baxılmış 83/17 nömrəli mülki iş üzrə 4 ay 17 gün, 155/18 nömrəli mülki iş üzrə 2 ay 12 gün, 428/17 nömrəli mülki iş üzrə 2 ay 11 gün, 3533/17 nömrəli mülki iş üzrə 2 ay, 493/17 nömrəli mülki iş üzrə 1 ay 19 gün, 2628/17 nömrəli mülki iş üzrə 1 ay 17 gün, 500/17 və 674/18 nömrəli mülki işlər üzrə isə 17 gün müddət pozuntusuna yol verilmişdir.

Bundan əlavə onun sədrliyi ilə baxılmış 71/18 nömrəli mülki iş üzrə icraatın dayandırılmasına səbəb olmuş əsasın aradan qalxmasına baxmayaraq icraat vaxtında təzələnməmiş, həmin iş əsassız olaraq 2 il 6 ay ərzində hərəkətsiz saxlanılmışdır.

Göründüyü kimi, hakim N.A.Bağirovun MPM-in 257-ci maddəsinin tələblərini pozması işə baxılma müddətinin əsassız uzaldılmasına, bununla da vətəndaşların qanuni mənafeələrinin məhkəmədə ağılabatan müddətdə müdafiə imkanının məhdudlaşdırılmasına səbəb olmuşdur.

Araşdırma zamanı müəyyən olunmuşdur ki, hakim N.A.Bağirovun sədrliyi ilə baxılmış bir sıra mülki işlər üzrə məhkəmə iclas protokollarının tərtib edilməsi, sədrlik edən və məhkəmə iclas katibi tərəfindən imzalanması ilə bağlı qanunvericiliyin tələbləri pozulmuş, bununla da işdə iştirak edən şəxslərin və nümayəndələrin protokolla tanış olmaq və yol verilmiş yanlışlıqlar və ya natamamlıqlar barədə protokola yazılı qeydlər vermək hüquqları da məhdudlaşmışdır.

Belə ki, 674/18, 510/18, 155/18 və 130/18 nömrəli mülki işlər üzrə müvafiq olaraq 22 mart 2018-ci, 15 mart 2018-ci və 05 aprel 2018-ci, 02 aprel 2018-ci, 02 aprel 2018-ci, 12 mart 2018-ci və 02 aprel 2018-ci il tarixli məhkəmə iclaslarının protokolları 16 aprel 2018-ci il tarixədək tərtib olunmamış, 516/18, 1196/18, 130/18, 1221/18, 701/18, 995/18 və 940/18

nömrəli mülki işlər üzrə müvafiq olaraq 23 yanvar 2018-ci, 28 fevral 2018-ci, 08 fevral 2018-ci, 01 mart 2018-ci, 05 fevral 2018-ci, 20 fevral 2018-ci, 01 mart 2018-ci və 02 aprel 2018-ci il tarixli məhkəmə iclaslarının protokolları 16 aprel 2018-ci il tarixə qədər hakim N.Bağırov tərəfindən, 5014/17, 385/18, 940/18, 1050/18, 642/18, 1399/18, 1335/18, 241/18, 218/18, 1196/18, 336/18, 995/18, 256/18, 238/18, 244/18, 253/18, 247/18, 1221/18, 510/18, 130/18 və 1146/18 nömrəli mülki işlər üzrə 21 (müvafiq olaraq 20 noyabr 2017, 17 yanvar 2018-ci, 30 yanvar 2018-ci, 01 fevral 2018-ci, 05 fevral 2018-ci, 19 fevral 2018-ci, 27 fevral 2018-ci, 28 fevral 2018-ci, 01 mart 2018-ci, 13 mart 2018-ci, 15 mart 2018-ci və 16 mart 2018-ci il tarixli) məhkəmə iclas protokolları isə 1 aydan 4 ayadək müddət ərzində məhkəmə iclasının katibi tərəfindən imzalanmamışdır.

Həmçinin N.A.Bağırovun sədrliyi ilə məhkəmə qərarlarının icrası qaydasında baxılmış 140/18, 172/18, 173/18, 109/18, 198/18, 195/18, 151/18, 142/18, 205/18, 206/18, 207/18, 203/18, 185/18, 182/18, 157/18 və 141/18 nömrəli materiallar üzrə də 16 (müvafiq olaraq 27 fevral 2018-ci, 07 mart 2018-ci, 01 mart 2018-ci, 02 mart 2018-ci, 07 mart 2018-ci və 12 mart 2018-ci il tarixli) məhkəmə iclas protokolları da məhkəmə iclasının katibi tərəfindən imzalanmamışdır.

Məhkəmə qəraradlarının çıxarılmasına dair mülki prosesual qanunvericiliyin tələbləri də bir sıra hallarda pozulmuşdur. Belə ki, qanunvericiliyin tələbinə zidd olaraq 1146/18 və 1196/18 nömrəli mülki işlər üzrə, müvafiq olaraq 27 və 28 fevral 2018-ci il tarixli qəraradlar 1 aydan artıq müddət ərzində hakim N.Bağırov tərəfindən imzalanmamışdır.

Hakim N.A.Bağırov tərəfindən məhkəmə bildirişlərinin göndərilməsi üzrə qanunvericiliyin tələblərinə əməl edilməsi vəziyyəti öyrənilərkən müəyyən edilmişdir ki, onun sədrliyi ilə baxılmış 1018/18 və 1146/18 nömrəli mülki işlər üzrə həm hazırlıq iclaslarının keçirilməsi, həm də iddialara mahiyyəti üzrə baxılması haqqında bildirişlər tərəflərə sadə poçt göndərişi ilə göndərilmiş, 1146/18 nömrəli iş üzrə bildirişlər poçt tərəfindən məhkəməyə qaytarılmış, 1018/18 nömrəli iş üzrə isə bildirişin tərəflərə verilməsi təsdiq olunmamışdır. Buna baxmayaraq N.A.Bağırov tərəfindən qeyd olunan işlər üzrə iddiaçıların məhkəməyə gəlməmələri əsası ilə iddia ərizələrinin baxılmamış saxlanması haqqında qəraradlar qəbul edilmişdir.

Bundan başqa, araşdırma nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, məhkəmə xərclərinin bölüşdürülməsi məsələlərini tənzimləyən MPM-in 119-cu maddəsinin tələblərinə zidd olaraq hakim N.A.Bağırovun sədrliyi ilə baxılmış 238/18, 250/18, 253/18, 247/18, 244/18, 256/18 və 241/18 nömrəli

mülki işlər üzrə yekun qərar çıxarılarəkən ekspertiza xərclərinin tutulması məsələləri həll edilməmişdir.

MPM-in 227.3-cü maddəsinə əsasən, məhkəmənin qətnaməsi işdə iştirak edən şəxslərə tərtib edildikdən sonra 3 gün ərzində rəsmi qaydada verilməli olduğu halda, hakim N.A.Bağırovun sədrliyi ilə baxılmış çoxsaylı mülki işlər üzrə qətnamələrin və digər yekun aktların surətlərinin işdə iştirak edən şəxslərə qanunla müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə göndərilməsi təmin olunmamış, bir iş üzrə qərardad isə tərəflərə ümumiyyətlə göndərilməmişdir.

Məsələn, 6030/17 nömrəli mülki iş üzrə 23 oktyabr 2017-ci il tarixli qərardadın surəti tərəflərə göndərilməmiş, 764/17 nömrəli iş üzrə 02 noyabr 2017-ci il tarixli qərardadın surəti, 4658/17 və 4688/17 nömrəli mülki işlər üzrə isə müvafiq olaraq 10 noyabr 2017-ci və 08 noyabr 2017-ci il tarixli qətnamələrin surətləri iddiaçılara sadə poçtla göndərilmiş (almaları iş materialları ilə təsdiq olunmur), 4729/17, 4789/17, 4878/17, 4946/17, 4950/17, 4635/17, 3533/17, 4629/17, 4641/17, 512/17, 500/17, 493/17, 428/17, 83/17, 158/17, 1746/17, 636/18, 558/18, 474/18, 532/18, 588/18, 476/18, 264/18 və 642/18 nömrəli mülki işlər üzrə qətnamələrin surətləri isə tərəflərə 7 gündən 1 ay 5 günədək gec müddətlərdə göndərilmişdir.

Bundan əlavə, hakim N.Bağırovun sədrliyi ilə baxılmış çoxsaylı mülki işlər üzrə qanuni qüvvəyə minmiş yekun məhkəmə aktlarının MPM-in 233 və 234-cü maddələrində müəyyən edilmiş qaydada icraya yönəldilməsində də çoxsaylı pozuntulara yol verilmişdir.

Belə ki, 2679/17 nömrəli iş üzrə 19 iyun 2017-ci il tarixli icra vərəqəsi 13 iyul 2017-ci il tarixdə, yəni 24 gün, 4635/17, 4638/17, 4658/17, 4688/17, 4729/17, 4950/17, 5060/17 və 5155/17 nömrəli işlər üzrə çıxarılmış qətnamələr (icra vərəqələri) onlar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən müvafiq olaraq 1 ay 27 gün, 1 ay 17 gün, 1 ay 5 gün, 1 ay 1 gün, 1 ay, 24 gün, 15 gün, 12 gün gec göndərilmişdir.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 05 oktyabr 2018-ci il tarixli qərarından görünür ki, Zaqatala Rayon Məhkəməsində əmək və icra intizamının yoxlanılması zamanı həmin məhkəmənin hakimi İsmayilov Arif Allahqulu oğlu fəaliyyətində prosessual qanunvericiliyin tələblərinin çoxsaylı pozulması hallarına yol vermiş, hakim kimi ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi ilə bağlı üzərinə düşən vəzifələrin icrasına laqeyd münasibət göstərmiş, vətəndaşların hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr yaratmaqla haqlı narazılıqlara səbəb olmuşdur.

Belə ki, hakim Arif İsmayılovun sədrliyi ilə baxılmış 1156/17 və 1908/17 nömrəli mülki işlər üzrə müvafiq olaraq 26.05.2017-ci, 18.10.2017-ci və 03.11.2017-ci il tarixli məhkəmə bildirişləri Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 138.3-cü maddəsinin tələblərinə zidd olaraq proses tərəflərinə göndərilməmiş, bununla da onların məhkəmə iclasında iştirak etmək hüquqları məhdudlaşdırılmışdır.

Hakim A.İsmayılov 922/17 və 1332/17 nömrəli mülki işlər üzrə işi məhkəmə baxışına təyin etmədən, müvafiq olaraq 16.05.2017-ci və 21.07.2017-ci il tarixli hazırlıq iclaslarında yekun məhkəmə qərarları qəbul etməklə ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnu kobud şəkildə pozmuşdur.

Onun sədrliyi ilə baxılmış mülki işlər üzrə Mülki Prosesual Məcəllənin məhkəmə iclas protokollarının tərtib edilməsinin məcburiliyindən, imzalanmasından və onlara dair yazılı qeydlər verilməsindən bəhs edən müddələrinin tələblərinin kobud şəkildə pozulması kütləvi hal almış, 32 mülki iş üzrə müxtəlif tarixli 59 məhkəmə iclas protokolu 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən 1-7 aydan artıq müddət ərzində tərtib edilməmişdir.

Bundan əlavə, Mülki Prosesual Məcəllənin 272.7-ci maddəsinin tələbləri pozularaq, hakim A.İsmayılovun sədrliyi ilə baxılmış 27 mülki iş üzrə müxtəlif tarixli 30-dan çox məhkəmə iclaslarının protokolları 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən 1 aydan - 2 ilədək olan müddət ərzində hakim tərəfindən və ya məhkəmə iclasının katibi tərəfindən imzalanmamışdır.

Nəticədə, işdə iştirak edən şəxslərin və nümayəndələrin protokolla tanış olmaq və yol verilmiş yanlışlıqlar və ya natamamlıqlar barədə protokola yazılı qeydlər vermək hüquqları məhdudlaşmışdır.

Məhkəmə qəraradlarının çıxarılmasına dair mülki prosesual qanunvericiliyin tələbləri də kütləvi şəkildə pozulmuşdur. Belə ki, hakim A.İsmayılov MPM-nin 166-cı maddəsinin tələblərini pozaraq, 359/17, 922/17, 1156/17, 1682/17, 1690/17, 1850/17, 2011/17 və 118/18 nömrəli mülki işlər üzrə müvafiq olaraq “iş məhkəmədə baxılmağa hazırlamaq haqqında” 16.05.2017, 13.06.2017, 28.09.2017, 02.08.2017, 01.12.2017, 11.12.2017 və 21.12.2017-ci il tarixli qəraradları 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən 1-8 aydan artıq müddət ərzində tərtib etməmiş, habelə MPM-in 263.3-cü maddəsinin tələblərinə zidd olaraq, 985/17, 689/17, 982/17 və 1332/17 nömrəli mülki işlər üzrə 14.03.2017-ci, 05.05.2017-ci və 21.06.2017-ci il tarixli qəraradları 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən 7-10 aydan artıq müddət ərzində imzalamamışdır.

Hakim A.İsmayılovun xidməti vəzifəsinin icrasına laqeyd münasibət bəsləməsinin nəticəsidir ki, MPM-in 266-cı maddəsinin tələbləri pozularaq, 359/17, 2133/17, 1652/17, 1180/17 və 1587/17 nömrəli mülki işlər üzrə ərizənin baxılmamış saxlanması haqqında müvafiq olaraq 16.03.2017-ci, 28.08.2017-ci, 26.09.2017-ci və 08.11.2017-ci il tarixli qəraradlar 14.04.2018-ci il tarixə kimi ötən 3-9 aydan artıq müddət ərzində tərəflərə göndərilməmişdir.

Məhkəmə əmri çıxarıldığı gündən 3 gün müddətində aidiyyəti şəxslərə göndərməli olduğu halda qanunun bu tələbləri pozularaq, 01.06.2016-cı, 27.10.2016-cı və 27.01.2017-ci il tarixli məhkəmə əmrləri 14.02.2018-ci il tarixə kimi maraqlı şəxslərə göndərilməmişdir.

Həmçinin, hakim A.İsmayılovun sədrliyi ilə baxılmış bir çox mülki işlər üzrə elan olunmuş məhkəmə qətnamələri qanunla müəyyən olunmuş müddətdə tərtib olunmamış, prosessual qanunvericiliyin tələbləri pozularaq məhkəmə aktlarının surətləri işdə iştirak edən şəxslərə vaxtında göndərilməmiş, bir sıra mülki işlər üzrə isə ümumiyyətlə göndərilməmişdir. Məsələn, 9/18, 21/18, 31/18, 86/18, 88/18, 116/18, 119/18, 137/18, 161/18 və 162/18 nömrəli mülki işlər üzrə onun tərəfindən müvafiq olaraq 16.01.2018-ci, 19.01.2018-ci, 23.01.2018-ci, 30.01.2018-ci və 01.02.2018-ci il tarixlərdə elan olunmuş qətnamələr 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən 13-30 gündən artıq müddət ərzində tərtib olunmamışdır.

Mülki Prosesual Məcəllənin 227.3-cü maddəsinin tələbləri pozularaq, 16/17, 20/17, 23/17, 266/17, 562/17, 1174/17 və 1908/17 nömrəli mülki işlər üzrə 10.01.2017-ci, 13.01.2017-ci, 12.04.2017-ci, 23.06.2017-ci və 17.11.2017-ci il tarixli qətnamələr proses tərəflərinə müvafiq olaraq 35 gün – 1 ildən artıq müddətdən sonra göndərilməmişdir.

Müəyyən edilmişdir ki, hakim A.İsmayılov bir çox mülki işlər üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarının qanunla müəyyən edilmiş müddətdə (qaydada) icraya yönəldilməsini təmin etməmişdir. Məsələn, MPM-nin 282-284-cü maddələrinin tələblərinə zidd olaraq, 1349/16, 1429/16, 1431/16, 1850/16, 2127/16, 2273/16, 2419/16, 2679/16, 359/17, 731/17, 1122/17 və 1180/17 nömrəli mülki işlər üzrə müvafiq olaraq 13.10.2016-cı il tarixli əmr 20 gündən, 10.11.2016-cı il tarixli əmr 35 gündən, 11.12.2016-cı, 16.12.2016-cı, 30.03.2017-ci, 22.05.2017-ci, 02.06.2017-ci və 24.10.2017-ci il tarixli əmrlər 2 aydan, 01.07.2016-cı və 10.10.2016-cı il tarixli əmrlər 3 aydan, 27.01.2017-ci il tarixli əmr isə 4 aydan artıq müddət keçəndən sonra icraya yönəldilmişdir.

Mülki Prosesual Məcəllənin 233-cü və 234-cü maddələrinin tələbləri pozularaq, 16/17, 20/17, 562/17, 1176/17, 1332/17 və 1682/17 nömrəli mülki işlər üzrə hakim A.İsmayılovun sədrliyi ilə çıxarılmış 10.02.2017-ci, 12.04.2017-ci, 21.04.2017-ci, 23.06.2017-ci, 15.08.2017-ci və 24.10.2017-ci il tarixli qətnamələr qanuni qüvvəyə mindiyi gündən müvafiq olaraq 1 ay, 3 ay, 4 ay, 6 ay və 8 aydan sonra icraya yönəldilmişdir. Bundan əlavə, 1332/17 nömrəli mülki iş üzrə 21.07.2017-ci il tarixli qətnamə 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən 6 aydan yuxarı müddət ərzində ümumiyyətlə icraya yönəldilməmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının məhkəmələrində kargüzərliyin aparılmasına dair Təlimat”ın işlərin nomenklaturunun tərtib edilməsi, qovluqların formalaşdırılması və arxiv işinin təşkilinə dair 23-cü fəslinin tələbləri pozularaq hakim A.İsmayılovun sədrliyi ilə 2016-cı ildə baxılaraq yekun qərar çıxarılmış çoxsaylı mülki işlərin materialları 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində pərakəndə şəkildə, səhifələnmədən, mündəricat yazılmadan, tikilmədən və arxivə təhvil verilmədən lüzumsuz sənədlər kimi xidməti iş otağında saxlanılmışdır.

Mülki Prosesual Məcəllənin 364-cü maddəsinin tələbləri pozularaq, 16/17, 20/17, 22/17, 266/17, 495/17 və 1174/17 nömrəli mülki işlər üzrə verilmiş apelyasiya şikayətləri ona əlavə edilmiş sənədlər və mülki işlə birlikdə apelyasiya şikayətinin verilmə müddəti bitməsindən qanunla nəzərdə tutulmuş 7 gün sonra deyil, müvafiq olaraq 9, 23, 24, 25, 29 və 37 gün sonra apelyasiya instansiyası məhkəməsinə təqdim olunmuş, bununla da vətəndaşların səmərəli məhkəmə müdafiəsi hüququnun həyata keçirilməsi əsassız olaraq gecikdirilmişdir.

Hakim A.İsmayılov tərəfindən süründürməçilik hallarına yol verilərək, onun sədrliyi ilə baxılmış 371/17, 1463/17, 1577/17 və 1579/17 nömrəli mülki işlər üzrə ekspertizaların təyin edilməsi ilə bağlı çıxarılmış 09.03.2017-ci, 21.08.2017-ci, 30.08.2017-ci və 31.08.2017-ci il tarixli qəraradlar ekspertizaya müvafiq olaraq 1 ay, 1 ay 26 gün, 2 ay 16 gün və 3 ay 5 gündən sonra göndərilmiş, bu işə öz növbəsində işlərə baxılma müddətinin əsassız yerə uzanmasına səbəb olmuşdur.

Hakim A.İsmayılov tərəfindən ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin tələbləri də pozulmuşdur. Məsələn, onun sədrliyi ilə baxılmış 3/18 və 9/18 nömrəli cinayət işləri üzrə 13.11.2017-ci, 30.11.2017-ci, 20.12.2017-ci, 08.01.2018-ci, 10.01.2018-ci, 17.01.2018-ci, 23.01.2018-ci, 31.01.2018-ci və

01.02.2018-ci il tarixli məhkəmə iclasının protokolları 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində tərtib edilməmişdir.

Hakim Arif İsmayılov tərəfindən inzibati xəta haqqında işlərə baxılmasında da bir sıra qanun pozuntularına yol verilmişdir. Məsələn, 55/18 və 56/18 nömrəli inzibati xəta haqqında işlərə 31.01.2018-ci il tarixdə baxılmasına baxmayaraq, 14.02.2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində müvafiq qərar və protokollar tərtib edilməmişdir.

Bundan əlavə, 266/17, 302/17, 326/17 və 348/17 nömrəli işlər üzrə müvafiq olaraq 11.10.2017-ci, 17.10.2017-ci, 18.10.2017-ci, 19.10.2017-ci, 20.10.2017-ci və 07.11.2017-ci il tarixli protokollar məhkəmə iclasının katibi tərəfindən imzalanmamışdır.

Yuxarıda qeyd edilən hallara yol verməklə hakim Arif İsmayılov qanunvericinin tələblərini dəfələrlə kobud surətdə pozmuş, habelə qanunvericiliyin yuxarıda göstərilən tələblərini pozmaqla yanaşı proses iştirakçılarının hüquqlarını həyata keçirməsinə süni maneələr də yaratmışdır.

“Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Qanunun 9.3.12-ci maddəsinə əsasən fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafelərinin həyata keçirməsində süni maneələr yaratmaq korrupsiyaya şərait yaradan hüquqpozma sayılır. Hakim Arif İsmayılovun fəaliyyətində belə pozuntulara yol verilməsi təsadüfi xarakter daşımamış, əvvəllər də çoxsaylı pozuntulara yol verdiyinə görə Məhkəmə-Hüquq Şurasının 13.10.2016-cı il tarixli qərarı ilə intizam məsuliyyətinə cəlb edilmişdir.

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 99-cu maddəsinə əsasən, hakimlər ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən qanunların tələblərinə dəqiq və dönmədən əməl etmək, məhkəmə fəaliyyətinin mənəvi və tərbiyəvi təsirini təmin etmək, ədalətli və qərəzsiz olmaq, ədalət mühakiməsinin nüfuzuna, hakimin yüksək adına, şərəf və ləyaqətinə xələl gətirən hər hansı hərəkətdən çəkinmək kimi vəzifələri yerinə yetirməlidirlər.

Beləliklə, Məhkəmə-Hüquq Şurasının təhlil edilən qərarlarında qeyd edilən pozuntular maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasında ifadə edilmişdir.

Hesab edirik ki, Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi qərarların, həmin qərarlarda intizam məsuliyyətinə səbəb olan əsaslar kimi müəyyən edilən halların öyrənilməsi faydalı olacaq.

Ümid edirik ki, muxtar respublika məhkəmələrinin hakimləri tərəfindən işlərə baxılması zamanı belə hallara yol verilməyəcəkdir.

AZAD TRİBUNA

Evtanaziya: Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyində və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarları işığında

Hər kəsin insan olması səbəbi ilə doğuşdan qazanılmış hüquqları vardır. Bu hüquq və azadlıqların başında heç şübhəsiz yaşamaq hüququ gəlir. Bütün hüquq və azadlıqlar buradan zəmin, qaynaq və çıxış tapırlar.

Yaşamaq hüququ ümumilikdə insan hüquqlarının ilki və ən əsası olaraq qəbul edilir. Yaşamaq hüququ şəxsin öz fiziki və bioloji fərdi mövcudluğu üçün heç bir məhdudiyət qoyulmadan fəaliyyət göstərməsini, insanın bir sosial varlıq kimi müxtəlif maddi və mənəvi nemətlərdən bəhrələnməsini ifadə edir. Hər hansı psixobioloji çatışmazlığa malik olub-olmamasından, habelə, şəxsi-mənəvi keyfiyyətlərdən asılı olmadan hər bir şəxs yaşamaq hüququna malikdir.

Yaşamaq hüququ beynəlxalq səviyyədə qoruma altına alınmışdır. 1948-ci il tarixli “Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsini” və 1950-ci il tarixli “İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasını qəbul edərək hüquq sistemlərinə daxil edən dövlətlər daxili hüquq sistemlərində də yaşamaq hüququnu müdafiə edəcəklərini bəyan etmişlər.

Hüquq sistemimizə baxdıqda Konstitusiyamızın 27-ci maddəsi yaşamaq hüququ adlanır. Həmin maddəyə görə “Hər kəsin yaşamaq hüququ vardır. Dövlətə silahlı basqın zamanı düşmən əsgərlərinin öldürülməsi, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmünə əsasən ölüm cəzasının tətbiqi və qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallar istisna olmaqla, hər bir şəxsin yaşamaq hüququ toxunulmazdır. Müstəsna cəza tədbiri kimi ölüm cəzası, tam ləğv edilənədək, yalnız dövlətə, insan həyatına və sağlamlığına qarşı xüsusilə ağır cinayətlərə görə qanunla müəyyən edilə bilər”.

“İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 2-ci maddəsinin tələbləri baxımından hər kəsin yaşamaq hüququ qanunla qorunur. Həmin Konvensiyanın 1953-cü ildə qüvvəyə minən mətninin 2-ci maddəsində “hər kəsin yaşamaq hüququ qanunla qorunur. Heç kəs qanunla ölüm cəzası nəzərdə tutulmuş cinayət törətməyə görə, məhkəmə tərəfindən çıxarılmış belə hökmün icrasından başqa,

həyatından məhrum edilə bilməz. Həyatdan məhrumetmə, istənilən şəxsin hüquqa zidd zorakılıqdan qorunması üçün; qanuni həbsi həyata keçirmək və ya qanuni əsaslarla həbsdə olan şəxsin qaçmasının qarşısını almaq üçün; qanuna müvafiq olaraq iğtişaş və ya qiyamın yatırılması üçün tətbiqində mütləq zərurətin nəticəsi olduqda, bu maddənin pozulması hesab edilmir” ifadəsi yer alır. Konvensiyanın bu maddəsi Dövlətə yaşamaq hüququnu qorumaq mükəlləfiyəti yükləmiş və heç kəsin yaşamaqdan şüurlu olaraq məhrum edilə bilməyəcəyini nəzərdə tutmuşdur. “İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 01 mart 1985-ci ildə qüvvəyə minən 6 nömrəli protokoluna görə ölüm cəzası aradan qaldırılmışdır.

Yaşamaq hüququnun istisnalarından olan evtanaziya yüz illərdən bəri insanlığın dəqiq cavab verə bilmədiyi mövzulardan biri olaraq qarşımıza çıxır. Etimoloji kök olaraq qədim yunanca “eu-yaxşı” və “thanatos-ölüm” köklərindən ibarət olan evtanaziya qədim dövrlərdən bəri bir çox filosof, hüquqşünas və din xadiminin müzakirə etdiyi bir mövzu olmuşdur.

Evtanaziya mövcud tibb elminə görə sağlması mümkün olmayan və dözülməyəcək dərəcədə şiddətli iztirablar çəkən bir xəstənin tibbi yollarla öldürülməsi və ya tibbi yardımın kəsilərək ölümə tərk edilməsi halıdır.

Evtanaziya sözünü günümüzdəki mənasına yaxın ilk dəfə 1623-cü ildə F.Bekon işlədib. F.Bekon bu sözü "yüngül ölüm" mənasında işlədib, XIX əsrdə isə bu ifadə "kimisə mərhəmətdən öldürmə" mənasını daşımağa başladı.

Evtanaziyanın tarixi qədim Yunan və Roma dövrlərinə qədər gedib çıxır. Qədim Romada bir həkimin xəstənin çəkdiyi iztirablara son vermək üçün onu öldürməsi qəsdən adam öldürmə cinayəti sayılırdı. Bununla birlikdə Romulus dövründə doğuşdan normal olmayan uşaqların qonşularının beşinin fikri nəzərə alınaraq ölümə tərk edilməsi tərzində bir evtanaziya tətbiq edilirdi.

Babil və Aşşurlarda sağlması mümkün olmayan xəstəyə həkimin müdaxilə etməsi qadağan edilmişdi.

Eskimosların, qocaları buzlaqlara tərk etmək yolu ilə onları qütb ayılarının yeməsini təmin etdikləri bilinməkdədir. Daha sonra da bu ayıları özləri yeyərək yaşlılarına yenidən qovuşduqlarına inanırdılar. İsraildə də sağlması mümkün olmayan xəstələrin tez ölməsi üçün “frankincense” bitkisinin günlük olaraq verildiyi bilinməkdədir. Qədim türklərdə insan həyatına böyük əhəmiyyət verilirdi. Belə ki, Hunlarda bir şəxsi öldürən

ölüm cəzasına məhkum edilirdi. Qazax və qırğızlarda isə özünü öldürənlər ayrı bir qəbirstanlıqda dəfn edilirdi.

Evtanaziya Hipokrat andında da yaxşı qarşılanmırdı: "Mən heç kimə, hətta bunu xahiş edənə belə ölüm gətirə biləcək dərman verə bilmərəm, hətta bunu məsləhət də görə bilmərəm".

İslam dinində də özünü və ya başqasını öldürmə qəti bir şəkildə qadağan edilmişdir. Belə ki, Qurani Kərimdə "Əl-İsra" surəsinin 33-cü ayəsində deyilir: "Allahın, öldürülməsini haram buyurduğu şəxsi haqsız yerə öldürməyin...". "Nisa" surəsinin 29-cu ayəsində isə belə buyrulur: "Ey iman gətirənlər ... özünüzü öldürməyin! Həqiqətən, Allah sizə qarşı mərhəmətlidir!"

Evtanaziya dair müzakirələrin ən geniş şəkildə yayıldığı dövr XIX əsrin sonlarıdır. Nitsşe 1889-cu ildə yazdığı "Moral für Arzte" (həkimlər üçün əxlaq) adlı yazısında "xəstə cəmiyyət üçün parazitdir, daha artıq yaşaması uyğun deyildir" deyərək evtanaziyayı müdafiə etmişdir. Bu fikirlərdən də bəslənən Nasist Almaniyasında 8 minə yaxın uşaq və 70 mindən artıq şəxs evtanaziya adı altında öldürülmüşdür. Bu vəziyyət uzun illər insanların evtanaziya mənfə münasibət bəsləmələrinə səbəb olmuşdur.

Müasir hüquq sistemlərində evtanaziyanın leqallaşdırılmasında birlik təmin edilə bilinməmişdir. Bəzi ölkələr şəxslərə müəyyən hallarda evtanaziya hüququ verərkən, bir çox ölkələr isə bu hüququ qəbul etməmişdir.

Evtanaziyayı leqallaşdırma məqsədi güdən ilk təşkilatlar İngiltərədə "Voluntary Euthanasia Society" adı ilə 1935-ci ildə, Amerika Birləşmiş Ştatlarında isə "Euthanasia Society of America" adı ilə 1938-ci ildə qurulmuşdur. Ancaq bu təşkilatların evtanaziyayı qanuniləşdirmə yolundakı işləri müvəffəqiyyətsizliklə nəticələndi.

Müqayisəli hüquqa baxıldığında bəzi ölkələrin evtanaziya icazə verməkdə çox mühafizəkar olduqları və qadağan etdikləri görüldüyü halda, bəzi ölkələrdə isə qanuni sayılır. Ölkədən ölkəyə dəyişən bu vəziyyət ən başda ölkələrin dini dəyərləri ilə bağlıdır.

XX əsrin ikinci yarısından sonra evtanaziya bəzi dövlətlərin qanunvericiliyində leqallaşdırılmışdır. İlk olaraq Hollandiyada iradəyə bağlı evtanaziya qanuni şəkildə tətbiq edilməyə başlanmışdır. Belə ki, XX əsrin 70-80-cü illərində bu ölkədə qanunvericilik və tibbi təşkilatların razılığı ilə xəstənin ölümünü asanlaşdıran dərmanların tətbiq edilməsinə icazə verildi. Hollandiyada 2002-ci ildə leqallaşdırılan evtanaziya ilə bağlı pasient

qarşısına sərt tələblər qoymaqla yanaşı, ilk növbədə, xəstənin öz arzusunun olması, yaşamaq ümidinin azlığı, özünün sağlam düşüncəsi ilə qərar qəbul etməsi vacib sayılır. Eyni zamanda 12-16 yaşdan az olmayanların valideynlərinin razılığı da tələb edilir.

2002-ci ildə Belçikada da evtanaziya ilə bağlı qanun qəbul edilmişdir. Belçikada bu hüquq Belçika vətəndaşı olan və ölkədə yaşayan şəxsə şamil edilir. Eyni zamanda xəstə fiziki və mənəvi əzab çəkməlidir və evtanaziyanın tətbiqi üçün yaxın qohumlar da vasitəçilik etmək hüququna malikdirlər. Həmin qanun evtanaziyanın kommersiya əsasında həyata keçirilməsində vasitəçiliyi də qadağan edir.

Hazırda ABŞ-ın beş ştatında evtanaziya legallaşdırılıb. ABŞ-ın Kaliforniya ştatında hələ 1977-ci ildə uzun mübahisə və müzakirələrdən sonra referendum vasitəsilə dünyada ilk dəfə olaraq "İnsanən ölmək hüququ haqqında" qanun qəbul edilib. Bu qanuna əsasən sağalmaz xəstəliyə düşər olmuş insanlar reanimasiya cihazlarını söndürmək istəyini ifadə edən sənəd tərtib edə bilərlər.

1997-ci ildə ABŞ-ın Oreqon ştatında "Ləyaqətli ölüm" barədə qanunun qəbulu ilə müəyyən edilmiş şərtlər daxilində özünü öldürməyə kömək edilirdi. Həmin şərtlərə pasientin yaşının 18-dən yuxarı olması, Oreqon ştatında daimi yaşaması, anlaqlı surətdə qərar qəbul etmək imkanının olması, ölümqabağı xəstəliklə bağlı iztirablarının çox olması, eyni zamanda ölümünə ən azı 6 ay qalması kimi amillər daxil idi. Bundan əlavə, xəstənin bir yazılı və iki şifahi müraciəti olmalı, könüllü dərman qəbul etməli idi.

Evtanaziyanın iki növü fərqləndirilir: aktiv və passiv evtanaziya. Həkim tərəfindən xəstənin ölümünə yönələn hərəkətin edilməsi aktiv evtanaziya adlanır. Həkim tərəfindən xəstənin müalicəsinin davam etdirilməməsi isə passiv evtanaziya adlandırılır. Passiv evtanaziyadan fərqli olaraq aktiv evtanaziyada ölüm qarşıya məqsəd qoyulmuşdur. Belə olan halda isə toxunulmaz olan yaşamaq hüququndan imtina edilmiş olunur. Bu mövzu üzərində bir çox yazarın fərqli fikirləri vardır. Evtanaziyanı mənimsəyən müəlliflər yaşamaq hüququnun toxunulmaz olduğunu, ancaq şəxsin öz gələcəyini müəyyən etmək hüququna, insanın sadəcə yaşamaq hüququna deyil, şərəfli şəkildə yaşamaq hüququna sahib olduğunu ifadə edirlər. 1920-ci ildə iki professorun nəşr etdirdiyi "yaşanmaya dəyməyən həyatı ortadan qaldırma" adlı əsərdə intiharın insanın öz varlığı üzərindəki hakimiyyətinin ifadəsi olduğunu bildirərək; həyatın dəyərliliyi-dəyərsizliyi anlayışlarına da toxunaraq evtanaziyanın müdafiə edilməsinə qapı açmışlar.

“İnsanın yaşamının müqəddəsliyini müdafiə edənlər evtanaziyanın bütün növlərini rədd edir, yaşamaq hüququnun sahibinin Allah olduğunu bildirərək “canı Allah verib, o da alacaq” anlayışı ilə hərəkət edirlər. Müalicəsi olmayan və aktiv evtanaziyanı düşündürən bir xəstəliyin tibb elmində hər gün dəyişən müalicə yolu ilə sağala biləcəyini, ölümün mütləq bir nəticə olmadığını müdafiə edirlər.

Evtanaziya qərarı verildikən xəstənin içində olduğu vəziyyət diqqətə alındığında evtanaziya iki şəkildə qarşımıza çıxır. Bunlardan ilki iradəyə bağlı evtanaziyadır. Xəstənin şüurunun yerində olduğu və şüurlu şəkildə evtanaziya iradəsini bəyan etdiyi hal iradəyə bağlı evtanaziyadır. Digər halda isə xəstənin şüuru yerində deyildir və bu halda xəstənin yaxın qohumlarının istəyi ilə tətbiq ediləcək evtanaziya iradə xarici evtanaziya adlanır. İradə xarici evtanaziya, xəstənin qohumlarının və ya xəstənin qanuni nümayəndələrinin tələbi ilə həyata keçirilir. Göründüyü kimi iradə xarici evtanaziya, xəstənin iradəsini heçə sayan bir haldır. Xəstəni özlərinə yük olaraq görən ailə üzvləri, iradə xarici evtanaziyanın qəbul edildiyi hüquq sistemlərində asanlıqla xəstənin yaşamaq hüququnu əlindən ala bilərlər.

Azərbaycanda evtanaziya məsələsinə münasibət 1997-ci il 26 iyun tarixli “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Qanunun 38-ci maddəsinə əsasən qadağan olunmuşdur. Həmin maddəyə görə evtanaziya, yəni xəstənin xahişi ilə onun ölümünü hər hansı vasitə, yaxud hərəkətlə tezləşdirmək, həyatın davam etməsinə kömək edən süni tədbirlərin dayandırılması qadağandır. Xəstəni bilərəkdən evtanaziyaya meyil etdirən və ya evtanaziya edən şəxs qanunla müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyır.

Evtanaziya cinayət tərkibini nəzərdə tutan maddə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə ilk dəfə 2 aprel 1999-cu il Qanunu ilə daxil edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində evtanaziyanın adam öldürmə cinayətinin bir növü olaraq ayrı bir maddə ilə tənzimləndiyi və yüngül cəza ilə cəzalandırıldığı görülür. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 135-ci maddəsinə görə: “evtanaziya, yəni xəstənin xahişi ilə onun ölümünü hər hansı vasitə, yaxud hərəkətlə tezləşdirmə və ya onun həyatının davam etməsinə kömək edən süni tədbirləri dayandırma”. Həmin əməl iki ilədək müddətə islah işləri və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasının 1960-cı il tarixli Cinayət Məcəlləsində evtanaziyaya təhrik edən şəxsin cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulurdu. Hazırda qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsində isə belə əməl cinayət sayılmır.

Evtanaziya maddi tərkibli cinayətdir. Cinayət təqsirkarın hərəkəti (hərəkətsizliyi) nəticəsində zərərçəkmiş şəxsin həyatdan məhrum olduğu andan başa çatmış sayılır.

Evtanaziya cinayətinin subyekti 16 yaşına çatmış hər hansı anlaqlı şəxsdir. Belə şəxslər qismində zərərçəkmiş şəxsin qohumu, valideyn və tibb işçilərinin olması nəzərdə tutulur. Bu halda xəstənin xahişi ilə onun ölümü obyektiv cəhətdən hər hansı vasitə ilə, yaxud hərəkətlə tezləşdirmə və ya onun həyatının davam etməsinə kömək edən süni tədbirləri dayandırma formalarında icra edilməsi qeyd edilir.

İstər Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin həmin maddəsində, istərsə də Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin şərhinə dair ədəbiyyatlarda xəstəliyin hansı mərhələsində evtanaziyanın icra olunması və s. faktorlar qeyd edilməyib. Belə ki, tibbi nöqtəyi-nəzərdən xəstəliyin təsnifatı onun etimologiyasından, patogenez mərhələsindən (xəstəliyin inkişafı, orqanizmə vurduğu zədə və s.), xəstəliyin mahiyyətindən (psixi, ictimai faktorlar), xəstəliyin mərhələlərindən: latent dövrü (qızıl dövrü), prodromal (xəbərdarlıq dövrü), xəstəliyin yüksək inkişaf mərhələsi (bütünlüklə üzə çıxması), həlledici dövrü (bu dövrə ya sağalma, ya ölüm), ölümdən (kliniki və ya bioloji) asılıdır.

Eyni zamanda həmin cinayətin obyektiv cəhətlərdən biri kimi hər hansı vasitə və yaxud hərəkətlə tezləşdirmədə zəhərli iynə vurulması və güclü təsir edən zəhərin də qəbulu məsələsində ziddiyyətlər vardır. Belə ki, istər-istəməz zəhərli iynə və ya güclü təsir edən, ölümə səbəb olan həmin maddənin (zəhərin) cinayətin subyektinin haradan əldə etməsi, əldə etmənin özünün qanunla qadağan edilib-edilməməsi və s. suallar ortaya çıxır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 135-ci maddəsini müzakirə edərkən, belə nəticəyə gəlmək olur ki, maddənin müzakirəsində baş vermiş cinayətin dinamikası, latent cinayətlərə aid olub-olmaması, təbii mexanizminin olmaması və onun mahiyyəti dəqiqləşdirilmədən qəbul olunmuşdur. Çünki evtanaziya “qəsdən adam öldürmə” cinayətinin ağırlaşdırıcı forması kimi qanunda göstərilmək əvəzinə yüngülləşdirici növ kimi qəbul edilmişdir. Evtanaziya cinayət tərkibinə görə çox mürəkkəbdir. Tərədilmə üsulu, motiv və məqsədi, cinayətin subyektinin şəxsiyyəti və s. nəzərə alınmalıdır. Evtanaziya bütün ünsürləri ilə qəsdən adam öldürmə

cinayətini yaradır. Çünki şəxsin iradəsi də bu yöndədir. Adam öldürmə qəsdən edilən bir hərəkətdir, şəxsdə və həkimdə də bu qəsd vardır. Qəsdin mərhəmətdən edilməsi nəticəni dəyişdirməz. Belə ki, qəsdən adam öldürmənin sadə formasında (Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci maddəsi) cəza növü kimi 9 ildən 14 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur. Evtanaziya cinayətinə gəldikdə, maddənin sanksiyasında son hədd kimi 3 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur. Bir insanı öldürməklə onun ölümünə icazə vermək arasında heç bir fərq yoxdur. Başqa bir cəhətdən yanaşdıqda isə iztirablar içində olan bir şəxsin razılığının nə qədər düzgün olub-olmadığıdır. Bir halda ki, evtanaziya cinayəti adam öldürmə cinayətinin yüngül formasıdır, belə olan halda evtanaziyanın cinayət hüquqi cəhətdən mübahisə mövzusu olması üçün müəyyən şərtlərin mövcud olması lazımdır. Bunlardan ilki hər şeydən əvvəl ortada bir xəstənin olması lazımdır. İkinci şərt müalicəsi mümkün olmayan bir xəstəliyin olmasıdır. Üçüncü şərt, xəstəliyin dözülməz ağrılara yol açan bir xəstəlik olmasıdır. Dözülməz ağrılar müxtəlif xarakterli ola bilər. Dördüncü şərt, öldürmə hərəkətinin xəstənin iztirablarından bir an öncə xilas olması məqsədilə törədilməsi lazımdır. Beşinci şərt, xəstənin evtanaziya tətbiq edilməsinə dair razılığının olmasıdır. Mübahisəli olsa da, altıncı şərt isə evtanaziyanı tətbiq edəcək şəxsin həkim olmasıdır. Burada da tək bir həkim, yoxsa peşəkar bir komissiyanın olmalı olduğu sual doğurur. Necə ki bir xəstə əməliyyat olunarkən mütəxəssis konsultasiyası lazımdırsa, evtanaziya tətbiq edilərkən də konsultasiyaya ehtiyac vardır. Bu şərtləri daşımayan hər hansı bir hərəkət evtanaziya olaraq adlandırıla bilməz və mübahisə ediləcək bir tərəfi də yoxdur. Burada qəsdən adam öldürmə cinayətindən söhbət gedə bilər (CM-in 120.1-ci maddəsi). Evtanaziya adam öldürmə cinayətinin yüngül forması olduğu üçün hər cür tamah məqsədinin qarşısını almaq üçün şərtlərin nədən ibarət olduğu maddədə ayrıca tənzimlənməlidir. Bu maddə əsassız əmlak əldə etmə, mirasa sahib olmaq və başqa tamah məqsədləri ilə törədilə bilər.

Qəsdən adam öldürmə cinayəti ilə qorunan hüquqi dəyər insanın yaşamaq hüququdur. Yaşamaq hüququ pozulan şəxsin əslində digər hüquqları da əlindən alınmış olur. Qəsdən adam öldürmə cinayəti şəxsin aktiv hərəkətləri ilə törədilir. Aktiv evtanaziyada həkim və ya bir başqası hər hansı bir hərəkətlə xəstənin həyatına son verir. Qanunda bu hərəkətin hansı şəkildə edilməsi barədə hər hansı bir nizamlaşdırma yoxdur.

Qəsdən adam öldürmə cinayəti hüquq norması tərəfindən qadağan edilən, ölümlə nəticələnən əməldir. Cinayətin subyektivi qanunla məsuliyyət daşıyan ola bilər. Zərərçəkmiş şəxs isə yaşayan bir şəxsdir.

Qəsdən adam öldürmə cinayətinin subyektiv cəhəti qəsdədir. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcələsinin 25.1-ci maddəsinə görə birbaşa və ya dolayı qəsdlə törədilmiş əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik) qəsdən törədilmiş cinayət sayılır. Evtanaziya tətbiq ediləcək xəstə öləcəyini bilməli və bu nəticəni istəməlidir. Misal üçün bir xəstəyə sadəcə ağrılarından qurtulması üçün verilən bir dərmanın ölüm nəticəsinin doğuracağına bilinməməsi və ya xəstənin ölməsi halında burada qəsd yoxdur. Belə bir halda digər şərtləri də varsa lazım olan ehtiyat göstərilmədiyi üçün ehtiyatsızlıqdan adam öldürmə cinayəti ola bilər. Qəsdən adam öldürmə cinayəti dolayı qəsdlə də törədilə bilər. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcələsinin 25.3-cü maddəsinə görə şəxs öz əməlinin (hərəkət və ya hərəkətsizliyinin) ictimai təhlükəli olduğunu dərk etmiş, onun ictimai təhlükəli nəticələrini qabaqcadan görmüş, lakin bunları arzu etməmiş və belə nəticələrin baş verməsinə şüurlu surətdə yol vermişdirsə, bu halda cinayət dolayı qəsdlə törədilmiş hesab olunur. Misal üçün bir xəstəyə verilən dərman onu rahatlatmaqla birlikdə öldürə biləcəyinin bilinməsinə baxmayaraq bu dərman xəstəyə verilir, ancaq məqsəd xəstənin rahatlatmaqdırsa burada bir dolayı qəsdən söhbət gedə bilər.

“İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 2-ci maddəsində yer alan istisnaları yaşamaq hüququnun mütləq bir hüquq olmadığını göstərir. Yaşamaq hüququnun istisnası olan evtanaziya kimi mövzuda razılığa gəlinməmiş, razılığa gəlinməməsinə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin daha çox dövlətlərin daxili hüququna yönəlik qərarlar verməsi və müəyyən qaydalar gətirməməsi səbəb olmuşdur. Ayrıca yaşamaq hüququnun harada başlayıb bitdiyi də müəyyən edilməmişdir. Avropa Məhkəməsi bəzi qərarlarında bədən toxunulmazlığını ön plana çıxararkən, bəzilərində isə bu hüququn şəxsi həyat çərçivəsində olduğunu bildirib mütləq bir nəticəyə gəlməmişdir.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin 29 aprel 2002-ci il tarixli “Pretti Birləşmiş Krallığa qarşı” işində boynundan aşağı iflic olan, ancaq şüuru yerində olan Pretti tək başına özünü öldürə bilmədiyi üçün ərinin köməyi ilə ona evtanaziya tətbiq edilməsini istəyir və ərinin onu öldürəcəyi təqdirdə onun barəsində cinayət işinin açılmamasını tələb edir. Bu tələbi qəbul edilməyən Pretti evtanaziya tələbinə İngiltərə dövlətinin cavab vermədiyini bildirərək Avropa İnsan Hüquqları Müqaviləsinin 2 (yaşamaq hüququ), 3

(işgəncələrin qadağan olunması), 8 (şəxsi və ailə həyatına hörmət), 9 (fikir, vicdan və din azadlığı), və 14-cü (ayrı-seçkiliyin qadağan olunması) maddələrinin pozulduğunu bildirərək Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə müraciət edir. Ancaq Avropa Məhkəməsi Prettinin tələbini rədd etmişdir. Avropa Məhkəməsi qərarında yaşamaq hüququnun ölmək hüququnu da əhatə etmədiyini, insanın öz həyatı üzərində müstəqil qərar vermək səlahiyyətinin olmadığını bildirərək aktiv evtanaziyanın qabağını almışdır.

Ancaq 5 iyun 2015-ci il tarixli “Lamber və digərləri Fransaya qarşı” işində isə həkimlər və arvadı 7 il dərin koma vəziyyətində olan 38 yaşında Vensan Lamberin qidalandırılmasının dayandırılması və hidratasiyasının azaldılmasını tələb etmişlər. Fransa Məhkəmələri isə onların tələbini təmin etmişdir. Bunun üzərinə isə xəstənin anası və atası bu məsələni Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə çıxarmışlar. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi ilk əvvəl 25 aprel 2014-cü il tarixdə ehtiyat bir qərar verərək evtanaziyanın tətbiq edilməməsini istəmişdir. Ancaq 5 iyun 2015-ci il tarixdə verdiyi qərarla Vensan Lamberin qidalandırılmasının dayandırılması və hidratasiyasının azaldılması yönündəki Fransa məhkəməsinin qərarını haqlı hesab etmişdir. Qeyd edək ki, “Lamber Fransaya qarşı” işdə Azərbaycanlı hakim Xanlar Hacıyev faktiki olaraq zorakılıqla törədilmiş, riyakarlıqla “terapevtik müalicənin perspektivsiz olması” motivləri ilə örtbasdır edilən evtanaziya məhkəmə tərəfindən bəraət qazandırılmasına qarşı kəskin çıxış etmiş beş hakimdən biri olub.

Fikrimizcə, insan həyatının dəyəri və toxunulmazlığı qarşısında evtanaziyanın qanuni bir əsası yoxdur. Evtanaziyanın qanuniləşdirilməsi insanların bir-birlərini öldürməmə vəzifəsinin taptalanması mənasına gəlir ki, bu səbəbdən də evtanaziya qanuniləşdirilməməlidir. Evtanaziya tərəfdar olanlar bir çox arqument irəli sürə bilərlər, ancaq bu arqumentlər qarşısına qoyula biləcək həyatın toxunulmazlığı arqumenti hamısına qalib gələ bilər. İnsan yaşayarkən bu dünyada iz buraxır, sevinir, kədərlənir və digər hüquqlarından istifadə edir. Sağlamlıq olan insanların vəzifəsi, xəstə olan insanların iztirabına onları öldürərək deyil, yaşadaraq son verməyin yollarını axtarmaq olmalıdır.

İstifadə olunmuş qanunvericilik aktlarının və ədəbiyyatın siyahısı

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, Qanun, 2018.

2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. Bakı, Hüquq Yayın Evi, 2018.
3. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin kommentariyası, prof. F.Y.Səməndərovun redaktəsi ilə, müəlliflər kollektivi, Bakı, 2001
4. Hacıyev, C.N, Əliyev, R.Y, Təxirəsalınmaz tibbi yardım, Bakı, Təbib nəşriyyatı, 2000.
5. Kaşıkçı, Osman; “Hukuk Tarihinde Ötanazi”, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları, 2008.
6. <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.

ALİ MƏHKƏMƏNİN MƏTBUAT XİDMƏTİNDƏN

2019-cu ilin yanvar-may aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi

Yanvar ayının 15-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin Rəyasət Heyətinin iclası keçirilmiş, iclasda 2018-ci ildə muxtar respublika məhkəmələrinin fəaliyyətinin yekunları müzakirə olunmuşdur.

İclasda əvvəlki illərdə olduğu kimi 2018-ci ildə də Naxçıvan Muxtar Respublikasında hüquq institutlarının inkişaf etdirilməsi, məhkəmə orqanlarının fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılması, məhkəmələrin fəaliyyətində yeni informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının tətbiq olunması ilə bağlı bir sıra zəruri işlərin görülməsi qeyd olunmuşdur.

Sonra muxtar respublikanın ixtisaslaşdırılmış, şəhər və rayon məhkəmələrinin sədrlərinin 2018-ci ildə həyata keçirdikləri işlərə dair məlumatları dinlənilmişdir.

≈ ≈ ≈

Fevral ayının 25-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının iclası keçirilmişdir. İclasda ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə ötən il görülmüş işlər və qarşıda duran vəzifələr müzakirə edilmişdir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev iclasda iştirak etmişdir.

Çıxış edən Şuranın sədri, ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov ötən il dahi öndər Heydər Əliyevin dövlət inkişafı kursunun Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirildiyini, Azərbaycanda sabitlik və hərtərəfli tərəqqinin təmin olunduğunu, dövlətimizin iqtisadi potensialının yüksəldiyini, o cümlədən Dünya Bankının "Doing Business 2019" hesabatında 32 pillə irəliləyərək dünyada 25-ci yer tutduğunu və ən islahatçı 10 dövlət sırasında olduğunu diqqətə çatdırıb.

Qeyd olunub ki, ötən il məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması və işin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üzrə ardıcıl tədbirlər görülmüşdür.

Dövlət başçısının tapşırığı ilə yaradılmış “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiqi məqsədilə qanunvericiliyə edilmiş dəyişikliklər elektron sənəd dövriyyəsinin təmin edilməsinə, o cümlədən iddia ərizələrinin onlayn verilməsinə, məhkəmə rüsumlarının elektron ödənilməsinə, iş üzrə məlumat və qərarların alınmasının elektron həyata keçirilməsinə, məhkəmə iclaslarının audio-video yazılışının aparılmasına şərait yaradıb. Bu məqsədlə ölkə üzrə mövcud olan 111 məhkəmədən 60%-i müasir İKT ilə təchiz edilib, bu sahədə işin tam yekunlaşması üzrə tədbirlər görülür.

Dövlət başçısının qanunvericilik təşəbbüsü ilə cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi, o cümlədən bəzi əməllərin dekriminallaşdırılması ilə əlaqədar məhkəmələr tərəfindən 6 minə yaxın məhkum haqqında sənədlərə baxılaraq təmin edilib. 4200-dən çox şəxs cəzadan azad olunub, yaxud cəza müddətləri azaldılıb. Həbsə alternativ cəzaların tətbiqinin genişləndirilməsi məqsədilə elektron qolbaqların tətbiqinə başlanılıb və artıq 900-dən çox məhkuma elektron qolbaq tətbiq edilib.

Həyata keçirilən qanunvericilik tədbirləri nəticəsində məhkəmələrdə baxılan işlərin sayı 20%-dək azalıb. Bununla yanaşı cari ildən əmr icraatları üzrə işlərə məhkəmədən kənar elektron qaydada baxılması, məhkəmə iclaslarının təyin edilməsi müddətlərinin dəqiqləşdirilməsi və təxirə salınması hallarının qanunla məhdudlaşdırılması, bəzi kateqoriya işlər üzrə sadələşdirilmiş icraatın təsbit olunması iş yükünün daha da azalmasına əsaslı zəmin yaradacaqdır.

Bütün bunlar məhkəmələrdə süründürməçilik hallarının qarşısının alınmasına, işlərə vaxtında və keyfiyyətlə baxılmasına xidmət edəcəkdir.

İclasda qeyd edilib ki, görülmüş tədbirlərə baxmayaraq, məhkəmə fəaliyyətində yol verilən nöqsanlar, xüsusilə korrupsiya, süründürməçilik, vəzifədən sui-istifadə halları tam aradan qaldırılmamışdır.

Həmçinin, Şurada qanunvericiliyin tələblərinin kobudcasına pozulmasına, süründürməçilik və digər nöqsanlara yol verdiklərinə görə Şabran rayon məhkəməsinin sədri Çingiz İsgəndərova, Bakı şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsinin hakimi Teymur Qurbanova, Quba Rayon Məhkəməsinin hakimi İlqar Məmmədova, Abşeron Rayon Məhkəməsinin hakimi Sevinc Quliyevaya, Mingəçevir Şəhər Məhkəməsinin hakimi Ələkbər Hüseynova və Xaçmaz Rayon Məhkəməsinin hakimi Vladimir Ruvanova töhmət verilib, Abşeron Rayon Məhkəməsinin hakimi Vaqif Həsənova irad tutulub, bir neçə hakim barəsində intizam icraatları başlanılıb.

Qanunvericiliyin tələblərinin kobudcasına pozulmasına və korrupsiyaya şərait yaradan hallara yol verilməsinə görə Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinin hakimi İlyas Mahmudovun hakimlik səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi, Gəncə Şəhəri Kəpəz Rayon məhkəməsinin hakimi Yaşar Həşimovun tutduğu vəzifədən azad olunaraq başqa işə keçirilməsi, habelə korrupsiyaya dair konkret faktların araşdırılıb hüquqi qiymət verilməsi üçün materialların Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinə göndərilməsi barədə qərar qəbul edilib.

≈ ≈ ≈

Aprel ayının 5-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının bütün apelyasiya məhkəmələri sədrlərinin, hakim assosiasiyaları rəhbərlərinin, habelə vətəndaş cəmiyyəti və KİV nümayəndələrinin iştirakı ilə geniş iclası keçirilib. İclasda Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev də iştirak edib.

İclasda ölkə Prezidentinin “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 03 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanından irəli gələn vəzifələr müzakirə olunub.

Çıxış edən Şuranın sədri, ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə insanların rifahının yaxşılaşdırılmasına yönələn hərtərəfli sosial-iqtisadi islahatlar barədə məlumat verib, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə mütərəqqi tədbirlərə toxunub.

Xüsusilə ötən il dövlət başçısının təşəbbüsü ilə məhkəmə icraatının sadələşdirilməsi və təkmilləşdirilməsinin, o cümlədən elektron icraat mexanizminin yaradılmasının əhəmiyyətini bildirib. Ölkə Prezidentinin yüksək etimadı ilə aparılmış təyinatlar nəticəsində hakim vakansiyalarının əksəriyyətinin, habelə ali və apelyasiya məhkəmələrinin bütünlüklə komplektləşməsinin süründürməçilik hallarının qarşısının alınmasına, işlərə vaxtında və daha keyfiyyətli baxılmasına xidmət etdiyini vurğulayıb.

İclasda məhkəmə islahatlarının dərinləşdirilməsi barədə proqram xarakterli Fərmanın imzalanması ilə bu sahədə islahatların keyfiyyətə yeni mərhələyə keçdiyi bildirilib, onun məhkəmə-hüquq orqanlarının fəaliyyətinin müasir tələblər səviyyəsində qurulması üçün “yol xəritəsi”

olduğu, nəzərdə tutulmuş tövsiyə və tapşırıqların dərhal icrasına başlanıldığı vurğulanıb.

İclasda çıxış edənlər, o cümlədən vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri Fərmanın qarşıda mühüm vəzifələr qoyduğunu vurğulayıb, dövlət başçısına məhkəmə hakimiyyətinin inkişafına verilən mühüm önəmə görə dərin ehtiramını ifadə ediblər.

≈ ≈ ≈

May ayının 13-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının növbəti iclası keçirilib. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev də iclasda iştirak etmişdir.

İclasda məhkəmə-hüquq islahatlarının dərinləşdirilməsi haqqında dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin 03.04.2019-cu il tarixli Fərmanı üzrə görülən işlər müzakirə edilib.

Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən tədbirdə bildirilib ki, Fərmanın icrasından irəli gələn məsələlər dərhal bütün apelyasiya məhkəmələri sədrlərinin, hakim assosiasiyaları rəhbərlərinin, vətəndaş cəmiyyəti və KİV nümayəndələrinin iştirakı ilə Şurada geniş müzakirə edilərək kompleks tədbirlər müəyyən olunub.

Şurada qanunvericiliyin tələblərinin kobudcasına pozulmasına və korrupsiyaya şərait yaradan hallara, süründürməçiliyə və digər pozuntulara yol verdiklərinə görə bir sıra hakimlər intizam məsuliyyətinə cəlb edilib, o cümlədən Tərtər Rayon Məhkəməsinin hakimi Mübariz Məmmədovun hakimlik səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi, Quba Rayon məhkəməsinin hakimi Zamin Tahirovun tutduğu vəzifədən azad olunaraq başqa işə keçirilməsi barədə qərarlar qəbul edilib.